

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

ASYMMETRINEN SODANKÄYNTI

Pro gradu

Kadetti
Kalle Santaharju

Merikadettikurssi 73
Rannikojoukkolinja

Maaliskuu 2007

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Merikadettikurssi 73	Linja Rannikkojoukkolinja
Tekijä Kadetti Kalle Santaharju	
Tutkielman nimi Asymmetrinen sodankäynti	
Oppiaine johon työ liittyy Operaatiotaito ja taktiikka	Säilytyspaikka Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Aika Maaliskuu 2007	Tekstisivuja 68 Liitesivuja
TIIVISTELMÄ <p>Asymmetrinen sodankäynti ei ole sotahistoriassa mikään uusi käsite. Asymmetrinen sodankäynti on tänä päivänä periaatteiltaan samantapaista kuin satoja vuosia sitten, ainoastaan sen ilmenemismuodot ovat muuttuneet aivan kuten eri valtioiden yhteiskunnat ja asevoimat ovat tehneet aikojen saatossa. Vanhoja sotahistorian kirjoja lukemalla pystytään helposti toteamaan asymmetrisen sodankäynnin olleen totta jo vanhemmille sotataktiikoille. Tänä päivänä sodankäynnin peruseriaatteet voivat olla samantapaisia. Olemme vain ottaneet käyttöön käsitteen asymmetrinen sodankäynti, jonka käyttö sotatieteissä on lisääntynyt räjähdysmäisesti puhuttaessa sen eri ilmenemismuodoista aina terrorismista massatuhoaseisiin.</p> <p>Tutkimusongelmana on: Mitä ja millaista on asymmetrinen sodankäynti? Lisäksi tutkimuksessa selvitetään, minkä takia asymmetrisellä sodankäynnillä saadaan huomattavasti tehokkaampia tuloksia aikaan pienemmillä resursseilla.</p> <p>Tämä tutkimus on luonteeltaan teoreettinen asiakirjatutkimus ja tutkimusmenetelmänä siinä on käytetty hyväksi diskurssianalyysia. Tutkimuksessa on käytetty esimerkkeinä sotateoreetikkoja sekä käytännön sotia ja taisteluita, joita vertaamalla on kyetty löytämään ja tekemään johtopäätöksiä siitä, mitä asymmetrinen sodankäynti on.</p> <p>Tutkimus antaa lukijalle kokonaiskuvan asymmetrisestä sodankäynnistä, ja siinä kerrotaan perusteluineen, miten asymmetrinen sodankäynti eroaa symmetrisestä sodankäynnistä.</p>	
AVAINSANAT Asymmetria, sota, sodankäynti, taistelu, symmetria, terrorismi ja sissi	

ASYMMETRINEN SODANKÄYNTI

1. JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen tarpeellisuus ja perustelut tutkimukselle	2
1.2 Tutkimusongelmat ja aihealueen rajaaminen	4
1.3 Tutkimusstrategia, tutkimusmenetelmät, tavoite ja näkökulma	5
1.4 Tutkimuksen viitekehys	7
1.5 Käsitteiden määrittely	8
1.5.1 Asymmetria ja symmetria	8
1.5.2 Sodankäynti	9
1.5.3 Sissi ja terrorismi	10
2. ASYMMETRISEN SODANKÄYNNIN TEORIA	11
2.1 Mitä on symmetrinen sodankäynti?	12
2.1.1 Kurskin panssaritaistelu	14
2.2 Mitä on asymmetrinen sodankäynti?	15
2.3 Asymmetrisen sodankäynnin historia	18
2.3.1 Sun Tzun ajatuksia sodankäynnistä	19
2.4 Heikompi vastustaja vastaan vahvempi vastustaja	21
2.5 Johtavatko mielenkiintojen eroavaisuudet asymmetriaan?	23
2.6 Asymmetristen iskujen tehokkuus ja niiden neutralisoiminen	27
3. SOTATEORETIKKOJEN AJATUKSIA ASYMMETRISESTÄ SODANKÄYNNISTÄ	32
3.1 Liddell Hartin ajatuksia sodankäynnistä	32
3.2 Nils Naastadin ajatuksia sodankäynnistä	37
3.3 Wardenin teoria	38
4. ASYMMETRISEN SODANKÄYNNIN SOVELTAMINEN KÄYTÄNNÖN TAISTELUTAPAHTUMIIN	43
4.1 Raatteentien taistelu	43
4.2 Vietnamin sodan taistelut	49
4.3 Kosovon sota	54
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	61

5.1 Symmetrinen sodankäynti	62
5.2 Asymmetrinen sodankäynti teoreettisesta näkökulmasta	63
VIITTEET	69
LÄHTEET	78

ASYMMETRINEN SODANKÄYNTI

1 JOHDANTO

Viimeistään syyskuun 11. päivän tapahtumat vuonna 2001 herättivät monet sotatieteiden taktikot ja tutkijat pohtimaan asymmetristä sodankäyntiä varteenotettavana tekijänä tämän päivän sodankäynnissä. Tuolloin terroristijärjestö Al Qaeda teki tuhoisan iskun New Yorkin World Trade Centeriin. Iskussa kuoli yli 2000 ihmistä.¹

Tänä päivänä saa kuulla niin median kautta kuin puolustusvoimien sisälläkin usein puhuttavan asymmetrisistä ja epäsymmetrisistä uhkakuvista, ja kuinka kyseisiä uhkia on sovellettu käytännössä vastustajaa vastaan. Silti monelle sotilaalle on melko epäselvää, mitä asymmetrisellä sodankäynnillä tarkoitetaan, mikä voi johtua esimerkiksi siitä, että asymmetrinen sodankäynti on terminä melko uusi puolustusvoimissa. Kyseistä termiä ei ole edes määritelty puolustusvoimien määritelmärekisterissä. Jokaisen sotilaan yleissivistykseen kuuluisi tiedostaa, mitä asymmetriset uhkakuvat ovat, ja mitä niiden käyttäminen sodankäynnissä merkitsee. Jokaisen sotilaan tulisi myös kyetä tarpeen tullen selittämään, mitä asymmetrisellä sodankäynnillä tarkoitetaan, koska kyseisiä uhkia painotetaan myös siviiliyhteiskunnalle yhä lisääntyvässä määrin muun muassa televisiouutisten välityksellä. Nämä ovat vain muutamia niistä monista tärkeistä syistä, miksi kyseistä aihetta on tärkeä tutkia. Aihe on myös ajankohtainen, koska uusimmassa turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa on määritetty, että puolustusvoimien tulee kyetä vastatoimenpiteisiin muiden yhteistoimintaviranomaisten kanssa torjuakseen asymmetriset uhkakuvat.² Tällöin tulisi myös tiedostaa, mitä kyseisillä uhkakuvilla tarkoitetaan ja mikä niistä tekee juuri asymmetrisen symmetrisen sijaan.

Asymmetrinen sodankäynti itsessään ei ole sotahistoriassa mikään uusi ilmiö. Asymmetrinen sodankäynti on tänä päivänä periaatteiltaan samantapaista kuin satoja vuosia sitten. Kautta aikojen ihmiset ovat käyneet sissisotia, tehneet yllättäviä

hyökkäyksiä vihollista vastaan tai yrittäneet myrkyttää vihollisosapuolen johtajan. Tuolloin tämän kaltainen sota vain nähtiin osana suurempaa kokonaisuutta, tapaustamissa kaksi valtiota yritti voittaa toinen toisensa. Tänä päivänä keinot sodankäynnissä voivat olla samantapaisia. Ainoa asia, joka on muuttunut, on se, että olemme ottaneet käyttöön käsitteen asymmetrinen sodankäynti, jota median välityksellä saamme seurata melkein miltä tahansa televisiokanavalta.

Tutkimuksen tarkoituksena on edellä mainitun lisäksi antaa lukijalle uusia näkemyksiä ja oivalluksia sodankäynnistä. Tarkoituksena on saada lukija oivaltamaan, miten taktisilla asymmetrisen sodankäynnin liikkeillä kyetään saamaan voimakkaampi vastustaja polvilleen ja hämmennyksen valtaan. Normaalialue sodankäyntiähän useimmiten pidetään tilanteena, josta selviytyy ainoastaan tuhoamalla vastaosapuolen. Tällä tutkimuksella pyritään juuri tuomaan vastakkainen näkökulma tavanomaiselle sodankäynnille.

“A strategist should think in terms of paralyzing, not of killing.”³

Basil Henry Liddell Hart

1.1 Tutkimuksen tarpeellisuus ja perustelut tutkimukselle

”Sota on valtion elinkysymys, elämän tai kuoleman piiri, tie säilymiseen tai tuhoon. Sen huolellinen tutkiminen on välttämätöntä.”⁴

Sun Tzu

Tilannetta kartoittava tutkimus on tarpeellinen, koska nykyajan tietoyhteiskunta on hyvin haavoittuvainen asymmetristen uhkien edessä.⁵ Valtioiden hyvinvointi, armeijoiden teknistyminen ja niiden voimakkuuksien suuret erot ajavat nykyajan monet taistelut asymmetrisiksi.⁶ Lisäksi uuden turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaan myös Suomen yhteiskunnassa on huomioitava asymmetriset uhkakuvat.⁷ Tästä huolimatta Suomessa asymmetristä sodankäyntiä on tutkittu vain osa-alueittain jonkin verran. Asymmetrisen sodankäynnin osa-alueilla ja ilmenemismuodoilla tarkoitetaan tässä esimerkiksi terrorismia, erikoisjoukkojen käyttöä ja käyttöperiaatteita, sekä informaatio- ja sissisodankäyntiä. Nämä edellä mainitut osa-alueet ovat ikään kuin asymmetrisen sodankäynnin keinoja, joilla vaikutetaan vastustajaan. Suomalai-

sisä tai ulkomaalaisissa tutkimuksissa ei ole kunnan teoriapohjalla selvitetty asymmetrisen sodankäynnin perusteita. Esimerkiksi internetissä käytettäessä kansainvälisiä hakuohjelmia hyväksi ja laittamalla hakusanaksi asymmetrisen sodankäynti (engl. Asymmetric warfare), on tuloksena suuri määrä tutkimuksia ja tutkijoiden internetsivustoja, jotka käsittelevät pelkästään terrorismia.⁸

Suomen yliopistojen tutkimukset käsittelevät lähinnä kansainvälistä terrorismia ja sen syntyperiaatteita sekä informaatio- ja sodankäyntiin liittyviä aiheita. Ulkomailta alan tutkimusta ja kirjallisuutta löytyy runsaasti, joissa käsitellään lähinnä edellä mainittuja kyseisen aiheen osa-alueita. On kuitenkin otettava huomioon, että kaikki nämä edellä mainitut sekä mainitsematta jääneet osa-alueet ovat asymmetrisen sodankäynnin ilmenemismuotoja, eivätkä kerro asymmetrisestä sodankäynnin teoriasta kokonaisuuden kannalta mitään. Hyvin harvassa ovat teokset, joissa konkreettisesti ja yksiselitteisesti määritellään asymmetrisen sodankäynti ja sen teoria yleisesti ja kokonaisuuden kannalta, ja niissäkin asiaa käsitellään vain pintaraapaisuna. Tämän takia muun muassa monelle lukijalle on epäselvää, mitä asymmetrisellä sodankäynnillä käytännössä ja perimmiltään tarkoitetaan. Eikö juuri tutkimuskoulutus lähde siitä perusasiasta liikkeelle, että tutkittavan aiheen pohjateoria ja perustermistö selvitetään ensin, minkä jälkeen aihetta voidaan laajentaa pienempiin osa-alueisiin? Asiaa voisi havainnoida ajattelemalla sotilasta, joka osaa ja hallitsee kaikki taistelija sodassa vaadittavat asiat yksilösuorituksina hyvin, mutta käytännön soveltavassa vaiheessa ei osaa yhdistää osaamiaan taitojaan niin, että hän kykenisi taistelemaan taitavaa ja osaavaa vastustajaa vastaan jatkuvasti muuttuvassa taisteluympäristössä, koska hänelle ei ole kerrottu, millainen nykyajan taisteluympäristö on. Tällainen taistelija on tositilanteessa hyödytön. Sama asia koskee asymmetristä sodankäyntiä. Mikäli emme osaa yhdistää asymmetrisen sodankäynnin eri ilmenemismuotoja yhdeksi kokonaisuudeksi ja soveltaa niitä vastustajaa vastaan, joka siihen kykenee, on lopputulos nopeasti ja helposti arvattavissa.

On huomioitava, että kautta aikojen sodissa ovat parhaiten menestyneet upseerit, jotka ovat kyenneet omaksumaan uuden taistelutekniikan ja -taktiikan sekä käyttämään niitä hyväkseen jatkuvasti muuttuvassa taisteluympäristössä. Koska aihe on uusi puolustusvoimissa, on sen tutkiminen perusteltua suuremmissa mittakaavassakin. Tutkimalla asymmetristä sodankäyntiä kyetään takaamaan puolustusvoimien osaaminen ja tietotaito kansainvälisestäkin vertailtavalla tasolla.

1.2 Tutkimusongelmat ja aihealueen rajaaminen

Tutkimuksen tehtävänä on selvittää, mitä tarkoittaa asymmetrinen sodankäynti. Miksi taistelun jostain ilmentymästä käytetään nimitystä asymmetrisenä sodankäyntinä? Minkä takia jossain tilanteessa sodankäynti ja taistelukenttä muuttuvat asymmetriseksi sodankäynniksi, ja mitä se silloin tarkoittaa normaaliin sodankäyntiin verrattuna?

Tutkimuksen pääkysymys on:

- Mikä on asymmetrisen sodankäynnin teoria?

Pääkysymykseen vastauksen saamiseksi tulee tutkimukselle asettaa tutkimusta tukevia ja selventäviä alakysymyksiä, joilla kyetään jäsentelemään tutkittavaa aihetta.

Tutkimuksen alakysymykset ovat:

- Mitä tarkoittaa asymmetria sodassa?
- Onko esiteltävissä esimerkkitaisteluissa mitään asymmetrisen sodankäynnin yhteneväisyyksiä keskenään tai teoriaan verrattuna?
- Mitä on symmetrinen sodankäynti?
- Mikä on se ominaisuus, joka tekee symmetrisestä sodankäynnistä asymmetrisen?

Tutkimusongelmista saa helposti käsityksen, että tutkimuksesta tulee liian laaja-alainen ja varsinkin pro graduksi helposti yli sivumäärien. On kuitenkin muistettava, että tutkimuksen tarkoituksena on tutkia ja selvittää aihetta niin, että tuloksena saadaan kokonaiskuva asymmetrisestä sodankäynnistä ja sen teoriasta. Aiheeseen pysytään paneutumaan syvällisemmin vasta, kun on ensin selvillä, mitä aihe kokonaisuutena tarkoittaa. Tutkimus voi toimia pohjatyönä puolustusvoimissa tulevaisuudessa suoritettaville asymmetrisen sodankäynnin tutkimuksille.

Tutkimuksen johtopäätöksenä tulisi saada selville, mikä on asymmetrisen sodankäynnin teoria. Tähän päästäkseen joudutaan tutkimus rakentamaan teorian kannalta teorian osapaloista. Tutkimuksessa käytetään klassisia sodankäynnin teorioita, joita soveltaen lopputuloksena tulisi saada aiheesta eräänlainen modernimpi sodankäynnin teoria.

Kuten aikaisemmin on todettu, tutkittava aihe on melko laaja. Tämän takia aiheen rajauksien tekeminen osoittautui yhdeksi tutkimuksen vaikeimmaksi tehtäväksi. Tutkimuksessa käännetään rajaukset ikään kuin pääläelleen. Yleensä tutkimuksissa lähdetään rajauksien avulla laajasta kokonaisuudesta lohkomaan palasia pois, jolloin lopputuloksena on hyvin pieni osa-alue alkuperäisestä aiheesta, mitä tutkitaan. Tässä työssä rajataan pienet osa-alueet eli ilmenemismuodot pois, jolloin pystytään tutkimaan aihetta laajemmalti saaden tutkimattomasta aiheesta perusteos. Tutkimuksessa ei ole tarkoitus paneutua erikseen asymmetrisen sodankäynnin osa-alueisiin, kuten terrorisminvastaiseen sotaan, erikoisjoukkojen toimintaan tai informaatio-sodankäyntiin.

Tutkimuksen tarkoitus on antaa lukijalle kokonaiskuva asymmetrisestä sodankäynnistä. Näin ollen tutkimuksessa ei mennä syvälle eri osa-alueisiin, joita asymmetrinen sodankäynti pitää sisällään. Tutkimus ei myöskään ota kantaa siihen, kuinka asymmetristä sodankäyntiä taisteluteknisesti suoritetaan. Tutkimuksessa käsitellään ainoastaan tilannetta, jossa sotivina osapuolina keskenään ovat joko valtio valtiota vastaan tai terroristijärjestö valtiota vastaan. Tutkimuksesta on myös rajattu pois sinänsä tärkeä asymmetrisen sodankäynnin osa-alue, joka käsittää massatuhoaseet. Massatuhoaseina käsitellään tässä tutkimuksessa ydinaseet, kemialliset aseet sekä biologiset aseet. Asymmetrisen sodankäynnin estäminen ja torjuminen on myös jätetty tutkimuksen käsittelyn ulkopuolelle.

1.3 Tutkimusstrategia, tutkimusmenetelmät, tavoite ja näkökulma

Koska tutkimuksen tarkoitus on tutkia, mikä on asymmetrisen sodankäynnin teoria, on tutkimusstrategiana kuvaileva ja selittävä tutkimusstrategia. Tämä johtuu siitä, että tutkimusongelmiin vastauksen saamiseksi aihetta kuvaillaan ja selitetään ilmiönä. Tutkimuksen alku on painopisteeltään enemmän selittävä, koska siinä selvitetään ja määritellään asymmetrisen sodankäynnin aihetta ja sen taustoja. Tutkimuksen lopussa painopiste tulee olemaan kuvailussa, koska tutkimuksen lopputuloksenahan tulisi olla asymmetrisen sodankäynnin teoria. Tutkimuksen lopussa tulisi kyetä selittämään ja ennen kaikkea kuvailemaan, miten asymmetrisen sodankäynnin ominaisuuksin saadaan tehokkaasti vaikutettua vastustajaan. Ennen kaikkea tutkimuksen tutkimusstrategia on teoreettinen.

Tutkimus on kvalitatiivinen tutkimus, koska tarkoituksena on selvittää millainen tutkittava aihe on laadullisesti. Tutkimuksen tuloksena lukijalle muodostuu selkeä kuva asymmetrisestä sodankäynnistä ja tutkimusta voisi luonnehtia myös aihealueen suomenkielisenä perusteoksena, jonka perusteella kyetään tutkimaan aihetta laajemmin. Tutkimuksen tarkoituksena on myös havainnollistaa lukijalle, kuinka paljon tehokkaampaa on käydä sotaa asymmetrisen sodankäynnin periaatteiden mukaan kuin symmetrisen sodankäynnin. Myös tästä näkökulmasta katsellen kvalitatiivinen tutkimus palvelee tutkimusta parhaiten. Tutkimus ei missään tapauksessa ole kvantitatiivinen tutkimus, jossa kerrotaan määrällisesti, kuinka monta kertaa vastustajaan on iskettävä asymmetrisesti tai kuinka moneen eri kohteeseen, jotta vastustajaan saataisiin vaikutetuksi. Tämä on tärkein peruste, miksi tutkimus on kvalitatiivinen. Tutkimuksessa vastataan kysymyksiin mitä, miksi ja miten asymmetristä sodankäyntiä suoritetaan sekä käydään, ja nämä kaikki kysymyssanat kuvaavat laatua.

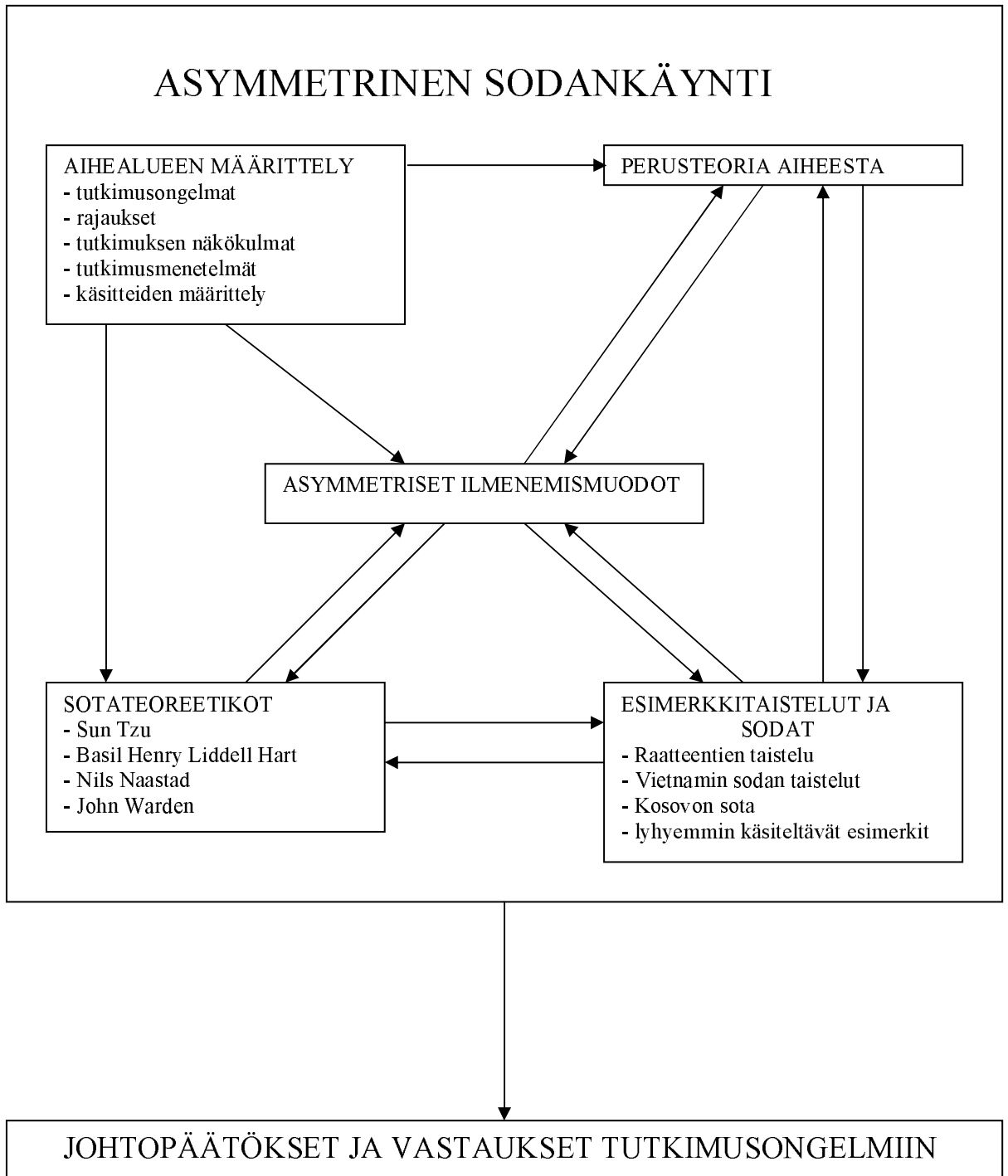
Tutkimusmenetelminä käytetään pääsääntöisesti asiakirjatutkimusta ja diskurssianalyysiä. Jo alkuvaiheessa tutkimusaiheeseen perehtyminen tuo tulokseksi, että asiaa on hyvin vaikea perustella ja tutkia käytännössä. Tämän takia tutkimus on selvittävä asiakirjatutkimus, joka on suoritettu tutustumalla aiheesta löytyvään kirjallisuuteen ja tutkimuksiin, sekä tekemällä siitä johtopäätökset.⁹ Diskurssianalyysi soveltuu tähän tutkimukseen, koska tutkittava aihealue on uusi, jolloin monista eri tutkittavista lähteistä kootaan yksi looginen kokonaisuus. Diskurssianalyysi tarkoittaa vapaasti käännettynä ”keskusteluanalyysiä”, ja siitä juuri tässä tutkimuksessa on kyse (kts. viitekehys s. 8). Tutkittavat asiat käyvät keskenään eräänlaista vuoropuhelua, jolloin niistä kyetään löytämään yhteneviä tekijöitä. Näistä yhtenevistä tekijöistä saadaan täten perustellusti aikaan johtopäätöksenä selvitys ja yleistetty kokonaiskuva, mitä on asymmetrinen sodankäynti. Kyseiset menetelmät soveltuvat tutkimukseen hyvin, koska tutkimus suoritetaan pääsääntöisesti tutustumalla alan kirjallisuuteen, analysoimalla sitä ja tekemällä siitä johtopäätöksiä.¹⁰

Tutkimuksen näkökulma on taktinen, koska tutkimuksen soveltavassa osassa esitettävissä esimerkkitaisteluissa, joista haetaan asymmetrisen sodankäynnin teoriaa, tiedetään tarkalleen, mitkä joukot toisiansa vastaan taistelevat. Kyseiset taistelut, joko lyhyemmin tai perustellummin, ovat myös pääasiassa operatiivisen tai taktisen tason taisteluita, jolloin vastaukset tutkimusongelmiin toimivat vain taktisella ja operatiivisella tasolla. Näkökulman ansiosta tutkimuksessa ei tarvitse erikseen tutkia orga-

nisaatioita ja vastakkain taistelevia osapuolia. Huomio on oman toiminnan mahdollisuuksien ja rajoitusten sekä ilmiöiden vaikutusten pohdinnassa.

1.4 Tutkimuksen viitekehys

Tutkimuksen idea ja kulku sekä toteutustapa on kuvattu alla olevassa viitekehyses-
sä. Kytäkseen selvittämään, mitä asymmetrinen sodankäynti tarkoittaa, määritellään
ensin tutkittava aihealue johdannossa esitetyllä tavalla. Tämän jälkeen selvitetään
perusteet pohjateorialle, minkä pohjalta lopullinen teoria syntyy. Vaikka asymmetriaa
sodankäynnissä ei ole kunnolla määritelty, on kirjallisuudesta löydettävissä kuitenkin
kuvauksia aiheesta, mitä voidaan käsitellä tässä tutkimuksessa asymmetrisen so-
dankäynnin pohjateoriana. Näiden kuvausten perusteella voidaan lähteä muodosta-
maan pohjaa tutkittavalle aiheelle. Tässä vaiheessa tutkimusta alan kirjallisuutta tut-
kimalla kyetään saamaan selville asymmetriseen sodankäyntiin viittaavia tekijöitä ja
ilmentymiä sekä kuvauksia siinä määrin, että pystytään perustellusti valitsemaan tut-
kimukseen sopivimmat sotateoreetikot ja -taistelut. Lopullinen asymmetrisen sodan-
käynnin teoria eli tutkimuksen johtopäätökset saadaan määrittelemällä ja tutkimalla
laajemmin neljän sotateoreetikon ajatuksia sodankäynnistä. Lisäksi tutkimuksessa
viitataan lyhyemmin moniin muihin tutkijoihin ja heidän näkemyksiinsä. Tutkijoiden
kirjoitelmista yritetään löytää asymmetrisiä taistelutekniikoita ja -taktiikoita, joilla kye-
tään saamaan yliote sekä parhaimmassa tapauksessa lamauttamaan vastustaja.
Saatua teoriasta selville vertailen ja sovellan sitä kolmeen eri taisteluun, jotka sijoit-
tavat strategisen ja taktisen tason välille. Lisäksi yritän saada selville, onko teorialla ja
käytännön taisteluilla sekä tutkimuksen alussa saatavilla ilmenemismuodoilla mitään
yhteisiä ominaisuuksia, ja miten ne linkittyvät toisiinsa. Juuri tämän takia tutkimuk-
sessa käytetään diskurssianalyysiä, sillä asymmetriset ilmenemismuodot, sotateoree-
tikot ja esimerkkitaistelut käyvät eräänlaista vuoropuhelua keskenään, ja analysoi-
malla niiden tuloksia keskenään kyetään saamaan perustellut tulokset tutkimuksen
pääkysymyksiin ja ongelmiin. Tutkimuksen lopputuloksena ja johtopäätöksinä tulisi
olla vastaus, jota lukemalla kyetään saamaan selville mitä on asymmetrisen sodan-
käynnin teoria sekä saamaan lukija oivaltamaan, miten ja miksi asymmetrisesti kye-
tään vaikuttamaan vastustajaan ja saamaan vastustajan taistelukyky tuhottua melko
pienin resurssein (kts kuva 1 s.8).

Kuva 1. Tutkimuksen viitekehys

1.5 Käsitteiden määrittely

1.5.1 Asymmetria ja symmetria

Sana asymmetria on peräisin Kreikan kielestä ja tarkoittaa samaa asiaa kuin epäsymmetria. Asymmetriaa voidaan kuvailla sanoilla erimuotoisuus, symmetrian puuttuminen ja toispuolinen.¹¹

Sanan asymmetria selvittämistä ja analysointia voi myös lähestyä toisesta suunnasta. Koska sana asymmetria on suoraan verrannollinen sanalle epäsymmetria, voidaan sen selitystä ja tarkoitusta lähteä tutkimaan selvittämällä, mitä on symmetria.

Sana symmetria tulee kreikankielestä ja tarkoittaa samankaltaisuutta, säännöllisyyttä ja vastakohtaa asymmetrialle. Symmetristä voidaan myös kuvailla yhtäpitävänä, sopuuhtaisena. Sen nähdään myös kuvaavan harmoniaa. Varsinkin geometriassa symmetrialla tarkoitetaan rakenteiden ja esineiden muodossa havaittavaa säännönmukaisuutta. Symmetria muodostuu siten, että jokin muoto, esimerkiksi pallonpuolikas, kuvataan jonkin tietyn pisteen, suoran tai tason suhteen, jolloin pallonpuolikkaalle muodostuu peilikuva. Tämä peilikuva ja alkuperäinen pallonpuolisko ovat symmetriassa keskenään. Jokaisella symmetrisellä muodolla tai kuviolla on siis joko symmetria-akseli, symmetriakeskus tai symmetriataso.¹²

1.5.2 Sodankäynti

Sodalla käsitetään fyysisesti ja konkreettisesti tapahtumaa, jossa sodankäynnin periaatteita ja taitoja sovelletaan käytännössä. Perinteisesti sota nähdään kahden valtion välisenä aseellisena kamppailuna.¹³ Sota ja sodankäynti useimmiten ymmärretään tapahtumana, joka on vastapuolen tappamista ja tuhoamista, mutta vastapuolen taivuttaminen omaan tahtoon voi onnistua monella muullakin tavalla kuin äärimmäisellä väkivallalla, kuten esimerkiksi diplomaatialla, tahdolla, tiedolla, rahalla tai taloudella, politiikalla, psykologisilla tai tieto-operaatioilla, sekä näiden erilaisilla yhdistelmillä. Juuri tässä kohtaa läntinen käsitys sodankäynnistä, jota Clausewitz edustaa ja itäinen käsitys sodankäynnistä, jota muun muassa Sun Tzu edustaa, eroavat toisistaan selvästi.¹⁴

Karl von Clausewitzin käsitys sodankäynnistä on, että se ei ole mitään muuta kuin laajennettua kaksintaistelua. Se on tilanne, jossa kummankin osapuolen tavoite on vastustajan nujertaminen tai lamaannuttaminen niin, ettei vastapuoli kykene enää vastarintaan.¹⁵ Sota on hänen mielestään väkivallan käyttöä, jossa ei tunneta rajoja, vaan vastustajan voittaakseen tulee voiman käyttäminen viedä äärimilleen, jolloin vastustaja saadaan helpoiten puolustuskyvyttömäksi.¹⁶ Sodankäynti ei ole itsenäinen ilmiö, vaan politiikan väline. Se on suuri konflikti, joka ratkaistaan verisesti ja vain tässä suhteessa se eroaa muista konflikteista.¹⁷

Sun Tzun mielestä sota on valtion elinkysymys, jossa sodan huipentuma on voittaa vastustaja ilman taistelua. Hänen mielestään hyvän sotilasjohtajan tulisi tehdä kaikkensa, jotta vastustaja saataisiin antautumaan mahdollisimman pienellä vaivalla, ilman voimakasta väkivallan käyttöä sekä aiheuttamalla vastustajalle mahdollisimman pienet tappiot.¹⁸

1.5.3 Sissi ja terrorismi

Sissi-sanalla tarkoitetaan suomen kielessä sotilasta, joka on vihollisen alueella tai selustassa suorittamassa sotilaallista tehtäväänsä. Sissin tehtäväkentän laajuus aiheuttaa ongelmia sissi-sanan määrittämisessä, koska vastaavaan perussanaan tai samanlaiseen toimintaan liittyviä käsitteitä on useampia. Sissi-sanalla käytetäänkin usein synonyymeja, jotka ovat partisaani, guerilla tai kommando. Sissi-sana sekä edellä mainitut käsitteet liittyvät läheisesti termeihin tiedustelu, kaukopartio, vastarintaliike ja sen osana siviilivastarinta.¹⁹

Sissitoiminta on ennakolta valmisteltua ja yleensä pitkäaikaista taistelua vihollisen selustassa tai sen alueella. Sissitoiminnan päämääränä on vihollisen kuluttaminen, hidastaminen ja häirintä sekä vihollisen sitominen taisteluun. Toimintaan sisältyy jatkuvan tiedustelun lisäksi hävittämis- ja tuhoamistehtäviä sekä määräaikaista maaston hallussapitoa. Sissisota taas on sodan jatkamista miehityssä maassa tai sen osassa normaalisti järjestäytyneen ja keskitetysti tai alueellisesti johdetun asevoiman avulla. Sissisodassa noudatetaan aina kansainvälisiä sodan säännöksiä ja lakeja.²⁰ Tämän takia esimerkiksi irakilaisien käymä sota Yhdysvaltoja vastaan Irakin maaperällä ei ole sissisotaa, vaan terrorismia, koska esimerkiksi irakilaisien käyttämät autopommit eivät kuulu kansainvälisten sodan lakien piiriin. Kansainvälisellä sodan lailla tässä tarkoitetaan esimerkiksi Haagissa ja Genevessä tehtyjä kansainvälisiä sopimusjärjestelmiä, jotka määrittävät sotilaiden oikeudet ja velvollisuudet sodan aikana.²¹ Voidaankin perustellusti sanoa, että kansainvälisesti tunnustetut sodan lait muodostavat sodankäynnille pelisäännöt, joiden mukaan armeijoiden tulisi taistella rintamalla.

Vastarintaliike eroaa sissitoiminnasta ja -sodankäynnistä sillä, että siinä on mukana siviiliväestö tai sen osia tilanteen mukaan aseistautuneena tai sotilaspukuun pukeutuneena. Vastarintaliikkeen toiminta voi olla ajoittaista ja spontaania vailla keskitettyä johtoa. Vastarintaliikkeessä ovat kaikki keinot käytettävissä. Siviilivastarinta taas

on aseetonta ja väkivallatonta toimintaa miehittäjän toiminnan kyseenalaistamiseksi ja vaikeuttamiseksi.²²

Sana terrorismi tulee alun perin ranskankielestä sanasta *terrorisme*. Ranskassa alettiin kutsua terroristeiksi suuren vallankumouksen valtaan nostamia äärimmäisyysmiehiä, jotka teloittivat poliittisia vastustajiaan giljotiinilla. Nykyaikana terrorismiksi käsitetään järjestelmällinen väkivallan käyttö, jolla tähdätään pelon ilmapiirin luomiseen, ja jolla yritetään nostaa esiin tietty poliittinen tai ideologinen asia. Terrorismia voivat harjoittaa, ja ovat harjoittaneetkin, sekä vasemmiston että oikeiston edustajat, kansalliset ja uskonnolliset ryhmät sekä vallankumoukselliset. Nämä kaikki toimivat itsenäisen valtion hallitsemattomina alivaltioillisina ryhminä. Valtioterrorista puhuttaessa tarkoitetaan suorittajana armeijaa ja esimerkiksi sen tiedustelupalvelua.²³

Koska terroristijärjestöt eivät kuulu minkään valtion alaisuuteen ja järjestykseen, ei terrorismissa noudateta sodan lakeja, vaan toiminnassa valtiota vastaan käytetään usein kaikkia mahdollisia keinoja.

Terrorismi voidaan määritellä myös subjektiivisesti, jolloin terroristeiksi leimataan meitä vastustava taho, koska se ei aja eikä edusta meidän arvojamme ja maailmankatsomustamme. Esimerkiksi YK:ssa on osoittautunut, että vastakkaisista tavoitteista johtuen toisen terroristi on toisen osapuolen vapaustaistelija.²⁴

2 ASYMMETRISEN SODANKÄYNNIN TEORIA

Tässä luvussa on tarkoituksena selvittää, mikä on asymmetrisen sodankäynnin pohjateoria. Miksi sellainen termi kuin asymmetrisen sodankäynti on käytössä sotatieteissä? Luvun tarkoituksena on myös tehdä ero asymmetrisen ja symmetrisen sodankäynnin välille, selvittää milloin voidaan puhua asymmetrisestä sodankäynnistä symmetrisen sijaan, ja milloin symmetrisen sodankäynti muuttuu asymmetriseksi.

Asymmetrisellä sodankäynnillä on hyvin monenlaisia ilmenemismuotoja. Tunnusomaisimpia ja tunnetuimpia niistä ovat erikoisjoukkojen käyttö, täsmäpommit ja -ohjukset, elektroninen sodankäynti ja sissisodankäynti, terroristien suorittamat iskut sekä kemialliset ja biologiset aseet.²⁵ Kyseiset ilmenemismuodot ovat kuitenkin vain asymmetrisen sodankäynnin keinoja, joilla sotaa suoritetaan. Ne itsessään eivät kerro, mitä asymmetrisen sodankäynti ja sen teoria on. Tästä johtuen tämän tutkimuslu-

vun pääpaino on asymmetrisen sodankäynnin kokonaiskuvan selvittämisessä ja tutkimisessa.

Asymmetristä sodankäynnin teoriaa ja ideaa on helpompi ymmärtää, jos tietää tavanomaisemman ja helpommin ymmärrettävän sodankäynninmuodon eli symmetrisen sodankäynnin. Symmetrisen sodankäynnin selvittämisen jälkeen on helpompi perustella, miksi meillä on käytössä termi asymmetrinen sodankäynti.

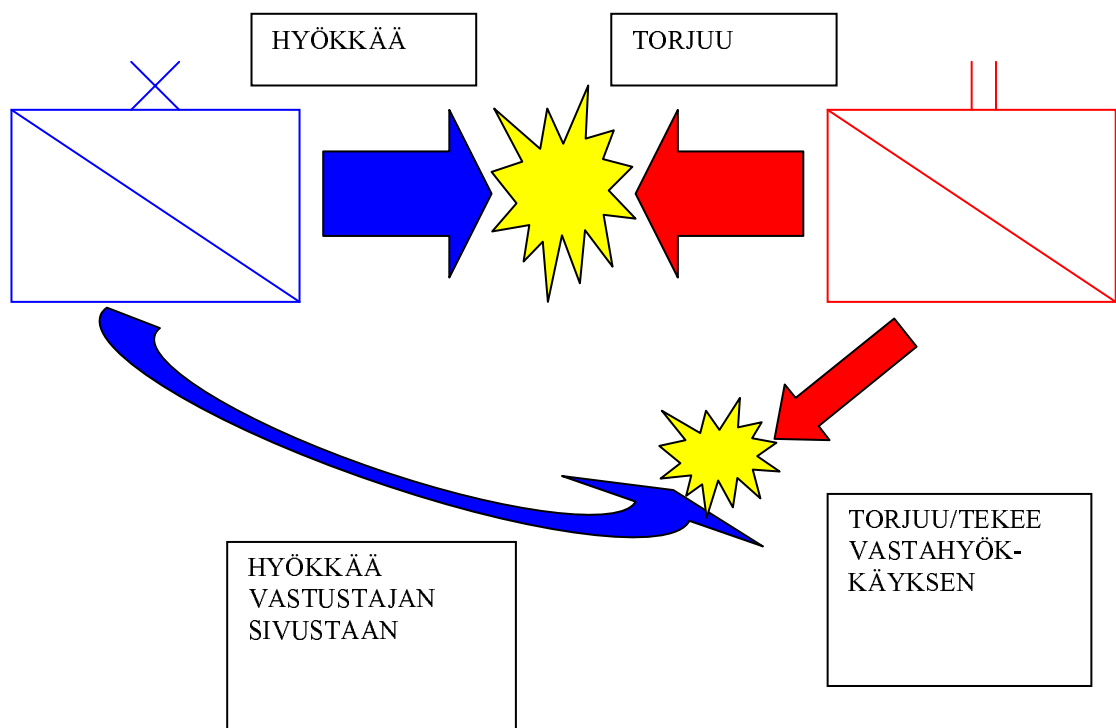
2.1 Mitä on symmetrinen sodankäynti?

Symmetristä sodankäyntiä on esimerkiksi taistelu, jossa kaksi samantapaista armeijaa käy taistelemaan toisiaan vastaan force-on-force -periaatteiden mukaisesti (joukko vastaan joukko). Force-on-force -sodankäynti on taistelustrategian ja -taktiikan perusteoria, jossa yksinkertaisesti vahvempi iskee ja lyö tai työntää heikomman pois alueelta. Taisteluteorialtaan force-on-force -taktiikka on helposti toteutettavissa, mutta se on melko mielikuvituksetonta, minkä vuoksi vastustajan onkin helppo tehdä jokaiseen siirtoon vastatoimenpide. Taktiikkana tämä soveltuu kuitenkin niin hyökkäys-, kohtaamis-, kuin puolustustaisteluunkin.²⁶

Force-on-force -taktiikkaa on maailmalla tutkittu paljon. Sotimista varten on kehitelty ja laskelmoitu hyvinkin yksityiskohtaisia ja pitkälle vietyjä suoritusperiaatteita ja todennäköisyyslaskelmia käyttäen tätä taktiikkaa. Kuitenkin perustan koko force-on-force -taktiikalle sekä hyökkäys- että puolustustaistelussa luo todennäköisyyskaava 3:1. Tämä todennäköisyys tarkoittaa hyökkäystaistelussa seuraavaa. Hyökkääjän tulisi kyetä voittamaan puolustaja taistelussa, mikäli puolustaja on tiedustelutietojen perusteella kalustoltaan, aseistukseltaan ja miesvahvuudeltaan taistelualueella hyökkääjää heikompi niin, että hyökkääjällä on vähintään kolminkertainen ylivoima taistelussa suhteessa 3:1. Vastaavasti force-on-force -periaatteen mukaan puolustajan tulisi kyetä torjumaan vastustaja, mikäli se hyökkää pienemmällä suhteella kuin 3:1. Jos puolustajan sotakalusto, jota voi olla esimerkiksi taistelu- ja rynnäköpanssari-vaunut, taisteluhelikopterit ja raskaat aseet, osoittautuu huonommaksi tai paremmaksi kuin hyökkääjän sotakalusto, on mahdollista hyökätä ja puolustaa, mutta eri suhteessa kuin 3:1. Koska harvemmin sotivat osapuolet ovat kalustoltaan tai aseistukseltaan samanlaisia, ja ovathan toiset taistelijat paremmin koulutettuja kuin toiset, on force-on-force -taisteluanalyysiin kehitetty kaavoja, joiden mukaan on mahdollista laskea oikeat voimasuhteet puolustajan ja hyökkääjän kannalta, jotta taistelusta sel-

viytyisi voittajana. Kohtaamistaistelussa taas tällä taktiikalla on peruseriaatteena, että voittajana taistelusta selviytyy se osapuoli, joka kykenee ensimmäisenä tekemään aloitteen.²⁷

Taistelukentän symmetrisyys force-on-force -taistelussa korostuu entisestään ja sen havainnointi helpottuu, kun taistelukenttää sekä sotivia osapuolia kuvataan tilannekuvakartalla. Tilannekuvakartalta huomaa selvästi, millaista on symmetrinen taistelu. Siinä hyökkäystä kuvaava nuoli torjutaan puolustajan vastaavalla nuolella. Nuolten kärkien yhtymäkohdassa on taistelu. Taistelua jatketaan niin kauan, kunnes toinen osapuoli tuhoetaan tai pakotetaan vetäytymään taaksepäin heikompana. Ennen taistelun ratkaisua on toinen tai molemmat osapuolet voineet kokeilla erilaisia sotataktisia joukkojen siirtoja, kuten koukkauksia vastustajan selustaan tai sen joukkojen sauma-kohtiin. Näihin koukkauksiin vastustaja on kuitenkin kyennyt vastaamaan omilla vastahyökkäyksillään, minkä vuoksi tilannekuvakartalla on havaittavissa selvä symmetrisyys taistelevien osapuolien kesken (kts. kuva 2). Force-on-force -taistelussa nimensä mukaan molemmat osapuolet mittelevät taisteluosastojensa tai armeijoidensa voimakkuuksilla taistelun painopistealueella. Force-on-force -taisteluiden huonona puolelana ovat usein taisteluiden pitkittyessä suuret mies- ja kalustotappiot.²⁸

Kuva 2. esimerkki symmetrisestä force-on-force -taistelusta²⁹

Kuvassa kaksi havainnollistetaan force-on-force -taistelua. Siinä kaksi osapuolta sotii symmetrisen sodankäynnin menetelmin kohdaten toisensa force-on-force -taistelussa. Kuvitteellisessa taistelukuvauksessa sininen osasto hyökkää punaisten puolustusosastoon. Koska sinisten joukot ovat miehistövoimaltaan voimakkaampia, se pyrkii pakottamaan punaisten osaston force-on-force -taisteluun, jonka se katsoo sopivan paremmin omille joukoilleen kuin punaisille. Punaisten osasto kuitenkin kykenee torjumaan sinisten hyökkäyksen, koska sen joukot ovat ryhmittyneet puolustukseen. Force-on-force -periaatteen mukaanhan puolustajan on mahdollista torjua kolminkertainen hyökkääjän ylivoima. Tämän seurauksena sinisten joukot yrittävät hyökkäystä punaisten sivustaan, mutta punaiset kykenevät torjumaan myös tämänkin hyökkäyksen omalla vastahyökkäyksellä. Kuvasta kykenee havaitsemaan taistelukentän symmetrisyyden vaikka sotivat osapuolet ovat erisuuruisia. Molemmilla osapuolilla on omat puolensa, josta hyökkäykset suoritetaan. Hyökkäyksiä kuvaavat nuolet muodostavat selvän symmetrian sotivien osapuolten välille. Kyseinen taistelu kestää niin kauan, kunnes toinen osapuoli tulee niin heikoksi, ettei kykene enää torjumaan toisen hyökkäystä, vaan joutuu vetäytymään pois tai tulee tuhotuksi. Tämänkaltainen taistelu voi ratketa toisen osapuolen voittoon jo ensimmäisen taistelun jälkeen tai voi kestää monia taisteluja ja päiviä, ennen kuin voittaja on selvillä. Historia tuntee monia tämänkaltaisia taisteluja, joista yksi tunnetuimmista on Kurskin panssaritaistelu.

2.1.1 Kurskin panssaritaistelu

Kurskin panssaritaistelu on esimerkki symmetrisestä force-on-force -sodankäynnistä. Kyseessä on maailman suurin panssaritaistelu, joka käytiin Saksan ja Neuvostoliiton välillä 4.–22. heinäkuuta 1943 itärintamalla lähellä Kurskin kaupunkia. Molemmat osapuolet yrittivät murtaa vastustajan rintamat massiivisella voimankäytöllä usean päivän ajan. Taktisesta näkökulmasta katsottuna molempien osapuolten rintamalinjat ja hyökkäykset muodostivat hyvin symmetrisen taistelualueen, jossa molempien armeijoiden osastojen siirrot ja liikkeet olivat hyvin selkeitä ja helposti arvattavissa vastustajan kannalta. Taistelusta oli tullut voimankoitto osapuolten välillä, mikä loppujen lopuksi päättyi Neuvostoliiton voittoon suurten tappioiden jälkeen. Taistelun päätyttyä Neuvostoliiton tappiot olivat yli 860 000 miestä, 1 500 panssarivaunua ja 1 000 lentokonetta. Saksan tappiot olivat yli 198 000 miestä 300 panssarivaunua ja 200 lentokonetta. Kurskin taistelu on hyvä esimerkki, kuinka force-on-force -taktiikalla voimakkaampi armeija kykenee työntämään heikomman armeijan alueelta pois aiheuttaen

sekä vastustajalleen että itselleen suuria tappioita. Kyseisessä taistelussa Neuvostoliitto kykeni jatkuvasti tuomaan alueelle lisää miehiä ja panssarivaunuja suurista tappioista huolimatta, mutta Saksa ei tähän samaan enää kyennyt, vaan joutui heikompana perääntymään alueelta 22. heinäkuuta 1943.³⁰

Ensimmäisen kuten myös Toisen maailmansodan ja sitä seuranneen kylmän sodan jatkuvaa massiivista asevoimien käyttöä symmetrisin tavoin sekä massiivista asevoimien varustelua leimaa hyvin pitkälti vanha antiikin ateenalaisilta periytyvä lausahdus. ”Voimakkaat tekevät, mitä haluavat ja heikot kärsien tekevät, mitä heidän täytyy tehdä.”³¹ Se kertoo hyvin sen periaatteen ja ajatusmaailman, jonka mukaan symmetristä sotaa käydään.

Mikäli sotivat osapuolet tietävät tarkasti, mitä heillä on vastassa ja mistä suunnasta vastustaja tulee, ja mikäli taistelevat osapuolet ovat miesvahvuudeltaan melko samassa tasapainossa, voidaan todeta, että kyseessä on symmetrinen sodankäynti. Hyvänä esimerkkinä tällaisesta symmetrisestä sodankäynnistä on asemasota. Molemmilla osapuolilla on omat puolensa ja kummallakin selkeä tieto tilanteesta. Koska asemasotavaiheeseen on jumiuduttu, on molemmilla luultavimmin myös hyvin selkeä kuva toistensa varustuksesta, taistelutekniikasta ja -taktiikasta. Yksittäisestä rivimiehestä ylemmän johtoportaan upseeriin jokaisella sotilaalla on selkeä kuva taistelusta.³²

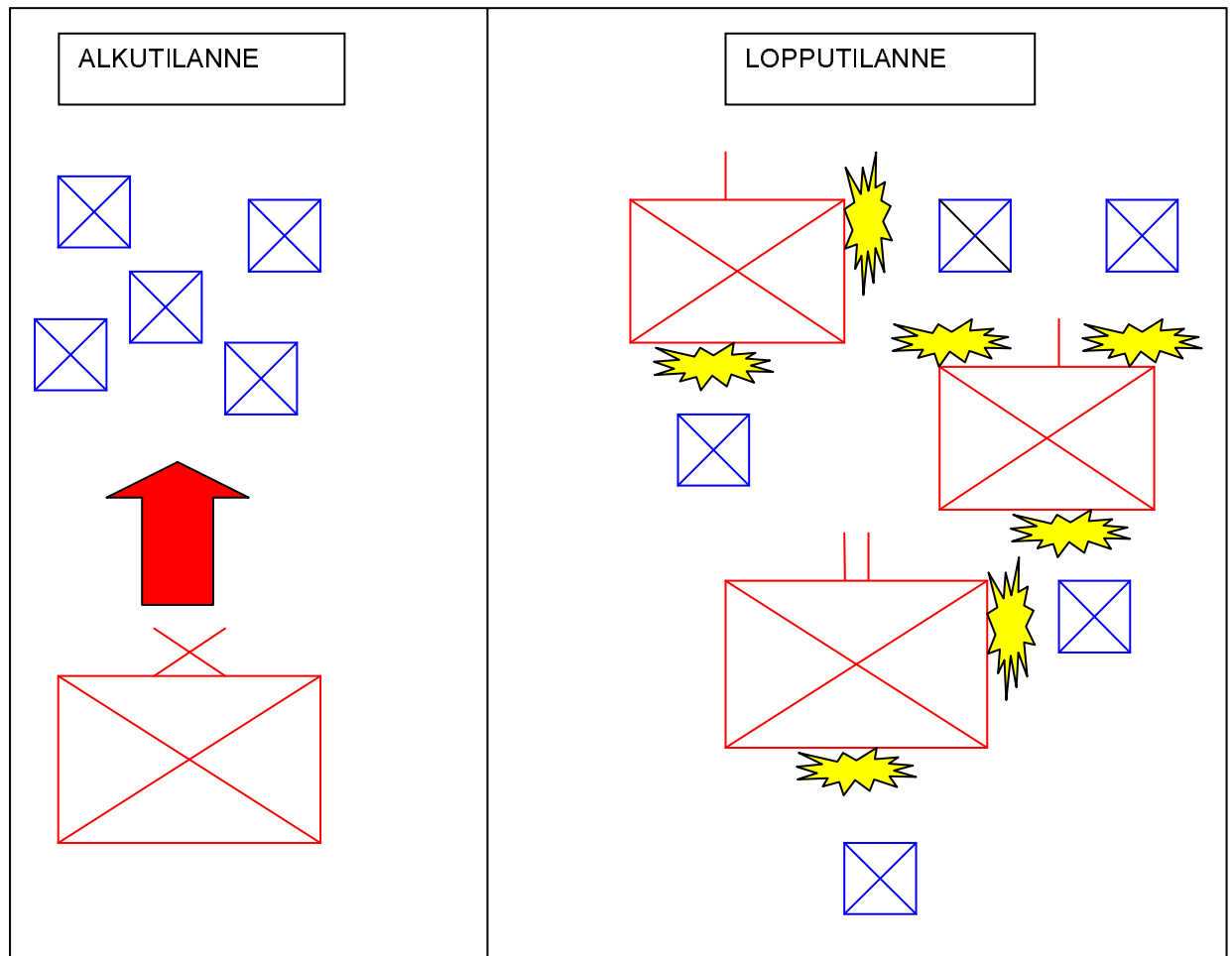
2.2 Mitä on asymmetrinen sodankäynti?

Asymmetrisen sodankäynnin termi on muodostunut symmetrisen sodankäynnin asioiden pohjalta. Asymmetrisessä sodankäynnissä vastustajat eivät ole symmetriassa keskenään. Sotaa käyvät osapuolet voivat olla esimerkiksi aseelliselta voimakkuudeltaan tai miesvahvuudeltaan erisuuruisia, eivätkä muodosta toistensa peilikuvia.³³ Usein asymmetrisestä sodankäynnistä puhuttaessa käsitetäänkin, että vahvaa miehittäjähallintoa vastaan on tehty terroristi-isku, jonka ovat suorittaneet pienen terroristiryhmän jäsenet. Terroristi-isku muodostaa taistelukentästä epäsymmetrisen kokonaisuuden, koska isku tulee yllättäen ja mistä tahansa ilmansuunnasta, rikkoen ja tehden taistelukentästä epäselvän.³⁴

Asymmetrisen sodankäynnin ymmärtämisen helpottamiseksi asiaa voi lähestyä kuvittelemalla esimerkiksi seuraava tilanne, jota on kuvattu kuvassa kolme. Alkutilantees-

sa punaisen osasto on selvästi voimakkaampi verrattuna sinisten osastojen suuruuteen, ja näin ollen punainen päättää tuhota vastustajansa käyttäen force-on-force -taktiikkaa. Alkutilanteessa sinisen pienemmät osastot ovat ryhmittyneet pienelle alueelle ja ne olisivat helppo vastus punaiselle. Sinisten ainoa mahdollisuus käydä menestyksellistä sotaa on taistella punaista vastaan asymmetrisin keinoin, eli hajottaa taistelukentän symmetrisyys. Sininen hajauttaa pienet itsenäiseen toimintaan kykenevät osastonsa ympäri taistelualuetta. Nämä pienet osastot kykenevät tekemään salamannopeita täsmäiskuja mm. punaisen selustaan (kts. kuva 3 s.17).

Kuvassa kolme mainittua taktiikkaa sovelletaan muun muassa suomalaisillekin sotilaille tutussa sissisodankäynnissä. Historiaan pohjautuen voidaankin pitää tosiseikkana, että myös Suomi oli aikanaan 1940-luvulla valmistautunut asymmetriseen sodankäyntiin jatkosodan ja Lapinsodan jälkeen, vaikkei tapausta vielä tuolloin asymmetrisenä sodankäyntinä osattu käsittää. Sotiemme jälkeen oli olemassa huomattava uhka, että Neuvostoliitto miehittäisi Suomen vielä rauhan jälkeen. Suomen upseeristo valmistautui uhkaan kätkemällä aseita ynnä muuta taistelumateriaalia. Tarkoituksena oli, että mikäli Neuvostoliitto hyökkäisi Suomeen, olisimme aloittaneet laajamittaisen sissisodankäynnin miehittäjävaltiota eli Neuvostoliittoa vastaan. Tällöin neuvostoarmeija olisi hyökätessään joutunut pitkään ja puuduttavaan taisteluun, koska Suomen kansalaisia ei olisi evakuoitu mihinkään ja näin ollen sisseillä olisi riittänyt huolto- ja tukeutumispaiikkoja mielin määrin.³⁵

Kuva 3. Esimerkki asymmetrisestä taistelusta ³⁶

Sinisten osastojen hajauttaminen ympäri taistelukenttää saa aikaan sen, että punainen, joka valmistautui taistelemaan yhdellä isolla osastolla joukkojen oletetussa kohtaamispaikassa, joutuukin jakamaan oman joukkonsa laajalle alueelle tuhotakseen sinisen pienet iskukykyiset osastot. Taistelun oletettu selvä alkutilanne muuttuukin asymmetrian takia sekavaksi lopputilanteeksi, jossa sinisten joukkoja on kaikkialla taistelualueella. Sinisten joukkoja on oletetun suunnan lisäksi sivustoissa, selustassa ja soluttautuneena punaisen joukkojen keskellä. Mielenkiintoisen tästä asymmetrisestä tilanteesta tekee sen, että vahvempi osapuoli on ikään kuin menettänyt yliotteen tilanteessa, sillä se ei tiedä, mistä ja milloin seuraava isku voi tulla. Saalistajasta on siis tullut saalis.

Kun asymmetristä sotaa käydään sissisodan periaatteilla, joihin on mahdollisesti lisätty myös tyypillisesti terrorismi sekä sabotaasi- ja tihulaistyöt kuten Vietnamissa, Afganistanissa ja nyt Irakissa, on kriiseillä suuri todennäköisyys venyä pitkiksi väsytystaisteluiksi. Nämä taistelut syövät valloittajan aikaa ja myös resursseja. Mikäli sota

venyy pitkäksi, on mahdollista, että valloittaja joutuu poistumaan alueelta. Näin kävi esimerkiksi Saksan armeijalle Toisessa maailmansodassa sen hyökätessä Neuvostoliittoon. Saksalaisten hyökkäys koki huomattavaa vastarintaa ja tappioita, joita aiheuttivat neuvostoliittolaiset partisaanijoukot. Saksalaisten nopea eteneminen itärintamalla salamasotataktiikalla ja partisaanien taisteluosastojen sekä huoltopaikkojen loppuun asti tuhoamatta jättäminen mahdollistivat partisaaniosastojen uudelleen organisoimisen ja niiden toimintakyvyn ylläpitämisen. Tämän takia neuvostojoukkojen partisaanitoiminta kykeni olemaan itärintamalla huomattavan voimakasta. Saksalaisilla oli hallussaan Neuvostoliitossa varsinaisten rintamalinjojen takana laajoja alueita, jotka kuitenkin käytännössä olivat neuvostopartisaanien hallussa. Esimerkiksi saksalaisten huoltokuljetukset ja huoltokeskukset joutuivat usein hyökkäyksen kohteiksi.³⁷

Sissisodan tehokkuus hyvänä asymmetrisen sodankäynnin esimerkkinä korostuu erityisesti Vietnamin sodassa, jossa Yhdysvaltain armeija taisteli perinteisin menetelmin pohjoisvietnamilaisia sissejä vastaan, jotka sotivat sotaansa asymmetrisin keinoin.³⁸ Vietnamin sotaa tullaan käsittelemään tarkemmin luvussa 4.2

2.3 Asymmetrisen sodankäynnin historia

Asymmetrinen sodankäynti on terminä ja käsitteenä uusi.³⁹ Asian uutuudesta antaa hyvän kuvan muun muassa se, että Yhdysvalloilla, joilla on käytössään ehkä jopa parhaimmat ja aseteknologialtaan kehittyneimmät asevoimat, ja jossa sotatieteisiin panostetaan suuret määrät rahaa, on termi asymmetria otettu käyttöön sodankäynnissä vasta muutamia vuosia sitten. Ensimmäinen maininta Yhdysvalloissa asymmetrisestä sodankäynnistä on heidän turvallisuus- ja puolustusbudjettisessa selonteossaan vuodelta 1997. Tämän jälkeen asymmetrisen sodankäynnin tutkiminen onkin kasvanut heidän asevoimissaan räjähdysmäisesti.⁴⁰ Aihealueen uutuudesta huolimatta on kuitenkin syytä muistaa, että jo varhaisessa sotahistoriassa on mainintoja, joista voidaan päätellä, että asymmetristä sotaa on käyty jo tuolloin. Taistelevien osapuolien on aina täytynyt keksiä erilaisia keinoja, joilla he ovat saaneet otteen vahvemmasta vihollisesta ja lopulta saaneet tuhottua sen. Tunnetuimpia tapoja ovat esimerkiksi alueelta vetäydyttäessä kaivojen saastuttaminen tai tšingis-kaanin suorittamat ruttopotilaiden ampumiset linnoitusmuurin yli vastustajan puolelle katapultin tapaisilla aseilla.⁴¹ Eikä vähäisimpänä pidä myöskään unohtaa Troijan hevosta. Kyseessä on tuki taruun pohjautuva esimerkki, mutta se kuitenkin kertoo hyvin,

kuinka monimuotoisia asymmetrisen sodankäynnin ilmenemismuotoja ja keinoja taistelevat osapuolet käyttivät toisiaan vastaan jo entisaikojen taisteluissa.⁴²

2.3.1 Sun Tzun ajatuksia sodankäynnistä

Noin 2000–2500 vuotta sitten Kiinassa eli arvostettu sotapäällikkö Sun Tzu, joka on todistettavasti kehitellyt sotastrategioita ja -taktiikoita. Sun Tzuta voidaan perustellusti pitää asymmetrisen sodankäynnin edelläkävijänä ja kehittäjänä. Hänen perusperiaatteisiinsa kuului välttää taistelua siellä, missä omat joukot olivat vastustajaa heikompia, tai missä vastustaja haluaisi taistella, sillä tehokkaimpaan tulokseen päästiin ilmestymällä sinne, mihin vastustaja ei iskuja odottanut tulevan.⁴³ Sun Tzu oli siis jo yli 2000 vuotta sitten valmiina aloittamaan sodankäynnin asymmetristen periaatteiden mukaan. Hän oli huomannut, että rikkomalla taistelurintaman useille eri alueille samanaikaisesti saatiin vihollinen hämilleen ja aiheutettua sille suuriakin tappioita pienillä joukoilla. Varsinkin nopeilla hyökkäyksillä vihollisen selustaan ja tekemällä yllättäviä koukkauksia tai soluttamalla omia miehiä vastustajan puolelle tuhoamaan taistelun kannalta strategisia kohteita pystyttiin vastustajalle aiheuttamaan huomattavaa tuhoa tai jopa lamauttamaan se.⁴⁴ Sun Tzu antaa kirjassaan neuvon, jonka mukaan vastustajalle ei saa antaa vihjettä, mistä tulee hyökkäyksen suorittamaan. Tarkoituksena on saattaa vastustaja epätietoisuuteen. Tämän takia vastustaja joutuu valmistautumaan käymään sotaa monissa eri paikoissa, ja näin vastus tulee olemaan valitsemassasi kohdassa vähäinen.⁴⁵ Juuri tämä on myös tämän päivän asymmetrisen sodankäynnin taktiikkaa sissejä ja erikoisjoukkoja käytettäessä. Taistelussa luodaan tilanne, jossa vastustaja ei tiedä, mistä ilmansuunnasta hyökkäys tulee. Sun Tzuta lukemalla voidaan päätellä, että jo muinaisessa Kiinassakin on käyty oman aikansa sissi- ja partisaanisotaa, sillä Sun Tzu neuvoo, että varmistaakseen voittonsa hyökkääjän tulee hyökätä vastustajansa strategisiin ja heikkoihin pisteisiin, joita vastustaja ei suojele tai joissa on heikompi puolustus.⁴⁶ Tällainen paikka voisi esimerkiksi olla vastustajan tärkeä huolto-osasto tai -paikka, jonka tuhoamisella saadaan iskun voima korreloitua moninkertaisesti tehokkaammin vastustajan voimakkaampiin osastoihin. Asymmetriassahan on juuri tarkoitus löytää vastustajan heikkoja kohtia ja vaikuttaa niihin mahdollisimman pienellä voimalla kuitenkin niin, että saavutetaan haluttu lopputulos. Tilanteesta johtuen esimerkiksi usean pienen huoltopaikan tuhoaminen samanaikaisesti voisi olla vastustajalle tietyissä mittasuhteissa elintärkeä asia. Aina-kin tällaisessa tilanteessa olisi perusteltua sanoa, että Sun Tzu oli ottanut huomioon jo tuolloin taistelukentän asymmetrisyyden. Suomalaiset sovelsivat juuri tätä taktiik-

kaa hyvällä menestyksellä talvisodassa Suomussalmen alueella. Kyseistä taistelua tutkitaan syvällisemmin luvussa 4.1.

Sun Tzu painottaa opeissaan merkittävästi sitä, että paljon parempi vaihtoehto on voittaa sota ja taistelut ilman verenvuodatusta käyttäen oikeaa strategiaa ja harhauttavia menetelmiä, joita käytetään ensisijaisesti vastustajan strategiaa vastaan. Mikäli tässä ei ole onnistuttu, on taistelun alettua tärkeää jättää vastustajalle aina pakotie auki, jolloin sillä on mahdollisuus perääntyä, eikä sitä tarvitse tuhota kokonaan. Sun Tzu oli oivaltanut, että sotilaiden taistelutahto laskee hädän hetkellä, ja he luovuttaisivat ja pakenisivat taistelusta, mikäli siihen olisi mahdollisuus. Tällöin myös omat tappiot jäisivät vähemmälle ja vallattu alue rikkauksineen jäisi omaan haltuun. Mikäli pakomahdollisuutta ei taas olisi, sotilaat taistelisivat hengestään hurjemmin kuin nurkkaan ahdistettu tiikeri, ja taistelusta tulisi molemmille osapuolille hyvin verinen.⁴⁷

Tässä suhteessa länsimainen ja aasialainen sotaoppi eroaa hyvin paljon toisistaan. Kun Euroopassa ja Yhdysvalloissa on vielä 1900-luvulla sodittu Clausewitzin oppien mukaan, jolloin tavoitteena on tuhota vastustaja totaalisesti, niin idässä ihannoidaan sotapäällikköä, joka voittaa vastustajan vuodattamatta siitä veripisaraakaan ja antaa sille mahdollisuuden paeta alueelta pois.

Maaston ja strategisten pisteiden hallussa pitäminen sekä niiden hyväksikäyttö oli jo Sun Tzun aikaan huomattu myös sodan kannalta tärkeiksi tekijöiksi. Mikäli pystyi hallitsemaan näitä kahta elementtiä, pystyi heikompi ja miesmäärältään pienempi joukko hallitsemaan suurtakin vastustajajoukkoa sekä väistämään ja estämään vastustajan voiman. Sun Tzu tiesi, kuinka tärkeää oman sodankäynnin onnistumisen kannalta oli väistää ja hämätä vastustaja iskemään koko suurella voimallaan vastustajan kannalta väärään kohtaan ja näin menettämään joukkonsa järjestyksen. Järjestyksen menettettyään vastustaja joutuisi paljastamaan heikot ja strategiset kohteensa, jotka normaalisti olisivat hyvin suojatut, mutta nyt joukkojen sekasorron takia helppo tuhota. Strategisten kohteiden tuhouduttua vastustaja ei enää kykenisi taistelemaan, vaikka se olisi muuten kunnossa. Vaikka armeijalla olisi taisteluiden päätyttyä hengissä kaikki miehet, mutta siltä olisi tuhottu kaikki ruokavarastot tai tärkeimmät johtajat, ei se kykenisi enää taistelemaan johtajien ja ruuan puuttumisen vuoksi.⁴⁸

2.4 Heikompi vastustaja vastaan vahvempi vastustaja

” Vain sodankäynnin epätavanomaisia menetelmiä käyttäen voi heikompi kukistaa vahvemman. ”⁴⁹

Sun Tzu

Asymmetrinen sodankäynti on varsinkin heikomman osapuolen keino käydä sotaa vahvempaa vastaan.⁵⁰ Asymmetrisessä sodankäynnissä on tarkoitus aikaansaada mahdollisimman pienillä resursseilla ja henkilöstömäärällä mahdollisimman suuret tappiot viholliselle. Tarkoitus on, että hyökkääjä vaikuttaa viholliseen esimerkiksi paikassa, joka on viholliselle elintärkeä, mutta hyökkääjälle kyseisellä paikalla ei ole merkitystä.⁵¹ Juuri tämän takia New Yorkin terrori-iskut ovat hyvä esimerkkisuoritus asymmetrisestä sodankäynnistä. Iskun suoritti vain muutama muslimiterroristi kaappaamalla kaksi täydessä polttoainelastissa ollutta matkustajalentokonetta, jotka kuuluivat yhdysvaltalaisille lentoyhtiöille. Terroristit lensivät koneillaan suoraan päin World Trade Centeriä ja saivat aikaan niin valtavaa tuhoa, että lopulta koko rakennus sortui. Terroristit suorittivat iskun hyvin pienillä resursseilla menettäen iskussa vain lentäjinä toimineet henkilöt, kun taas Yhdysvallat kokivat iskussa miljardiluokan tappiot. Isku tehtiin heidän maaperällänsä, jolloin pystyttiin samalla tuhoamaan heidän identiteettinsä ja kaupungin vertauskuvana toimineet kaksoistornit. Lisäksi koko yhteiskunta saatiin sekaisin ja pelon valtaan, puhumattakaan menetetyistä uhreista, jotka iskussa kuolivat.⁵²

Yhdysvaltojen asevoimien tutkijat ovat luonnehtineet asymmetristä sodankäyntiä monella eri tavalla, joista heidän virallinen määritelmänsä kuuluu seuraavanlaisesti. Asymmetrisessä sodankäynnissä vastustaja yrittää ikään kuin kiertää tai väistää Yhdysvaltojen voiman iskemällä sen heikoimpiin kohtiin käyttäen samalla taistelutapoja ja taktiikoita, jotka eroavat täysin tavanomaisista ja tutuista taistelutavoista, joita Yhdysvaltojen operaatioissa on aikaisemmin käytetty. Yhdysvaltojen puolustushaarojen yhteisessä esikunnassa (Joint Staff) käytettävän toisen määritelmän mukaan asymmetrinen sodankäynti koostuu vastustajan odottamattomista ja yllättävistä lähestymistavoista kiertää ja väistää Yhdysvaltojen asevoimien suurinta voimaa/voimakkain kohta ja kykyyn samanaikaisesti iskeä heikoimpaan kohtaan käyttäen hyväksi odottamatonta tekniikkaa ja kekseliäitä keinoja.⁵³

Tutkimuksen kriittisyyden kannalta on hyvin tärkeää tässä vaiheessa mainita, että maailmalla monet tutkijat ja varsinkin Yhdysvalloissa lähes kaikki ymmärtävät asymmetrisen sodankäynnin vain ja ainoastaan terrorismiksi tai taisteluksi muuta kuin valtiollista osapuolta vastaan.⁵⁴ Tämän voi huomata muun muassa siitä, miten edellisessä kappaleessa on asymmetria sodankäynnissä määritelty. Sama käsitys tulee näkyviin esimerkiksi Yhdysvaltojen armeijan internetsivustoilla. Vaikka kaikki edellä mainitut määritelmät pitävät paikkansa, on hyvin tärkeä muistaa, että terrorismi on vain yksi pieni osa-alue asymmetrisestä sodankäynnistä. Perustellumpaa onkin käsitellä asymmetrinen sodankäynti kokonaisvaltaiseksi aihealueeksi, josta sitten lohkotaan pienempiä osa-alueita kuten terrorismi, sissi- tai biologinen sodankäynti.

Yhdysvaltalaisten mukaan asymmetrisen sodankäynnin perusideana on se, että vastustaja kykenee käyttämään yhdysvaltalaisten asevoimien ja sen yhteiskunnan heikkouksia hyväksi niin, että taktisen tai operatiivisen tason hyökkäykset saavat yhdysvaltojen puolella aikaan strategisen tason vahinkoa tai ainakin paljastamaan asevoimien ja yhteiskunnan haavoittuvuudet vastustajalle. Itsestäänselvyyshän on, että harvoin tällaisiin tilanteisiin päästään, mutta perusperiaatteena asymmetrisessä sodankäynnissä on saada suuret vaikutukset aikaan pienillä resursseilla. Jokaisessa kriisissä, taistelussa tai sodassa huolimatta siitä, puhutaanko siviileihin vai asevoimiin kohdistuvasta iskusta, on löydettävissä niin sanottu avaintekijä, joka juuri yleensä saa aikaan vastustajalle suuret tappiot. On myös pantava merkille, että avaintekijän huomiotta jättäminen voi kääntää tilanteen väärin päin. Laajamittainen operatiivinen tai strateginen voimankäyttö voi muuttua vain taktisen tason iskuksi, jos tätä avaintekijää käytetään väärin.⁵⁵

Mielenkiintoisen ja haasteellisen asymmetrisestä sodankäynnistä tekee se, että näitä avaintekijöitä on löydettävissä useita jokaisessa taistelussa ja sodassa. Jokaisella tasolla, katseltaessa taistelua tai sotaa aina taisteluteknisestä näkökulmasta suurstrategiseen, on löydettävissä omat avaintekijänsä. Lisäksi avaintekijä muuttuu toisenlaiseksi, kun aiheen tarkastelunäkökulmaa vaihdetaan sotivien osapuolten kesken. Voittaakseen taistelun tai sodan tulee toisen osapuolen kyetä hallitsemaan kaikkia näitä avaintekijöitä tai estämään vastustajaa vaikuttamasta niihin. Sitä vastoin estääkseen toista osapuolta voittamasta ja kiistääkseen sen etulyöntiaseman tai hallinnan riittää, että vaikuttaa vain yhteen avaintekijään jollain tasolla. Koska tämä avaintekijä on asymmetrisessä sodankäynnissä hyvin merkityksellinen, siihen tullaan

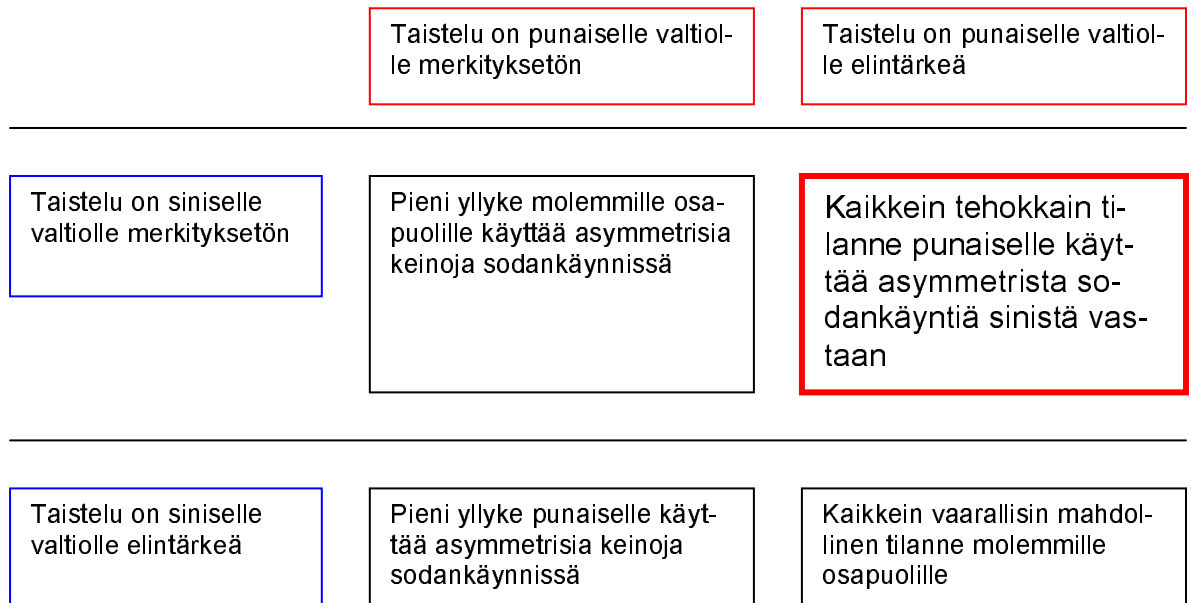
palaamaan ja sitä selvennetään useampaan kertaan esimerkein tässä tutkimuksessa.⁵⁶

On kuitenkin hyvä muistaa se tosiseikka, että asymmetrisen iskun ei todellakaan aina tarvitse olla massiivinen ja strategista tuhoa aiheuttava jollekin valtiolle ja sen yhteiskunnalle. Niin kauan kuin on ollut sodankäyntiä ja diplomatiaa, on myös asymmetriaa ollut käytössä kaikilla sodankäynnin tasoilla ja kentillä.⁵⁷

2.5 Johtavatko mielenkiintojen eroavaisuudet asymmetriaan?

Asymmetristä sodankäyntiä voidaan määritellä ja kuvailla erilaisilla sanoilla ja lauseilla, mutta loppujen lopuksi lukijalle jää harvoin selvää kuvaa, mitä asymmetrialla tarkoitetaan. Ymmärtääkseen asymmetrisen sodankäynnin ominaisuudet ja eroavaisuudet tulee aihetta katsella huomattavasti laajemmin sekä mennä aihealueen ja sodankäynnin periaatteiden alkujuurille. Hyvä lähtökohta on tutkia sotivien osapuolten mielenkiintoa ja motivaatiota esimerkiksi sodittavan asian tai alueen puolesta.

Yksi tärkeimmistä asioista, josta voidaan päätellä todennäköisyyttä joutua tekemisiin mahdollisten asymmetristen sodankäynnin ilmenemismuotojen kanssa, on tutkia osapuolten mielenkiintoa ja motivaatiota ryhtyä käymään sotaa keskenään. Kuvassa neljä asiaa selvitetään seuraavanlaisesti. Pystysarakkeella olevalla sinisellä ja vahvemmalla valtiolla on taistelulle/sodalle kaksi vaihtoehtoa. Se on joko sille merkityksellinen tai elintärkeä. Samat vaihtoehdot sodankäynnin seurauksille ovat myös vaakavivillä olevalla heikommalla punaisella valtiolla. Vaihtoehtojen yhtymäkohdassa on selvitys todennäköisyydestä joutua asymmetrisen sodankäynnin vaikutuksen alaisuuteen.

Kuva 4. Sotivien osapuolten todennäköisyys ajautua asymmetriseen sodankäyntiin.⁵⁸

Kaaviossa on kuvattu neljä eri vaihtoehtoa minkälaiseen tilanteeseen taistelu voi ajautua riippuen siitä, kuinka tärkeä taistelu osapuolille on. Ensimmäisenä vaihtoehtona on tilanne, jossa taistelu ei ole elintärkeä kummallekaan osapuolelle. Tämän takia kumpikaan osapuoli ei viitsi nähdä vaivaa ja tuhata resursseja voittaakseen merkityksettömän taistelun, ja näin ollen on epätodennäköistä, että kumpikaan osapuoli käyttäisi asymmetrisiä keinoja. Toisessa vaihtoehdossa taistelu on merkityksetön heikommalle punaiselle valtiolle, mutta elintärkeä vahvalle siniselle valtiolle. Tässäkin tilanteessa ei ole todennäköistä, että kumpikaan osapuoli joutuu asymmetrisen sodankäynnin vaikutuksenalaisuuteen. Tilanne voisi luultavasti ajautua sinisen vahvuuden ja etulyöntiaseman johdosta force-on-force -taisteluun, jota punainen taas yrittää välttää kaikin keinoin, ja näin väistyy tilanteesta pois jättäen sinisen taistelun voittajaksi. Kolmas vaihtoehto on kaikkein pahin ja vaarallisin vaihtoehto molempien osapuolten kannalta. Siinä molemmat osapuolet näkevät taistelun elintärkeäksi itselleen ja ovat ikään kuin ”selkä seinään vasten”. He katsovat olevansa pakotettuja taistelemaan olemassaolostaan kaikin mahdollisin käytettävissä olevin keinoin. Tällainen taistelu voi ajautua toisen osapuolen täydelliseen tuhoon, kuten esimerkiksi Saksalle ja Japanille kävi Toisessa maailmansodassa vahvempia liittoutuneiden joukkoja vastaan.⁵⁹ Neljäs ja tutkimuksen kannalta tärkein vaihtoehto on taistelu, joka on elintärkeä heikommalle punaiselle valtiolle, mutta ei vahvemmalle siniselle. Koska taistelu on elintärkeä punaiselle, sen ainoa mahdollisuus on taistella vahvempaa sinistä vastaan asymmetrisin keinoin, ja näin saada työnnettyksi sininen taistelusta pois. Kriitti-

syyden vuoksi on mainittava, että kaaviossa otetaan huomioon vain taistelun kaksi ääripäätä. Selvää on, ettei taisteluun ajauduta, elleivät molemmat osapuolet näe taistelua tarpeelliseksi. Taisteluun mahtuu aina monia eri näkemyksiä sodan tarpeellisuudesta. Ääripäiden käytöllä halutaan vain selventää asian ymmärrettävyyttä.⁶⁰

Esimerkiksi Yhdysvalloissa on havahduttu siihen tosiseikkaan, että he ovat vuosien saatossa sekaantuneet, sekä tulevat varmasti myös tulevaisuudessa sekaantumaan, useilla alueilla mahdollisiin potentiaalsiin konflikteihin, joissa on mahdollista joutua asymmetrisen iskun kohteeksi. Näitä konflikteja yhdistää se, että Yhdysvaltojen yhteiskunnan ja armeijan elintärkeät asiat eivät ole uhattuina, mutta konfliktin seuraukset voivat olla elintärkeitä toiselle osapuolelle. Tällaisissa operaatioissa tulisi muistaa vanha viisaus, jonka mukaan asioilla on aina kaksi puolta. ”Aivan kuten terroristi on toisen maan vapaustaistelija, voi ison valtion pieni operaatio olla pienen maan suuri selviämistaistelu.”⁶¹ Juuri tätä asiaa halutaan tuoda kuvassa neljä esiin.

Yhdysvaltojen asevoimien tutkijat ovat tulleet siihen tulokseen, että jos ajaudutaan tai ollaan ajautumassa esimerkkitaijelu neljän kaltaiseen tilanteeseen, on syytä huomioida kolme heikomman osapuolen keinoa lähestyä vahvempaa osapuolta asymmetrisin keinoin. Ensinnäkin heikompi osapuoli, jolle taistelu on elintärkeää, voi yrittää estää vahvemman osapuolen sekaantumisen taisteluun uhkailemalla sitä kohtuuttoman kovin seurauksin. Olisiko vahvemman valtion järkevää lähettää joukkoja kaatamaan pienen roistovaltion hallitusta, jos kyseinen hallituksen kaataminen ei olisi kuitenkaan vahvemmalle elintärkeää? Tästä seurauksena voisi olla esimerkiksi heikomman valtion suorittama hyvin suunnattu terroristi-isku vahvempaa vastaan, missä käytetään niin sanottua likaista pommia useissa eri vahvemman valtion kaupungeissa. Jos heikommalla osapuolella on uskottava kyky ja näin ollen uhka toteuttaa edellä mainitun kaltainen isku, voi sillä olla hyvinkin suuret vaikutukset vahvemman valtion päättäjiin siinä vaiheessa, kun päätetään mahdollisesta sodan aloittamisesta. Pelkovaikutus on ainakin tässä vaiheessa vielä heikomman puolella.⁶²

Toinen vaihtoehto heikommalla osapuolella on vaikuttaa vahvempaan valtioon, kun on jo selvää, että vahvempi tuo joukkonsa taisteluun. Oikeaan aikaan suoritettu ensi-isku heikomman valtion osalta vahvempaa vastaan voi hidastaa tai pysäyttää itse sodan alkamisen tai jopa antaa aiheen vahvemmalle joukkojensa perääntymiseen. Joukkojen perääntyminen on tietenkin mahdollista vain tilanteessa, jossa vahvemman kiinnostuksen taso taistelulle/sodalle on melko matala. Heikompi valtio sitä vas-

toin tekee taistelun/sodan alkaessa kaikkensa mitään keinoja kaihtamatta, jotta vahvemman valtion miehistö- ja materiaalitappiot muodostuisivat mahdollisimman suuriksi. Nykyaikana länsimaiden on melko vaikea jatkaa taistelua tällaiseen tilanteeseen jouduttuaan. Joka tapauksessa ne joutuisivat miettimään ja laskelmoimaan, onko nyt käytävä taistelu/sota tulevien tappioiden arvoista.⁶³

Kolmannessa vaihtoehdossa heikompi vastustaja käyttää asymmetrisiä keinoja vahvempaa vastaan tarkoituksenaan vaikuttaa vahvemman tahtoon ja motivaatioon. Taistelu muuttuu asymmetriseksi vastustajan alkaessa käyttää häikäilemättömästi esimerkiksi informaationsodankäyntiä, terroristi-iskuja, biologisia aseita tai jotain muita asymmetrisen sodankäynnin ilmenemismuotoja aiheuttaakseen vahvemmalle mahdollisimman suuria tappioita. On selvää, että vahvemman valtion on vaikea löytää tukea sodankäynnilleen yhteiskunnaltaan ja ehkä jopa asevoimien sisältä, mikäli yhteiskunnalta ei löydy ymmärrystä heidän mielestään tarpeettomalle sodalle. Jos vahvemman valtion yhteiskunnan enemmistön tahto on murennettu asymmetrisin keinoin, eivätkä maan turvallisuudesta vastaavat viranomaiset pysty taistelutahtoa nostamaan ja perustelemaan sodan merkitystä, voi ainoaksi vaihtoehdoksi jäädä vahvemman valtion vetäytyminen taistelusta. Vaikkei vahvempi tällaisessa tilanteessa vetäytyisi, vaan jäisi taistelemaan tuhotakseen vastustajansa, on sen joka tapauksessa hyvin vaikea jatkaa taistelua tehokkaasti.⁶⁴

Voiko näistä edellä mainituista esimerkeistä ja uhkakuvista nopeasti päätellä, että taistelussa on etulyöntiasemassa, jos on vastustajansa heikompi? Kääntyykö tilanne asymmetriassa heikomman hyödyksi siten, että heikommat tekevät taistelussa kaiken, minkä pystyvät ja vahvat kärsivät sen, mitä heidän täytyy kärsiä.⁶⁵ On totta, että usein asymmetria sodankäynnissä yhdistetään ainoastaan heikomman keinoksi taistella vahvempaa vastaan. Myös vahvempi voi käyttää taistelussa asymmetrisiä keinoja heikompaan vastaan. Asymmetria on vahvemmalle ikään kuin vain yksi vaihtoehto muiden joukossa, minkä se voi valita suunnitellessaan, kuinka se tuhoaa heikomman vastustajansa. Heikommalla osapuolella taas näitä muita keinoja ei ole vahvempaa vastaan, vaan sen kannattaa lähinnä turvautua heti asymmetrisiin keinoihin ja niiden käyttöön.

2.6 Asymmetristen iskujen tehokkuus ja niiden neutralisoiminen

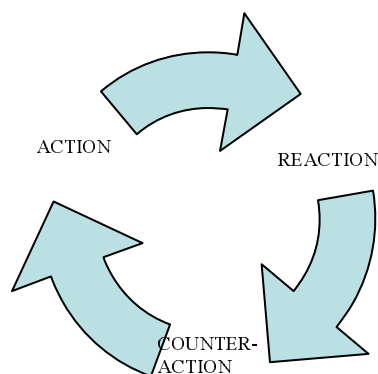
Asymmetrinen sodankäynti on myös määritetty sodankäynniksi, jota emme ennen ole tottuneet näkemään ja kokemaan. Siinä käytetään erilaisia aseita ja keinoja kuin mihin olemme tottuneet normaalissa sodankäynnissä. Kyseessä on myös sodankäynnin laji, jossa iskut kohdistuvat entistä enemmän siviileitä eikä sotilaita kohtaan.⁶⁶ Asymmetrisessä sodassa vastustajaa voidaan pitää mielikuvitusrikkaana; se ei toimi totutuin menettelytavoin, vaan osaa tarpeen tullen muuttaa hyökkäystaktiikkaansa. Se osaa käyttää hyväkseen kaikkia mahdollisia sodankäynnin tekniikoita ja iskeä juuri sieltä, mistä vähiten osataan olettaa iskun tulevan. Voi olla, että on joutunut vaikutuksen alaiseksi, vaikka sitä itse ei tiedostaisikaan. Tästä hyvänä esimerkkinä toimii psykologinen ja elektroninen sodankäynti.⁶⁷

Sotilasaikakausilehdessä majuri Janne Jaakkola on maininnut, että asymmetristä sodankäyntiä käydään tilanteessa, jossa tasavertainen sodankäynti ei ole mahdollista.⁶⁸ Irakissa on tällä hetkellä tilanne, jonka mukaan sota on ohi, voittaja on NATO:n liittouma ja häviöjä Irakin armeija. Nyt rauhan aikana liittouma on kuitenkin joutunut kokemaan suurempia miestappioita kuin itse sodan aikana. Toisin sanoen Irakissa harjoitetaan parasta aikaa sotaa, jossa sota ei ole vielä loppunut, se on vain muuttunut symmetrisestä sodankäynnistä täysin asymmetriseksi. Aseteknologialtaan ja miesmäärältään ylivoimainen NATO:n liittouma, Yhdysvallat suurimpana osapuolena, sotii irakilaisia terroristeja, sissejä tai vapaustaistelijoita vastaan (taistelijoiden nimitys riippuu siitä, minkä maan näkökulmasta asioita halutaan katsella), joilla on käytössään pienemmät resurssit aseistukseltaan ja miehistöltään. Tällä hetkellä käytävissä taisteluissa on myös mukana muitakin asymmetrisen sodankäynnin tunnusomaisia piirteitä. Iskut, jotka voivat tulla mistä ja milloin vain, kohdistuvat usein siviileihin ja hyökkääjinä ovat siviilipukuiset taistelijat, jolloin liittoutuneiden sotilaiden on mahdollonta tunnistaa vastustajansa. Näistä tapauksista voimme lukea sanomalehdistä tai kuulla uutisista lähes joka päivä. Nämä ongelmat on kuitenkin tiedostettu niin NATO -valtioiden kuin monien muidenkin valtioiden armeijoissa, joissa näihin ongelmiin on pyritty keksimään ratkaisuja. Seuraavissa kappaleissa keskitytään siihen, minkä takia asymmetria on taistelukentällä niin tehokasta ja miten sen vaikutus kyettäisiin neutralisoimaan minimiin.

Yhdysvaltalaiset kuten myös monet muut länsimaat, jotka ovat saaneet tuntea asymmetrisen sodankäynnin uhat ja sen kohteeksi joutumisen, ovat alkaneet käyttää

rahallisesti ja ajallisesti suuria määriä resursseja asymmetrian ja sen ilmenemismuotojen tutkimiseen. Yksinkertaistettuna ja tiivistettynä voidaan todeta, että käsiteltäessä termiin asymmetrinen sodankäynti liittyviä päämääriä, menestymistapoja tai käytännön toimenpiteitä, ollaan aina vastakkain jonkin tuntemattoman ja/tai odottamattoman asian kanssa. Tutkimuksissa on myös huomattu, että vastapuolen asymmetristen keinojen ja toimintatapamallien ennakointi on sitä vaikeampaa, mitä erilaisemmat vastapuolet ovat kyseessä. Jos taas tiedetään, miten vastaosapuoli pyrkii taistelemaan, ja tunnetaan sen vastatoimenpiteet, on melko helppo keksiä ja kehittää omat taktiikat ja strategiat vastustajan kohtaamiseksi.⁶⁹

Asymmetriasta puhuttaessa tulee kuitenkin muistaa, että ei ole käytännössä olemassa tilannetta, jossa tiedetään vastustajan toimintaperiaate taistelukeinoineen. Tämän takia parasta, mitä voi menestymisen toivossa ajatella asymmetrisen iskun kohteeksi joutuessaan on, että oma doktriini on suunniteltu siten, että asymmetriset hyökkäykset ja siihen liittyvät toimenpiteet kyetään kohtaamaan. Joustavan doktriinin tulisi taata oman toimintakyvyn ja järjestelmien säilyminen iskun jälkeen. Doktriinin hyvä suunnittelu takaa myös kyvyn vastata näihin hyökkäyksiin ja toimenpiteisiin. Tällöin hyvästä doktriinista pitäisi tulla ikään kuin operatiivinen filosofia, jossa otetaan olettamukseksi, että tullaan kohtaamaan vastustaja, joka toimii asymmetrisellä tavalla tuhotakseen omat vastustajansa. Vasta tällaisen doktriinin luomisen jälkeen kyetään siihen sisällyttämään läpikotaisin ajateltuja asymmetrisiä vaihtoehtoja, joita vastustaja mahdollisesti tulee käyttämään taistelussaan. Tästä syystä yhdysvaltalaisilla on nykyään tapana tarkastella asymmetristä sodankäyntiä seuraavan periaatteen mukaan. Heillä on käytössä ”action-reaction-counteraction -cycle”.⁷⁰

Kuva 5. Action-reaction-counteraction -cycle.⁷¹

Tässä metodissa lähdetään siitä lähtökohdasta, että vastustaja on perehtynyt yhdysvaltalaisen doktriiniin ja näin pystyy kehittämään sille strategisia ja taktisia vastatoimenpiteitä. Täten tullaan siihen tilanteeseen, jossa voidaan olettaa jokaisen mahdol-

lisen vastustajan toimivan kaikilla mahdollisilla odottamattomilla tavoilla Yhdysvaltoja vastaan. Tämän takia odottamattomaan varautumista täytyy pitää yhtenä tärkeänä oman sotilaallisen suunnittelun edellytyksenä. Vasta ymmärrettyään vastustajan toimien ajatuksen Yhdysvaltojen doktriinia ja taktiikkaa vastaan tulee ja täytyy heidän käynnistää oman doktriininsa hienosäätö. Yksinkertaistettuna tätä ajatustapaa voi selventää seuraavalla esimerkillä. Mikäli vastustaja on saanut haltuunsa biologisia aseita ja aikoo käyttää niitä, mutta Yhdysvalloilla ei olisi tähän vaikutuskeinoja, täytyisi Yhdysvaltojen kohdata tämä uhka kehittämällä sille vastakeinoja. Samaan aikaan Yhdysvaltojen tulisi hienosäätää sotilasdoktriiniaan ja muuttaa operatiivisia lähtökoh-
tia ja toimintaperiaatteitaan. Toimenpiteinä voisi olla esimerkiksi omien joukkojen suojaustason parantaminen yhdessä lääketieteellisten vastakeinojen kanssa. Myös hyökkäys vastustajan biologisia aseita vastaan edellyttäisi uudenlaisia hyökkäykselli-
siä toimenpiteitä. Mikäli oma sotilasdoktriini ja yhteiskunta on saatu luotua tarpeeksi joustavaksi ja mahdollisimman monet odottamattomat ja tuntemattomat tekijät on huomioitu, kyetään asymmetriset uhkakuvat ja riskit minimoimaan. Ihannetilanteessa oma doktriini on suunniteltu niin täydellisesti, että se ei anna yllätysvapautta ja liik-
kumatilaa vastustajalle, vaan kykenee jo pelkästään olemassaolollaan estämään asymmetriset iskut. Doktriinin ottaessa asymmetriset uhat huomioon on se samalla muuttanut ne symmetrisiksi uhiksi.⁷²

Edellä mainituista asioista voi myös tehdä johtopäätöksiä, jotka selventävät ja yksin-
kertaistavat tätä asymmetrisen sodankäynnin teoriaa. Yhtenä hyvänä esimerkkinä toimivat joukkotuhoaseet kuten ydinaseet. Tänä päivänä niitä löytyy monelta muulta-
kin maalta kuin Yhdysvalloilta, Venäjältä ja Kiinalta. Vaikka niiden käyttökynnys on suuri, on niiden pelotearvo vielä sitäkin suurempi. Ydinaseita pidetään asymmetrisen
sodankäynnin välineinä niiden strategisten ja taktisten ominaisuuksiensa sekä tuho-
voimansa takia.⁷³ Voidaan kuitenkin väittää, että ydinaseet toimivat asymmetrisenä
sodankäynnin keinona vain siihen asti, kunnes niitä on ensimmäisen kerran käytetty. Ydinase ei tänä päivänä ole mikään tuntematon väline. Siitä löytyy niin paljon tietoa,
että kaikkien maiden armeijat, jotka haluavat selvittää, miten sellainen rakennetaan,
millaiset ominaisuudet sillä on, mihin sillä kyetään iskemään ja kuinka suurta tuhoa
se pystyy tuottamaan, ovat jo saaneet sen selville. Ydinasevaltiot ovat myös kehittä-
neet toisiaan varten vastatoimenpiteet. Huonona puolena näissä toimenpiteissä olisi
se, että jo yhdenkin ydinaseen käyttö voisi aiheuttaa massiivisen vastaiskun hyök-
kääjän alueelle. Tämä taas aiheuttaisi ketjureaktion, joka johtaisi luultavasti koko
maapallon täydelliseen tuhoon. Tämän takia ydinaseita voidaan pitää symmetrisinä

keinoina sodankäynnille heti niiden ensimmäisen käytön jälkeen. Ainoa tekijä, joka tekee niistä tällä hetkellä asymmetrisen sodankäynnin välineitä, on niiden pelotearvoon pohjautuva käyttöaste. Vaikka jokainen valtio on valmistautunut ydinaseiden käyttöön ja niillä tehtävään vastaiskuun, ne pelkäävät myös yhtäläillä käyttää niitä, koska tietävät niiden käytön aiheuttaman lopputuloksen. Ydinase on siis asymmetrinen, koska sen käyttö on niin odottamaton. Kaikilla muilla tavoilla ydinaseiden käyttö ilmentää symmetrisen sodankäynnin periaatteita.

Tässä vaiheessa tutkimusta on jo perusteltua kysyä ja pohtia, miksi länsimaiden ja Yhdysvaltojen kaltaiset hyvin kehittyneet ja voimakkaat asevoimat eivät menesty Irakissa tai Afganistanissa, vaikka niillä on käytössään teknisesti ja fyysisesti joukot, joilla heikompi vastustaja tulisi kyetä voittamaan. Asia on monen seikan summa, mutta yksi suurista syistä on se, että länsimaiden sotilasdoktriinin ja varsinkin sotilastiedustelun muoto on peräisin kylmänsodan ajoilta.⁷⁴ On itsestään selvää, että tällaiset Carl von Clausewitzin oppien mukaan toteutettavat maksimaaliseen voimankäyttöön perustuvat sodankäynnit, joissa taistellaan selvästi heikompaan vastustajaan vastaan, eivät sovellu enää nykyaikaiseen sodankäyntiin.⁷⁵ Vaikka Yhdysvalloilla onkin otettu käyttöön edellä mainittu ”action-reaction-counteraction -cycle”, jolla asymmetrisiä uhkakuvia ja tilanteita yritetään estää, he eivät ole onnistuneet estämään tappioitaan, koska heidän ajatteluprosessinsa tästä huolimatta perustuvat Clausewitzin tyyppiseen sodankäyntiin. Vastustaja taas, joka aina on heikompi kuin Yhdysvallat, käyttää suunnitteluprosessissaan ja sodankäynnissään Sun Tzun periaatteita, joita voidaan pitää perustana asymmetriselle sodankäynnille. Yhdysvallat eivät tämän vuoksi saa minkäänlaista kosketuspintaa vastustajaansa, sillä sen toiminta muuttuu ikään kuin isoksi puuroksi, jota lusikoitaessa sen muoto ei muutu miksikään ja siinä ei ole mitään kiinnekohtia muuhun massaansa. Vastustajalla pysyy taistelussa etulyöntiasema, ja Yhdysvallat itse tulee askeleen jäljessä, koska sen tilannekuva taistelusta on hämärtynyt, eikä se kykene ennustamaan vastustajan seuraavaa liikettä. Asiaa voi myös selventää esimerkillä, jossa toinen osapuoli joutuu ratkomaan vaikeita matemaatiikan ja fysiikan tehtäviä roomalaisin numeroin, joista puuttuu kokonaan nolla. Toinen osapuoli taas saisi käyttöönsä nykyisin käytettävät arabialaiset numerot. On selvää, että laskutoimitukset ovat paljon vaikeampia suorittaa, ellei jopa mahdottomia tehdä, käyttäen roomalaisia numeroita. Arabialaisilla numeroilla taas tehtävät kyetään suorittamaan nopeammin ja niitä käyttämällä saadaan enemmän vaihtoehtoja laskutoimituksien suorittamiselle. Tämä johtopäätös perustuu edellä mainittuihin, sekä seuraavissa kappaleissa kerrottaviin asioihin.

Kuten edellä on jo epäsuorasti viitattu ”asymmetric engagements are battles between dissimilar forces”.⁷⁶ Asymmetrisyyden eli taistelevien joukkojen eroavaisuuden voi tehdä monikin asia, joihin on jo tässä tutkimuksessa paneuduttu, kuten esimerkiksi joukkojen asevarustus, tehokkuus, aseteknologia ja moni muu asia, mutta loppujen lopuksi nämä on vain välineitä, joilla asymmetristä sotaa käydään ja välineisiin kytetään aina kehittämään vastavälineitä. Kaikkein tehokkain keino sotia asymmetrisellä tavalla on tutustua vastustajan taisteludoktriiniin ja -kulttuuriin ja löytää sieltä ne taistelutavat ja -metodit, miten vastustaja tulee missäkin tilanteessa toimimaan, ja mitä se ei kykene tekemään.⁷⁷ Tällöin päästään tilanteeseen, jossa kyetään käyttämään vastustajaan niin sanottua aitoa asymmetriaa. Aidossa asymmetriassa päästään tilanteeseen, jossa kyetään vaikuttamaan vastustajaan niin, että se ei itse voi tai halua tehdä samoja tekoja takaisin. Tällainen asymmetrinen toiminta aiheuttaa vastustajalle suuria ongelmia kahdesta syystä:

1. Koska vastustaja ei itse pysty vastaamaan haasteeseen tehokkaasti, se estää sitä ryhtymästä vastatoimenpiteisiin. Tämä taas koetaan aina ongelmalliseksi tai suorastaan vaaralliseksi.
2. Varsinkin monien länsimaiden on vaikea suhtautua ja mukautua asymmetrisiin toimenpiteisiin, koska ne koetaan ehkä suorastaan sivistymättömiksi. Monet poliittiset ja sotilaalliset johtajat pitävät myös monia asymmetrisiä keinoja mahdottomina hyväksyä. Länsimaat tulevat helpommin yllätetyksi, koska heidän vastustajansa ei taistele ”puhtain asein” asymmetrian takia.⁷⁸

Mikä sitten on perustana sille väitteelle, että länsimaat ja varsinkin Yhdysvallat käyvät sotaa Clausewitzin oppien mukaan? Edellä mainittujen perusteluiden lisäksi voidaan todeta, että niin Vietnamin sodassa (kts. luku 4.2) kuin toisessa Persianlahden sodassakin Yhdysvallat toimivat taktisella tasolla asymmetrisesti, mutta strategisella tasolla symmetrisesti. Näissä sodissa Yhdysvallat on käyttänyt napalmia, täsmäaseita, erikoisjoukkoja ynnä muuta sellaista, mutta kaiken kaikkiaan näitä keinoja on käytetty vain massiivisena joukkojen liikkeiden ja tulenkeskittämisenä aivan Clausewitzin oppien mukaisesti. Niillä ei ole saatu iskettyä tehokkaasti vastustajan kriittisiin tekijöihin ja voimanlähteeseen, joista sen vastavoima on syntynyt. Yhdysvallat voittivat nopeasti toisessa Persianlahden sodassa ensimmäisen vaiheen, koska Irakilaisilla ei

ollut kykyä vastata yhdysvaltaisten massiiviseen voimaan, ja ensimmäinen vaihe kestitkin vain alle kuukauden⁷⁹. Irakilaiset sen sijaan vetäytyivät ensimmäisessä vaiheessa Sun Tzun oppien mukaan ja valmistautuivat taistelemaan toisessa vaiheessa, jolloin he kykenisivät itse valitsemaan taistelupaikan ja olemaan alueellisesti vahvempia sekä estämään vastustajan vapaan toiminnan.⁸⁰ Yhdysvallat ovat kärsineet Irakissa virallisen sodan päätyttyä suuria tappioita, koska taistelua ei käydyt sellaisilla alueilla, joihin heidän aseistuksensa ja sotilaansa on suunniteltu käytettävän. Tämän takia vain irakilaisilla on taistelussa selvä yliote.

3. SOTATEOREETIKKOJEN AJATUKSIA ASYMMETRISESTÄ SODANKÄYNNISTÄ

3.1 Liddell Hartin ajatuksia sodankäynnistä

Englantilainen upseeri ja sotatieteilijä Sir Basil Henry Liddell Hart (1895–1970) loi epäsuoran sodankäynnin käsitteen. Epäsuoran sodankäynnin ideana on vaikuttaminen vihollisen taisteluvoiman sijasta vihollisen taistelukykyyn. Hänen ajatuksessaan epäsuorasta sodankäynnistä on hyvin paljon viitteitä ja samankaltaisuuksia nykyisin puhuttavan epäsymmetrisen sodankäynnin kanssa.

Liddell Hart taisteli Ensimmäisessä maailmansodassa kapteenina, ja haavoittumisensa seurauksena jäi eläkkeelle 1927. Juuri Ensimmäisen maailmansodan tapahtumat vaikuttivat hänen näkemyksiinsä sodankäynnistä. Hän ymmärsi, että Ensimmäisen maailmansodan kaltaisessa sodassa iskettäessä suoraan voimalla vastustajaan, synnyttää se vastustajassa vain vastavoiman, ja nämä voimat pyrkivät aina haakeutumaan tasapainoon. Tällöin taistelut muuttuvat pitkiksi näännytys- ja asemasodan kaltaisiksi taisteluiksi, joita ensimmäisessä maailmansodassa oli lukuisia.⁸¹ Hyvänä esimerkkinä tällaisesta ihmishenkiä haaskaavasta ja turhasta taistelusta toimii Verdunin taistelu, jossa taisteltiin 21.2.1916 lähtien aina saman vuoden joulukuun puoliväliin asti. Vaikka taistelut kestivät melkein koko vuoden, kumpikaan osapuoli ei silti onnistunut siirtämään taistelurintamaa kuin noin viisi kilometriä suuntaan tai toiseen. Loppujen lopuksi taisteluiden päätyttyä ei ollut selvää, kumpi osapuoli oli selviytynyt taistelusta voittajana. Ainoastaan selvää oli, että molemmilta osapuolilta oli kaatunut, kadonnut ja haavoittunut melkein 400 000 sotilasta.⁸²

Liddell Hart tajusi, että tällaisessa edellä mainitussa tilanteessa ainoa vaihtoehto horjuttaa tätä tasapainoa on iskeä niihin vastustajan tukipisteisiin, jotka pitävät sen voimatasapainoa yllä. Perinteisessä sodassahan vastustajat pyrkivät voittamaan toisensa edellä mainitun force-on-force -ajatuksen mukaisesti, jossa vastustaja voiteaan tuhoamalla sen sotavoimat eli muun muassa armeijan sotilaat, varusteet ja linnoitukset kokonaan. Hänen epäsuoran sodankäynnin ideanaan on isku vihollisen sodankäyntikykyä vastaan. Siinä pyritään tuhoamisen sijaan kiertämään vihollisen taisteluvoima ja iskemään niihin vastustajan tekijöihin eli avainkohtiin, jotka ylläpitävät sen taisteluvoimaa, kuten esimerkiksi huoltoon, energianjakeluun, polttoaineenjakeluun, kauppaan, viestiyhteyksiin sekä ennen kaikkea moraaliiin. Hänen mukaansa mitään sotaa ja taistelua ei tulisi aloittaa, ellei vastustajan moraaliiin kyetä vaikuttamaan.⁸³ Tehokkaalla ja oikeaoppisella psykologisella iskulla vastustajan moraaliiin ja fyysisiin ominaisuuksiin kyetään saamaan kolminkertaisesti voimakkaampi teho vastustajaan kuin suoran sodankäynnin periaatteiden mukaan. Tuhoamalla vastustajan kyky sodankäyntiin iskemällä sen tasapainon tukipisteisiin päästään tilanteeseen, jossa se luhistuu ja kuihtuu pois.⁸⁴ Hänen mukaansa suora lähestymistapa vain tiukentaa vastarintaa vastustajassa aivan kuten tiukkaan puserrettu lumipallo sulaa hitaasti siihen vaikuttavasta lämmöstä huolimatta. Jos taas sama määrä lunta annetaan olla siinä luonnollisessa muodossa kuin se on maahan sataessaan, mutta eristetään se ympäröivästä muusta lumesta ja ulkoilmasta sekä altistetaan se lämmölle, se sulaa huomattavasti nopeammin kuin lumipallo.⁸⁵

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen Liddell Hart alkoi tutkia sotahistoriaa ja erilaisia sodankäynnin teorioita sekä aloitti kehittämään omaa epäsuoraa sodankäynnin teoriaansa. Hän tutki sitä varten kymmeniä kuuluisimpia sotia ja taisteluja. Hän sai pian huomata, että epäsuora lähestymistapa sodankäynnissä ei ollut mitenkään uusi asia. Kautta aikojen aina Aleksanteri Suuren taisteluista Napoleoniin ja tähän päivään asti oli voittaja käyttänyt sodankäynnissään epäsuoran eli asymmetrisen sodankäynnin periaatteita. Tavot, joilla vastustajan avainkohtiin ja tasapainon tukipisteisiin vaikutettiin, olivat vain erilaisia, mutta sodankäynnin idea oli kaikissa samanlainen.⁸⁶ Kun Aleksanteri Suuri liikutti taiturimaisesti sotajoukkojaan kentällä, jotta vastustajan osastot repeäisivät pienemmiksi puolustuskyvyttömiksi palasiksi, hajotti taas Napoleon suuret joukkonsa pienemmiksi osastoiksi liikutellakseen niitä nopeasti eri reittejä taistelun kannalta avainkohteisiin, jossa hän taas kokosi ne yhdeksi isoksi osastoksi luodakseen painopisteen alueelle ja kyetäkseen murskaamaan vastustajan jalkoihinsa. Napoleon käytti myös tykistöään keskitetysti vastustajan avainkohtiin,

mikä lamautti vastustajan tehokkaasti.⁸⁷ Suoralla eli symmetrisellä tavalla käydyissä taisteluissa tai sodissa oli taas yhtenäisenä tekijänä useimmiten negatiiviset tulokset. Hyvin usein sotapäällikön lähtiessä taisteluun suoran lähestymisperiaatteen mukaan tuloksena olivat suuret miestappiot sekä taloudelliset tappiot, ja sodat muuttuivat aikaa vieviksi pitkiksi taisteluiksi. Koska taistelussa ja sodassa on voittajan lisäksi myös häviäjä, oli taas häviäjillä se yhteinen tekijä, että he käyttivät taistelussaan melkein ainoastaan suoraa sodankäynnin periaatetta.⁸⁸

Yksi tärkeimmistä Liddell Hartin korostamista asioista hänen epäsuorassa sodankäynnin periaatteessaan on vastustajaan vaikuttaminen psykologisen tekijän avulla. Psykologisen paineen alle vastustaja saadaan eristämällä se muusta maailmasta. Muun muassa tätä epäsuoraa metodia on meritaisteluissa käytetty kautta aikojen. Merisodankäynnissä on pyritty tuhoamaan vastustajan merikaupankäynti ja huoltokykky. Merisodan tärkein muoto on upotussota, ja varsinaiset laivastot ovat olemassa vain oman kauppamerenkulun suojaamiseksi, vastustajan kauppamerenkulun tuhoamiseksi sekä vastustajan taisteluvoimien torjumiseksi. Liddell Hartin suurin ansio olikin juuri tuon perusperiaatteen kiteyttäminen doktriiniksi ja sen soveltaminen nykyaikaisen sodankäynnin perustaksi. Mielenkiintoista on myös huomata, että hänen laatimansa doktriini soveltui erinomaisesti myös suomalaisten sodankäyntiin talvisodassa Neuvostoliiton asevoimia vastaan esimerkiksi Raatteentiellä. Tähän esimerkki-taisteluun tullaan perehtymään paremmin luvussa 4.1.⁸⁹

Tutkimustensa perusteella kiteytetyssä epäsuoran sodankäynnin doktriinissaan Liddell Hart havaitsi kaksi tärkeää asiaa sodankäynnissä:

- Taistelussa tulee välttää tilanteita, joissa joudutaan hyökkäämään suoran lähestymistavan mukaisesti hyvään asemaan päässeeseen vastustajan kimppuun, koska ne ovat tuomittuja epäonnistumaan.
- Lyödäkseen vastustajansa hyökkääjän on ensin horjutettava vastustaja pois tasapainosta esimerkiksi huijaamalla ja salaamalla. Tätä ei kuitenkaan tehdä itse hyökkäyksellä, vaan se tulee tehdä ennen varsinaiseen hyökkäykseen ryhtymistä.⁹⁰

Näiden seikkojen vuoksi hän onkin sitä mieltä, että sodankäynnissä pisin kiertotie on usein lyhin reitti kohteeseen ja taistelun tai sodan voittoon.⁹¹ Onnistumisen salaisuus hänen mukaansa on vastustajan pitäminen epätietoisena omasta tilanteesta ja omis-

ta aikeista, ja yrittämällä jotain sellaista, mitä se ei odota ja mihin se ei ole valmistautunut. Tämä aiheuttaa vastustajassa sekaannusta, mikä horjuttaa sen voimatasapainoa.⁹² Näin ollen hän oli doktriinillaan luonut jotain, mikä soti täysin kaikkia sen aikaisia sodankäynnin periaatteita vastaan. Käytännössähän koko Ensimmäinen maailmansota oli sodittu sekä akselivaltojen että liittoutuneiden puolella käyttäen hyväksi vanhoja preussilaisia ja Clausewitzin periaatteita sodankäynnistä. Näiden periaatteiden mukaan mitään sotaa ja vastustajaa ei voi voittaa ilman suurta veren vuodattamista.⁹³ Ei tiedetä, oliko syynä liittoutuneiden voitto kovista tappioista huolimatta Ensimmäisessä maailmansodassa vai kateellisten vanhempien sotakenraalien ja -teoreetikkojen torjuntayritys nuoremman tutkijan yrittäessä muuttaa tulevaisuuden sodankäyntiä, mutta Englannissa ei noteerattu hänen doktriiniaan sodankäynnistä Toisen maailmansodan lähestyessä. Saksan armeijassa taas hänen ajatuksensa ja ideansa sodankäynnistä otettiin avosylin vastaan. Hänen doktriininsa pohjalta saksalaiset kehittivät taktiikan, joka murskasi sodan alkuvaiheessa liittoutuneiden joukot Saksan jalkoihin. Tämä taktiikka opittiin maailmalla tuntemaan nimellä salamasota.⁹⁴

Toisessa maailmansodassa taistelu Ranskasta 1940 oli Liddell Hartin epäsuoraa sodankäyntiä parhaimmillaan. Saksalla oli hyvässä muistissa suuret miestappiot Ensimmäisessä maailmansodassa ja sodan mitättömistä tuloksista. Tämän takia saksalaiset kenraalit ja Hitler vaihtoivat liittoutuneiden luullun suoran hyökkäystaktiikan epäsuoraksi taktiikaksi. Hitler vaati kenraaleiltaan nopeaa Maginot-linjan läpäisyä ilman miestappioita. Liddell Hartin oppien mukaan saksalaiset ymmärsivät, että olisi typerää hyökätä Ranskaan yrittäen puhkaista sen voimakkain puolustuslinja. Tästä syystä Saksa ei suinkaan yrittänyt läpi vahvasti varustetusta Maginot-linjasta, vaan hyökkäsi kiertotietä nopeasti liikkuvilla panssaroiduilla divisioonillaan Belgian ja Alankomaiden kautta, mitä liittoutuneiden sodanjohto ei ollut ottanut laskelmissaan huomioon.⁹⁵

Saksalaisten uusi salamasodan taktiikka, jota ei ennen ollut koettu taistelukentillä, aiheutti liittoutuneiden johtajissa hämmennystä ja heidän sotilaissaan paniikkia. Saksalaisten panssarijoukkojen nopea eteneminen liittoutuneiden heikkojen kohteiden kautta selustaan, jossa ne pääsivät tekemään suuria tuhoja pehmeisiin kohteisiin, ja massiivinen ilmavoimien pommitus oli tuhoisa yhdistelmä. Liittoutuneiden Ensimmäisen maailmansodan taktikkaan suunnitellut massiiviset ja hitaat joukot eivät enää kyenneet irtautumaan nopeasti selustaan, vaan jäivät kahden tulen väliin sekä massiivisen ilmapommituksen moukaroitavaksi. Hollanti ja Belgia antautuivat nopeasti

Saksan ylivoiman edessä, ja suuria määriä liittoutuneiden joukoista oli eristetty pääjoukoista. Hyvin organisoidun evakuoitisuunnitelman ansiosta liittoutuneet saivat viime hetkellä siirrettyä Dunkirkistä yli 300 000 sotilastaan Englannin puolelle turvaan. Saksalaiset saivat kuitenkin miljoona sotavankia ja menettivät ainoastaan 60 000 sotilasta haavoittuneina tai kaatuneina. Näin liittoutuneiden ja varsinkin Ranskan tasapaino oli saatu horjumaan, jolloin ne joutuivat siirtämään suuret määrät joukkojaan pohjoisen rintamansa tueksi, ja Hitler oli valmis antamaan Ranskalle viimeisen tyrmäävän iskun.⁹⁶

Saksalaisten panssarijoukkojen nopea painopisteen ja suunnan muutos Hollannin ja Belgian valloituksen jälkeen aiheutti ranskalaisille joukoille puolustuksellisesti ikävän tilanteen. Saksan armeija tunkeutui Somme- ja Aisne-joen kautta kohti Pariisia ja ranskalaisten selustaan motittaen Maginot-linjan, Luftwaffen eli Saksan ilmavoimien samalla pommittaessa liittoutuneiden huoltolinjoja. Tällä liikkeellä saksalaiset ajoivat liittoutuneiden logistiikan kaaokseen. Lopullinen yliote taisteluista oli saksalaisilla ja liittoutuneiden tasapaino oli mennyttä. Huollollisesti tuhottu ja joukkojen siirtojen takia huomattavasti heikentynyt Maginot-linja ei kyennyt enää torjumaan ja taistelemaan saksalaisia vastaan, jolloin Saksan armeija puhkaisi sen, ja nyt Ranskan kohtalo oli sinetöity. Ranska luhistui ja antautui Saksalle kuudessa viikossa.⁹⁷ Aivan kuten Liddell Hart on sanonut sodankäynnistä, voidaan tässäkin tapauksessa huomata, että saksalaisten kiertäessä Maginot-linjan voimakkaan puolustuksen nopein tie sodassa perille pääsemiseksi oli kiertotie.

Esimerkkiensä perusteella Liddell Hart vertaa ajatuksiaan sodankäynnistä ja joukkojen tehokkaasta liikuttelemisesta ju-jutsuun. Aivan kuten ju-jutsussa myös epäsuoralla tavalla hyökätessä tulee välttää hyökkäämästä siitä suunnasta ja sillä tekniikalla, johon vastustaja on valmistautunut. Jos hyökkää kovinta voimaa vastaan odotetusta suunnasta, vastustaja kykenee käyttämään voimatasapainoaan hyväkseen ja torjumaan tai jopa lyömään hyökkääjän. Jos taas isketään vastustajaan tehden ensin valehyökkäys ja saman tien iskemällä sivulta, jäävät vastustajan herkät paikat suojaamatta, ja niihin iskemällä pienelläkin voimalla kyetään vastustajan voimatasapaino kaatamaan ja näin saattamaan vastustaja taistelukyvyttömäksi. Vastaavasti vastustajan hyökätessä ei ole järkevää yrittää jäädä voimakkaan iskun alle. Järkevämpää on väistää isku ja käyttää hyökkääjän oman voiman liike-energiaa sen kaatamisessa ja hallintaan saamisessa. Liddell Hartin mielestä tehokkain epäsuora lähestymistapa voittoon sodankäynnissä onkin houkutella, säikäyttää tai pelästyttää vastustaja teke-

mään joukoillaan väärä liike. Tällöin päästään ihanteellisimpaan tilanteeseen, jossa vastustajan tasapaino kyetään horjuttamaan sen kaatamiseksi.⁹⁸

3.2 Nils Naastadin taktiikka

Tohtori Nils Naastadin mukaan sota muuttuu symmetrisestä asymmetriseksi aina siinä vaiheessa, kun toinen osapuoli keksii uuden keinon sotiessaan vastustajaansa vastaan. Keinot voivat olla erilaisia taistelutaktiikoita tai -tekniikoita, myös toisen osapuolen aseistus voi olla erilaista. Hän on verrannut taistelemista kilpaurheiluun ja pelaamiseen. Pystyäkseen pelaamaan ja kilpailemaan vastustajilla on käytössään säännöt, joiden mukaan kilpaillaan ja joiden mukaan voittaja pystytään ratkaisemaan. Säännöt tekevät peleistä symmetrisiä, koska molemmille osapuolille on hyvin selvää, mitä saa ja mitä ei saa tehdä. Toisen osapuolen käyttäessä pelissä tai kilpailussa esimerkiksi jotain uutta välinettä tai tehdessä jotain muuta sääntöjen vastaista, on sääntöjä rikottu. Sääntöjen rikkominen on tehnyt symmetrisestä pelistä asymmetrisen. Toisesta kilpailevasta osapuolesta on tullut vahvempi vastustajaansa nähden silloin, kun se käyttää uusia sääntöjä, joihin toinen taas ei ole valmistautunut.⁹⁹

Naastadin mukaan sodilla on tapana muuttua helposti symmetrisestä asymmetriseksi, koska kyse on pelistä, jossa taistellaan elämästä ja kuolemasta. Kuvitellaan tilanne, jossa sotivat osapuolet lähtevät sotaan sotimaan samoilla säännöillä. Mikäli toinen osapuoli havaitsee sääntöjen estävän tai haittaavan sotimistaan, tai mikäli säännöt ovat sitä vastaan antaen vastustajalle paremman mahdollisuuden voittaa sodan, se luultavasti tulee rikkomaan sääntöjä voittaakseen vastustajansa ja estääkseen tappionsa. Sodan jälkeen voittaja muodostaa säännöt uusiksi. Mikäli voittaja on käyttänyt sodassa kiellettyjä sääntöjä, se on luultavimmin hyväksyttävää ja kielletyistä säännöistä tulee uudet hyväksytyt säännöt. Mutta jos häviäjä on käyttänyt kiellettyjä sääntöjä, sitä tullaan rankaisemaan siitä hyvästä ja paheksumaan sen toimintaa.¹⁰⁰

Naastadin mielestä sotilaat, jotka taistelevat vanhojen sääntöjen mukaan eivätkä keksi uusia, tulevat häviämään taistelunsa. Voittaakseen taistelun tulee toisen tai molempien osapuolien keksiä uusia sääntöjä. Hyvänä esimerkkinä voidaan mainita Ensimmäisen maailmansodan asemasota Saksan länsirintamalla. Sotivat osapuolet olivat jumiutuneet vuosiksi käytännössä katsoen samaan paikkaan ja tilanne muuttui asemasodaksi. Sotaa käytiin symmetrisen sodankäynnin periaatteilla, ja koska soti-

vat osapuolet olivat yhtä vahvoja, tilanne jumittui. Sota päättyi vasta saksalaisten kotirintaman luhistumiseen.

Toiseen maailmansotaan Saksa lähti sotimaan salamasotataktiikalla. Salamasodassa hyvin keskeisenä osana oli tehokas ilma-aseen käyttö. Saksa oli tehnyt sodasta asymmetrisen nostamalla taistelukentän korkealle ilmaan, josta se pystyi vaikuttamaan vastustajaansa tuhoisasti.¹⁰¹ Koska Saksan vastustaja ei ollut valmistautunut siihen, että sota tulitaisiin käymään eri menetelmillä kuin aikaisemmin, se ei kyennyt puolustamaan itseään tehokkaasti. Saksa oli kehitellyt sotimiselle uudet säännöt keksimällä uuden taistelutaktiikan, käymällä sotaa tehokkaasti ilmasta käsin.

3.3 Wardenin teoria

Esimerkkinä asymmetrisestä sodankäynnistä toimii edellä mainittujen lisäksi Wardenin teoria. John A. Warden viimeisteli sotakorkeakoulussa kehittämiensä teorian ensimmäisessä Persianlahden sodassa. Hän palveli USA:n armeijassa ilmavoimissa. Liittoutuneiden joukoissa hän soti irakilaisia vastaan vuosina 1990–1991. Warden painottaa teoriassaan ilmavoimien strategista merkitystä. Teoriassaan hän on määrittellyt viisi eri ympyrää ja painopistettä, joihin vastustajassa tulisi kyetä vaikuttamaan (Five Rings Model, kts. kuva kuusi s.40). Teoriassaan Warden lähti siitä lähtökohdasta, että vastustajan moraalinen ja fyysinen puoli erotetaan kokonaan toisistaan.¹⁰² Valtiota kuvataan jakamalla se viiteen eri renkaaseen ja painopisteeseen seuraavasti: Sisimpänä ja kaikkien muiden renkaiden perustana ja tärkeimpänä kohteena on vastustajan johto, joka koostuu esimerkiksi johtajista, johtamisjärjestelmistä ja muista johtamiseen liittyvistä asioista. Toisena renkaana sisältäpäin katsottuna on tuotanto ja teollisuus. Kolmantena renkaana on infrastruktuuri, jolla tarkoitetaan tärkeitä rakennuksia, tiestöä, siltoja ja muita yhteiskunnan tärkeitä rakenteita. Neljäntenä renkaana on väestö käsittäen siviilit, ja viidentenä eli uloimpana renkaana on kenttäarmeija. Kenttäarmeijalla tarkoitetaan valtion puolesta taistelevaa joukkoa yksittäisestä rivimiehestä aina panssarivaunuun ja taistelualukseen. Ideana on, että sisin kehä eli johtaminen koordinoi muita neljää ulompaa kehää ja pitää niitä toiminnassa. Jos sisin kehä poistetaan, muut kehät eivät kykene toimimaan ja ne luhistuvat pois.¹⁰³

John A. Warden vaikutti aikakaudella, joka ajoittui Vietnaminsodan ja Persianlahden sotien väliin. Yhdysvalloilla oli kirkkaassa muistissa nöyryyttävä vetäytyminen Vietnamista ja sen tosiasian tunnustaminen, että he olivat juuri hävinneet vuosia, rahaa

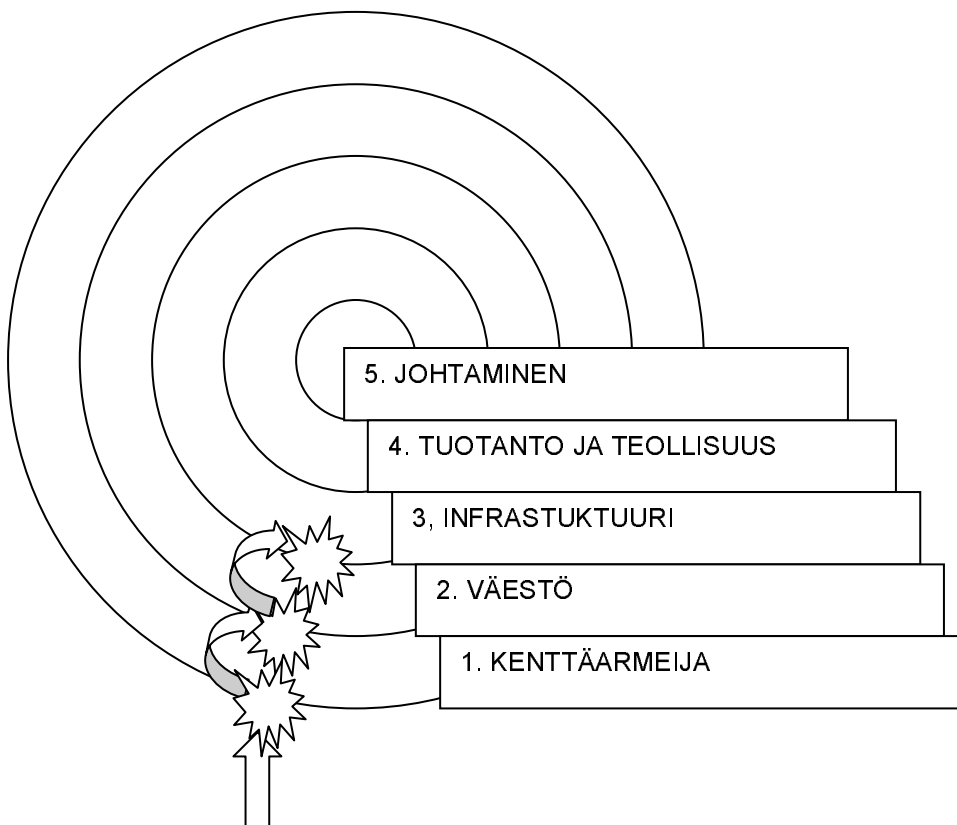
ja mieshenkiä vieneen sodan heikommalle Pohjois-Vietnamin armeijalle. Juuri tämä oli yksi tärkeimmistä syistä, miksi Yhdysvaltojen armeija tarvitsi uutta innovatiivisempaa taktista ja strategista ajattelua sodankäyntiinsä ennen kuin se kykenisi voittamaan seuraavan vastustajansa. Heidän tulisi keksiä strategia, jolla kyettäisiin voittamaan tuleva vastustaja nopeammin, helpommin, ja mikä kaikkein tärkeintä, menettämättä useita sotilaitaan taistelukentillä.¹⁰⁴ Wardenin ajattelumaailmaan ja teorian kehittymiseen vaikutti myös hyvin paljon Vietnamin sodan ja ensimmäisen Persianlahden sodan välillä vallinnut kylmä sota, joka aiheutti valtavan varustekilpailun ja voimatasapainon jännitteen Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton välille. Perusideana siinä oli kerätä itselle niin paljon voimaa, ettei toinen kykenisi vastustamaan toisen invaasiota. Kyseessä olisi ollut puhtaasti force-on-force tyyppinen symmetrinen sodankäynnin muoto, ja juuri tällaisesta järjettömästä massa-armeijan ja resurssien haaskaamisesta Warden halusi teoriallaan päästä eroon.¹⁰⁵

Warden korostaa tästä syystä strategian merkitystä ja lähtee siitä lähtökohdasta, että taistelua ja/tai sotaa on mahdoton voittaa, ellei käytössä ole hyvää strategiaa. Warden on jopa todennut, että vaikka sodankäynti olisi suunniteltu taktisesti huonosti, mutta strategisesti hyvin, niin sodasta selviytyy voittajana.¹⁰⁶

Wardenille oli myös tärkeää korostaa moraalisesti oikeaa sodankäyntiä – osaksi varmasti johtuen Vietnamin sodan lopputuloksesta. Hän halusi välttää turhia mies-tappioita sotivien osapuolten molemmin puolin, ja pyrkiä tuhoamaan vain pakolliset avainkohteet ja -henkilöt. Hän ajatteli, että saattamalla vastustajan voimatasapaino sopivan alas, saa aikaiseksi paremman lopputuloksen, kuin yrittämällä tuhota vastustajan voimat kokonaan. Hän perusteli, että massiivinen maavoimilla suoritettu operaatio Irakin tuhoamiseksi olisi huono ratkaisu, koska esimerkiksi vuosina 1980–1988 käyty sota Irakin ja Iranin välillä oli edesauttanut Irakia tulemaan Lähi-idän alueen voimakkaimmaksi valtioksi ja kasvattamaan sen voimatasapainoa muihin maihin nähden. Warden ymmärsi myös median merkityksen nykyaikaiselle sodankäynnille. Moraalisesti oikeaa sotaa olisi helpompi markkinoida länsimaiselle yhteiskunnalle, mikäli turhat ihmishenget jäisivät menettämättä ja vihankierrettä ei pääsisi synty-mään.¹⁰⁷

Valtioiden käydessä sotaa tavanomaisin keinoin ja symmetrisen sodankäynnin periaatteilla toisiansa vastaan, hyökkäykset aloitettaisiin uloimmasta kehästä (kts. kuva kuusi s.40). Uloimman kehän tuhouduttua suoritettaisiin seuraavan kehän tuhoami-

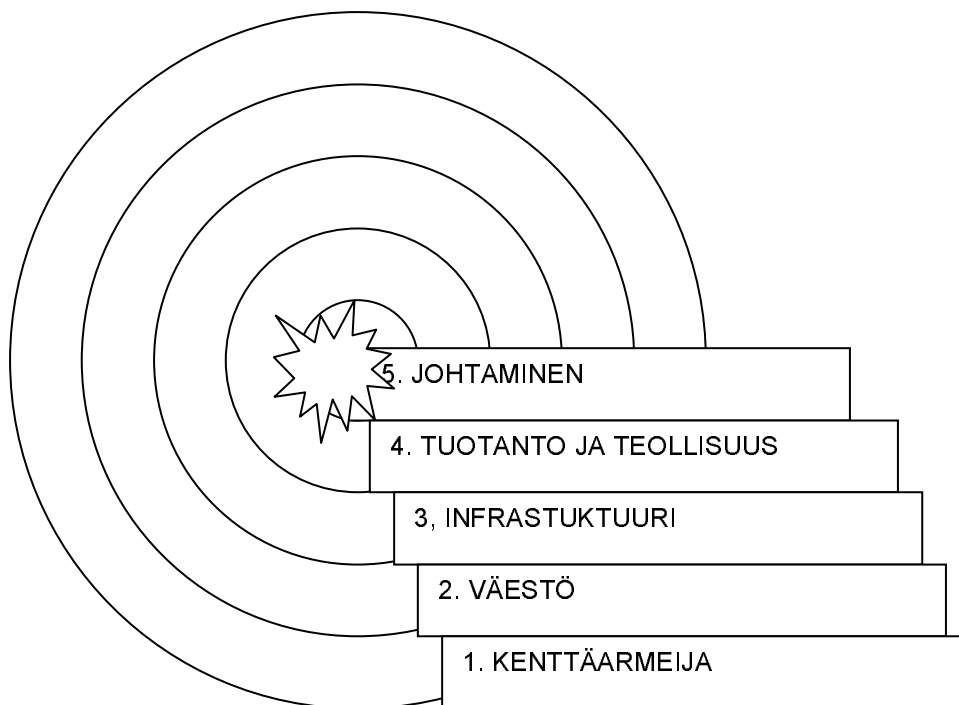
nen. Tällä periaatteella tunkeuduttaisiin vastustajan ydinkehälle asti. Viimeistään tällöin sota olisi ohi, koska toiselta valtiolta on tuhottu pois kaikki kehät uloimmasta sisimpään, eikä se pystyisi jatkamaan sodankäyntiä. Tällainen sota vaatisi paljon aikaa ja resursseja, koska siitä tulisi pitkä ja kuluttava, ja se vaatisi luultavasti monen taistelijan hengen.¹⁰⁸ Tämä on juuri se sodankäynnin muoto, jota muun muassa antiikinajan ylivoimainen roomalaisarmeija käytti usein sodissaan tuhotessaan heikompia vasalli- ja naapurivaltioitaan.¹⁰⁹

Kuva 6. Taistelu symmetrisellä tavalla.¹¹⁰

Käyttäen asymmetristä sotaa Wardenin teorian mukaan isketään ensimmäiseksi valtion sisimpään kehään, esimerkiksi laserohjautuvilla täsmäohjuksilla, -pommeilla ja erikoisjoukkoja käyttäen (kts kuva seitsemän s.41). Sisin kehä on valtion toiminnalle kaikkein tärkein, ja ilman sitä valtio ei pysty toimimaan. Iskuilla tuhoetaan valtiolta kaikki sille sodankäyntiä varten tarvittavat elintärkeät resurssit ja materiaalit, kuten esimerkiksi johtamisjärjestelmät ja tiedonsiirtoverkot, johtokeskukset, esikunnat sekä tärkeimmät johtajat. Johtamisen puuttuminen rikkoo valtion sisäisen tasapainon. Koska uloimmilta kehiltä puuttuvat johtajat, eikä niiden toimintaa pystytä johtamaan ja koordinoimaan, uloimmat kehät luhistuvat. Näin sodasta tulee lyhyempi, ja varsinkin toiseksi uloimpana oleva kehä eli väestö, ei joudu kokemaan niin kovia tappioita. Juuri tämä painopisteajattelu on Wardenin teoriassa hyvin keskeistä. Hänen mu-

kaansa jokaisesta sodasta, taistelusta, ihmisestä tai vaikkapa yhtiöstä on löydettävissä sen toiminnan kannalta elintärkeä painopiste. Tämä painopiste antaa ”energiaa” muille kehille, ja näin painopisteen eliminoiminen estää muita kehiä toimimasta, koska nämä eivät saa tarvitsemaansa ”energiaa”¹¹¹

Kuva 7. Wardenin teoria, taistelu asymmetrisellä tavalla.¹¹²

Wardenin teoriolla saadaan valtiolle aiheutettua kaaosta ja sekaannusta iskemällä sen sisimpiin rinkeihin. Tällä tavoin isketään juuri niihin paikkoihin, joihin valtio luulee vastustajan viimeiseksi iskevän sodan alkuvaiheessa, niin ettei valtiolla ole aikaa kunnolla reagoida tapahtumiin. Juuri nopealla ja tarkasti samanaikaisesti suoritettulla massiivisella ensi-iskulla saadaan vastustajan puolustus ja sodankäynnin johto sekaisin. Samalla saadaan luotua itselle etulyöntiasema taistelussa.¹¹³ On myös huomioitava, että nykyajan aseteknologia mahdollistaa Persianlahden sodan tapaisen sodankäynnin huomattavasti paremmin kuin ennen. Esimerkiksi Toisessa maailmansodassa yhden asetehtaan tai esikuntarakennuksen tuhoamiseen tarvittiin suuret määrät lentokoneita ja pommeja. Näin vaikutettiin myös laajalle alueelle kohteen ympärillä, mukaan lukien siviiliväestöön, ja näin varmistettiin osumatodennäköisyys kohteeseen. Ensimmäisessä Persianlahden sodassa kyettiin ensimmäistä kertaa täsmäaseiden ansiosta osumaan sinne, mihin haluttiin. Tämän takia pystyttiin turhien pommien ja tuhon määrää pienentämään, ja näin Warden pystyi muuttamaan kokonaan sodankäynnin ajatusmaailmaa.¹¹⁴

Wardenin teoriaa kokeiltiin ensimmäisen kerran ensimmäisessä Persianlahden sodassa. Silloinen Yhdysvaltojen sotajoukkojen komentaja Irakissa Norman Schwarzkopf hyväksyi Wardenin teorian ja halusi tehdä sodankäynnistä asymmetrisen, koska jo sodan suunnitteluvaiheessa haluttiin lähteä siitä lähtökohdasta, että vastustajaan halutaan vaikuttaa nopeasti ja tehokkaasti saaden hyviä tuloksia. Kuitenkin toisaalta haluttiin säilyttää valtion toimintakyky säästämällä väestö, rakennukset, tiestö, teollisuus ja muut normaaliin elämään tarvittavat elementit, sekä pitää omat miestappiot hyvin alhaisina. Irak haluttiin ainoastaan lamauttaa tuhoamalla valtion ja armeijan johtajat ja johtamiskyky, eikä sen koko yhteiskuntaa. Symmetrisellä tavalla valtio olisi saatu lamautettua ainoastaan tuhoamalla se käytännöllisesti katsoen kokonaan. Lisäksi tiedustelutietojen avulla oltiin tultu siihen tulokseen, että Irakin asevoimat olivat sijoittaneet ja harjoittaneet joukkonsa valmistautuakseen käymään symmetristä sota. Tässä suunnitelmassa Irak oli suunnitellut työntävänsä vastustajansa voimakkailla maavoimilla alueeltaan pois. Warden taas pyrki välttämään perinteistä mies miestä vastaan asetelmaa, ja pyrki vaikuttamaan irakilaiden herkimpään kohtaan eli voimapainopisteen sisimpään renkaaseen, ja näin saamaan lamautettua irakilaiset.¹¹⁵ Wardenin teoria osoittautuikin oikeaksi vaihtoehdoksi, ja sota voitettiin jo 42 vuorokaudessa. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Vietnamin sota, jossa ei kyetty vaikuttamaan vastustajan strategiaan kohteisiin, kesti kymmenen vuotta. Ensimmäinen Persianlahden sota vei hengen noin sadalta Yhdysvaltojen sotilalta, kun taas Vietnamin sota kuoli 58 000–65 000 Yhdysvaltojen sotilasta (kaatuneiden lukumäärä vaihtelee eri lähteiden mukaan).¹¹⁶

Wardenin teorian mukaan tärkein ja suurin muutos nykyaikaiselle sodankäynnille oli ilmavoimien merkityksen korostaminen taistelussa. Ennen ensimmäistä Persianlahden sota taisteluita johtavien pääesikuntatason upseerien mielipide oli, että ilmavoimat on perustettu maavoimia varten. Vanhan käsityksen mukaan sota voitetaan maavoimilla ilmavoimien auttaessa niitä. Nyt Wardenin uuden käsityksen mukaan sodat ja taistelut voitetaan ilmavoimilla, ja maavoimat ovat vain auttamassa ilmavoimia, jotta tähän tarkoitukseen päästäisiin.¹¹⁷ Hän halusi tuoda mielipiteillään ja teoriallaan esiin sen seikan, että jos vastustajan keskimmäiseen ja tärkeimpään painopisteeseen halutaan vaikuttaa, se voidaan tehdä kahdella eri tavalla. Joko siihen vaikutetaan symmetrisesti edellä esitetyllä tavalla maavoimien massiivisella hyökkäyksellä, jossa hyökkäys etenee hitaasti askel askeleelta kohti tavoitetta, tai sitten sota käydään asymmetrisesti, johon kyetään ainoastaan ilmavoimilla. Ilmavoimilla pysty-

tään rikkomaan taistelukentän symmetrisyys ja vaikuttamaan suoraan sinne, mihin halutaan eli vastustajan johtoon.¹¹⁸

4 ASYMMETRISEN SODANKÄYNNIN SOVELTAMINEN KÄYTÄNNÖN TAISTELUTAPAHTUMIIN

4.1 Raatteentien taistelu

Ensimmäisenä esimerkkinä asymmetrisen sodankäynnin tehokkuudesta toimii Raatteentien taistelu, joka oli osa Suomen ja silloisen Neuvostoliiton välillä 30.11.1939–13.3.1940 käytyä talvisotaa. Neuvostoliiton strategiana talvisodassa oli katkaista Suomi Oulun tasalta poikki. Neuvostoliiton tavoite oli näin katkaista Suomen huoltoreitit ja -yhteydet Pohjois-Suomeen ja varsinkin huoltoreitit Ruotsiin. Saatuaan jaettua Suomen kahteen osaan Neuvostoliitto olisi myös kyennyt estämään muita Euroopan valtioita kuljettamasta mahdollisia tukijoukkojaan Suomeen Ruotsin kautta. Idästä länteen päin tultaessa Neuvostoliiton ensimmäinen tavoite oli vallata Suomussalmi. Suomussalmi oli neuvostojoukoille strategisesti tärkeä kohde, koska se sijaitsee kahden tien, Raateen ja Juntusrannan suunnasta tulevien teiden, leikkauspisteessä. Neuvostoliittolaisten tarkoituksena oli hyökätä näitä teitä pitkin ja koota joukot Suomussalmella yhdeksi isoksi osastoksi, mistä hyökkäys jatkuisi kohti lopullista tavoitetta.¹¹⁹

Kuva 8. Neuvostoarmeijan 163. sekä 44. divisioonien hyökkäysurat Suomussalmelle.

120

Suomen johto ei uskonut Neuvostoliiton aloittavan laajamittaista hyökkäystä Suomussalmi – Raate -alueella, ja tästä syystä Suomen joukkojen vahvuus olikin tällä alueella sodan sytyttyä melko pieni, vain 1 621 taistelijaa. Suomalaiset joukot, jotka

koostuivat pääsääntöisesti reserviläisistä, olivat hyvin koulutettuja talvisodankäyntiin, mutta varustuksensa puolesta heillä oli käytännössä mahdollisuus vain pysäyttää tai viivyttää vastustajan pienimuotoisia hyökkäyksiä.¹²¹

Neuvostojoukkojen vahvuus suomalaisiin nähden oli huomattavan suuri. Heidän yhteenlaskettu miesvahvuutensa taisteluissa oli 23 000 miestä, 188 tykkiä, 45 panssarivaunua ja -ajoneuvoa. 44. motorisoitu divisioona oli ratkaisutaisteluihin tarkoitettu iskujoukko, joka koostui pääsääntöisesti ukrainalaisista. 163. kiviäridivisioona koostui taas pääsääntöisesti keskiaasialaisista, jotka eivät olleet tottuneet pohjoisen alueen sodankäyntiin ja sen maastoon.¹²²

Neuvostojoukkojen murskaava ylivoima pakotti suomalaiset aluksi vetäytymään puolustusasemistaan ja päästämään neuvostoliittolaisten 163. divisioonan etenemään Juntusrannasta aina Suomussalmen kirkonkylälle asti. Suomalaisilla oli tässä vaiheessa käytössään neuvostojoukkoja vastaan Kuhmon suunnalla vain Er.P 14 ja Suomussalmella Er.P 15. Suomalaisilla ei ollut muuta mahdollisuutta, kuin viivyttää vihollisen etenemistä sissitaktiikan avulla, ja näin saada lisää aikaa siviiliväestön evakuoimiseksi. Tämä ei kuitenkaan onnistunut, ja suomalaista siviiliväestöä jäikin vihollisen selustaan.¹²³ 163. divisioonan oli tarkoitus ottaa Suomussalmen alue haltuunsa ja tuhota alueella toimivat suomalaisosastot, ja näin mahdollistaa 44. motorisoidun divisioonan perillepääsy samalle alueelle. 44. motorisoidun divisioonan tarkoituksena oli saapua etelästä Raatteentietä pitkin vahvistamaan 163. divisioonan hyökkäystä Suomussalmelle, jossa osastot yhdistyisivät ja jatkaisivat kohti Puolankaa ja Oulua.¹²⁴

Neuvostoliiton aloitettua massiiviset hyökkäykset Suomen puolustusvoimien ylin johto vahvisti alueen puolustusta tuoden alueelle kokonaisuudessaan koko 9. divisioonan. Divisioonan johtoon nimettiin eversti H. Siilasvuo. Suomalaisen kokonaisvahvuus oli divisioonan saavuttua alueelle nyt 17 000 taistelijaa. Siilasvuon tehtävä ei ollut helppo. Hän sai tehtäväkseen tuhota alueella olevat neuvostoliittolaisjoukot ja vallata alue takaisin suomalaisille. Tehtävään ryhtyessään Suomussalmen kirkonkylä oli jo neuvostoliittolaisten 163. divisioonan hallussa ja 44. motorisoitu divisioona tunkeutunut syvälle Suomen rajojen sisäpuolelle.¹²⁵ Vaikka suomalaisilla oli vieläkin selvä alivoima neuvostojoukkoihin nähden ja aseistus hyvin kevyttä kalustoa, oli heillä mahdollisuus haastaa vastustajansa, sillä suomalaiset olivat hyvin koulutettuja taiste-

lemaan ja käyttämään aseistustaan talviolosuhteissa. He olivat myös tottuneita ja taitavia käyttämään suksia.¹²⁶

Taisteluihin vaikutti suuresti myös Suomen talvi ja luonto. Lämpötila laski jopa miinus 40 celsius asteeseen. Satoi myös hyvin paljon lunta, mikä esti ja hidasti neuvostojoukkojen hyökkäystä. Muun muassa nämä syyt pakottivat neuvostoliittolaiset matalemaan hitaasti jonossa pieniä tienuria pitkin, eivätkä he kyenneet käyttämään panssarivaunujaan maksimaalisesti hyväksi, vaan joutuivat tyytymään hyvin passiiviseen taistelutaktiikkaan.¹²⁷

Sitä vastoin suomalaiset, joilla oli tilanteeseen paremmin sopivat välineet eli sukset, kykenivät nopeasti liikkumaan alueella paikasta toiseen ja ottamaan aloitteen itselleen. Tästä syystä Siilasvuo päätyikin käyttämään suomalaisille hyvin soveltuvaa ja tehokasta taktiikkaa. Siilasvuon johdolla suomalaiset katkaisivat 163. divisioonan huoltoyhteydet idästä Neuvostoliiton rajalta sekä aloittivat Suomussalmen kirkonkylän takaisinvaltauksen. Samaan aikaan 350 suomalaista esti 44. motorisoidun divisioonan pääsyn Suomussalmelle tekemällä Raatteentielle Kuomasjärven ja Kuivajärven väliin puumurrosten. 44. motorisoidun divisioonan, joka oli jo päässyt alle kymmenen kilometrin päähän Suomussalmesta, eteneminen saatiin estettyä, koska tiheä ja paksu lumikerros esti neuvostoliittolaisia taisteluajoneuvoja ja -vaunuja sekä joukkoja liikkumasta metsässä. Tästä syystä divisioona teki virheen, joka koitui lopulta sen tuhoksi. Se jäi tien suuntaisesti yli 30 kilometriä pitkäksi nauhamuodostelmaksi, jossa se oli suorittanut marssia kohti Suomussalmea.¹²⁸

Kun suomalaiset olivat saaneet pysäytettyä molempien divisioonien liikkeit Suomussalmen alueelle, he aloittivat 163. divisioonan tuhoamisen yllätyshyökkäyksin. Tämä onnistui suomalaisilta hyvin heidän nopean liikkumiskykynsä ansiosta sekä pimeän turvin. Venäläiset sitä vastoin olivat passivoituneet ja jääneet tielle pitkään ja ohueen marssimuodostelmaan sekä kylmettymään kovaan pakkaseen. He eivät pystyneet taistelemaan metsässä, käyttämään hyväkseen sen tarjoamaa suojaa eivätkä liikkumaan siellä väärin kalusteiden ja varusteiden takia. Neuvostoliittolaisilla rivimiehillä ei ollut huonon vaatetuksensa takia muuta vaihtoehtoa, kuin pitää itseään lämpimänä kovassa pakkasessa sytyttämällä itselleen nuotio. Talven pimeydessä nuotio ääressä olevat neuvostoliittolaiset tekivät itsestään helpon maalin suomalaisille. Suomalaiset taas liikkuvat suksilla pimeyden turvin jopa 40 kilometrin matkoja tehden nopeita pistohyökkäyksiä neuvostoliittolaisten sivustoihin ja selustaan. Tällä taktiikalla suo-

malaiset saivat eristettyä Neuvostoliiton ison divisioonan kokoisen osaston pienemmiksi osastoiksi, jotka eivät enää kyenneet huoltamaan itse itseään. Selkeän tilannekuvan ja huollon puuttuminen sekä johtoyhteyksien katkeaminen kuihdutti osastoja pienemmiksi ja heikommiksi päivä päivältä taisteluiden kestäessä.¹²⁹ 163. divisioona saatiin tuhottua 30.12.1939.¹³⁰

Kun 163. divisioona oli tuhottu, suomalaisten painopiste siirtyi kokonaan 44. motorisoidun divisioonan tuhoamiseen Raatteentielle, jossa tultaisiin käymään koko keski-rintaman raskaimmat ja Suomen sotahistorian yksi voitokkaimmista taisteluista. 44. divisioona odotti suomalaisia Raatteentien suunnassa linnoittautuneena kilometrien mittaisena jonona, koska se ei voinut eikä halunnut raskaan kalustonsa takia poiketa tieuralta. Tämän lisäksi suomalaiset olivat motittaneet vihollisen niin, ettei se kyennyt etenemään eikä perääntymään. Ennen suomalaisten pääjoukkojen hyökkäystä 44. divisioona oli joutunut kohtaamaan yhden pahimmista vihollisistaan – ankaran arktisen talvipakkasen. 40 asteen pakkaset heikensivät neuvostoliittolaisten taistelukuntoa päivä päivältä, sillä neuvostosotilaiden vaatetus ja varusteet eivät olleet soveltuvia sellaisiin pakkasoloihin. Lisäksi pakkasen hyydytti heidän panssariajoneuvonsa, kuorma-autot ja aseet.¹³¹ Neuvostoliittolaisten panssarivaunujen polttoaine alkoi myös jäätyä näin kylmässä kelissä, mistä johtuen heidän täytyi käynnistää panssarivaununsa ja ajoneuvonsa vähintään kahdeksi tunniksi, etteivät niiden akut muuttuisi käyttökelvottomiksi. Päivästä päivään jatkuva turha moottoreiden käynnisteleminen ja lämmittäminen taas kulutti neuvostodivisioonan polttoainevaroja.¹³²

Neuvostojoukot ja heidän taistelutaktiikkansa oli suunniteltu aivan toisenlaiseen toimintaan ja ympäristöön. Sen lisäksi heidän panssarivaununsa ja ajoneuvonsa oli maalattu tummiksi eikä valkoisiksi, ja sotilailta puuttuivat lumipuvut, mikä teki heidät helpoksi maaleiksi suomalaissotilaille. Neuvostoliittolaisten aseistus, kuten panssarivaunut ja panssarintorjunta-aseet, olivat hyödyttömiä, koska tässä ympäristössä niillä ei kyennyt liikkumaan. Suomalaisten aseistus perustui vain kevyeen aseistukseen, joita vastaan neuvostoliittolaisten aseet olivat täysin hyödyttömiä. Neuvostoliittolaisten aseöljy jäätynä ja jumitti heidän aseensa kovissa pakkasissa, kun taas suomalaisilla oli käytössään aseöljyä, mihin oli sekoitettuna jäänestoinetta. 44. divisioona, joka oli alun perin ollut Neuvostoliiton ylpeydenaihe ja eliittijoukko, oli nyt hätää kärsimässä, kuihtumassa kasaan ja puristettuna lumisen metsän ja järvien väliin. Suomalaisten oli helppo katkoa ja motittaa tämä pitkä jonomuodostelma, joka kuihtui ja heikkeni suomalaisten tuhottua heidän huoltonsa.¹³³

44. divisioonan sotilaat eivät pystyneet poikkeamaan metsään tieuralta, kun taas suksineen liikkuvat suomalaiset iskivät metsästä ilmestyen viholliseen nopeasti ja tuhoisasti kadotakseen taas metsän pimeyteen. Suomalaisten aavemaiset iskut ja tarkka-ampujien tuhoisan tarkka tulistus aiheuttivat neuvostojoukoissa paniikkia. Lisäksi suomalaisten motitustaktiikka, jossa vihollisen joukot saatiin eristettyä toinen toisistaan, aiheutti neuvostojoukoissa sekasortoa, mikä esti heidän järjestelmällisen vastahyökkäyksien tekemisen.¹³⁴

Suomalaisten voiton avaintekijöinä voidaan pitää sotilaiden omaa tahtoa puolustaa isänmaataan ylivoimaista vihollista vastaan, kovaa sisäistä kuria, mahdollisuutta päästä välillä lämpimään ja kuivaamaan asusteet, alueen tuntemusta, selviytymiskykyä talviolosuhteissa ja ennen kaikkea näihin olosuhteisiin suunniteltua tehokasta taktiikkaa sekä Suomi-konepistoolia, joka oli aivan ylivoimainen näissä olosuhteissa vihollisen aseistukseen verrattuna. 44. motorisoidun divisioonan täydellinen tuhoutuminen taas johtui amatöörimäisestä hyökkäyssuunnitelmasta, jossa ei ollut otettu huomioon aluetta, sääolosuhteita tai huollollisia ongelmia.¹³⁵

Taistelut Raatteentiellä loppuivat 8.1.1940 ja koko Suomussalmen alueelta vihollinen oli karkotettu 10.1.1940 mennessä.¹³⁶ Koko 44. motorisoitu divisioona oli tuhottu järjestelmällisesti käyttämällä laajamittaista sissitaktiikkaa, jossa välineinä tavallisella rivimiehellä oli käytössään vain sukset, kivääri tai Suomi-konepistooli ja käsikranaatit. Neuvostojoukkojen tappiot Raatteentiellä olivat 17 500 kaatunutta miestä, minkä lisäksi suomalaiset saivat suuret määrät sotasaalista ja 1 200 sotavankia. Suomalaisten tappiot taisteluissa olivat 900 kaatunutta ja 1 200 haavoittunutta.¹³⁷ On myös huomioitava, että koko 9. armeijakunnasta (44 000 miestä), johon molemmat 163. ja 44. divisioona kuuluivat, pääsi takaisin Neuvostoliiton puolelle vain 5 000 miestä.¹³⁸

Voidaanko tätä taistelua käsitellä asymmetrisen sodankäynnin esimerkkinä, ja mitkä tekijät siinä viittaavat siihen ja tekevät siitä esimerkkitapauksen? Kun lähdetään siitä lähtökohdasta, että sotivina osapuolina olivat kaksi aseistukseltaan ja miesmäärältään aivan erilaista ja vahvuista taisteluosastoa, joista pienempi ja heikompi kykeni tuhoamaan vahvemman ja isomman vastustajan, voidaan todeta, että taistelu on ollut puhtaasti asymmetrinen.

Neuvostoliiton ongelmana olivat heidän taistelutaktiikkansa ja -doktriininsa joustamattomuus. He eivät olleet ottaneet suunnitelmissaan huomioon muun muassa vastustajan, talven ja maasto-olosuhteiden vaikutusta. He olivat yksinkertaisesti olettaneet, että massiivisella voimalla, teknisemmällä aseilla ja puhtaasti force-on-force -taktiikalla katkaistaisiin ja murrettaisiin suomalaisten vastarinta.¹³⁹ Motittamalla neuvostoliittolaiset keskelle erämaata pitkäksi nauhamuodostelmaksi suomalaiset olivat saaneet neutralisoitua neuvostojoukkojen hyökkäyksen onnistumisen kannalta tärkeitä ja kriittiset tekijät, eli massiivisen tulivoiman ja liikkumiskyvyn. Suomalaiset ymmärsivät pian myös, että näin rankoissa olosuhteissa ruoan merkitys muodostui molempien osapuolien kannalta niin tärkeäksi tekijäksi, että sitä voitiin pitää hyvin kriittisenä voimanlähteenä. Tästä syystä tavoitteeksi otettiin kaikkien neuvostojoukkojen kenttäkeittiöiden ja huolto-osastojen tuhoaminen. Suomalaiset saivat tuhottua tai vallettua nopeilla yllätyshyökkäyksillään kaikki 55 kenttäkeittiötä.¹⁴⁰ Toinen neuvostojoukkojen voimanlähde oli johtaminen ja siihen liittyvät johtamisjärjestelmät. Tuhottuaan johtamisjärjestelmät ja motitettuaan neuvostojoukot pieniksi paloiksi suomalaiset saivat estettyä neuvostojoukkojen systemaattisen johtamisen ja ylemmän johtoportaan käskyjen välittämisen alajohtoportaille.¹⁴¹

Suomussalmen alueen taisteluissa, joissa Suomi oli suunniteltu jaettavaksi kahteen osaan Oulun tasalta, oltiin juuri siinä tilanteessa, johon tämän tutkimuksen alkuvaiheessa on viitattu (kts luku 2.4). Siinä taistelu on elintärkeä vain toiselle valtiolle. Tämän takia Suomi oli pakotettu tekemään kaikkensa, lähestymään taistelua asymmetrisellä tavalla ja paneutumaan vastustajansa taistelustrategiaan, -taktiikkaan, aseistukseen ja varustukseen, sekä keksimään niihin asymmetrisiä vastatoimenpiteitä voitakseen vahvemman vastustajansa.

Suomalaiset perehtyivätkin hyvin syvällisesti neuvostoliittolaisten strategiaan ja taistelutaktiikkaan löytääkseen neuvostodivisioonien tärkeät tekijät ja voimanlähteet, joista ne ammensivat voimansa, ja mitä ilman ne eivät kyenneet toimimaan. Tämän lisäksi suomalaiset alkoivat miettiä, millaisella taktiikalla he tulisivat taistelemaan neuvostoliittolaisia vastaan. Taktiikan tulisi tulla neuvostoliittolaisille mahdollisimman suurena yllätyksenä, etteivät he kykenisi kunnollisiin vastatoimenpiteisiin suomalaisia vastaan, ja suomalaisilla säilyisi taisteluissa etulyöntiasema. Suomalaiset ymmärsivät, etteivät neuvostoliittolaiset kykenisi näissä maasto- ja ilmasto-olosuhteissa taistelemaan kuin tien suunnassa luottaen suureen massaansa ja voimaansa. Tämän takia alun perin hyvinkin tulivoimaiset ja nopeisiin tilanteisiin, joissa tarvitaan hyvää

liikkumiskykyä, tarkoitetut divisioonat, olivat menettäneet etulyöntiasemansa. Kyseiset divisioonat olivat tarkoitettu sodankäyntiin eteläisemmässä Euroopassa, jossa riitti enemmän tieuria ja peltoaukeita, joita pitkin panssarivaunut pääsisivät tekemään nopeita ja yllättäviä läpimurtoiskujaan. Neuvostojoukot olivat selvästikin halunneet ja valmistautuneet tilanteeseen, joka olisi muistuttanut force-on-force -tyyppistä kohtaamistaistelua. Suomalaisilla sen sijaan oli taisteluissa käytössään sukset, joiden käytön jokainen taistelija hallitsi. Suksilla hiihtäen suomalaiset kykenivät tekemään pitkiäkin siirtymiä taistelualueella ja yllättämään neuvostojoukkojen sivustat ja selustat nopeilla ja tuhoisilla yllätyshyökkäyksillä. Perustellusti voidaankin näin jälkikäteen todeta, että neuvostojoukot aiheuttivat itse sen, että taistelut Suomussalmella muuttuivat asymmetrisiksi.

4.2 Vietnamin sodan taistelut

Tässä tutkimuksessa Vietnamin sodalla tarkoitetaan sotaa, joka ajoittuu vuoden 1964, jolloin Yhdysvallat aloitti sotatoimet kukistaakseen Vietkongin sissit, ja vuoden 1975, jolloin Pohjois-Vietnam valloitti Etelä-Vietnamin, välille.¹⁴² Vietnamin sota on Yhdysvaltojen sotahistorian häpeätahra, koska se on Yhdysvaltojen tähän mennessä kauimmin kestänyt sotaoperaatio ja maksanut taloudellisesti satoja miljoonia Yhdysvaltain dollareita. Se on myös yksi Yhdysvaltojen historian verisimmistä sodista, sillä se on vienyt hengen 58 000:lta ja haavoittanut 304 000 yhdysvaltalaista sotilasta. Suurin häpeätahra on kuitenkin se, että köyhä ja aseistukseltaan sekä voimaltaan heikko Pohjois-Vietnam voitti aseteknologialtaan ja voimaltaan ylivoimaisen Yhdysvaltojen armeijan.¹⁴³ Yhdysvaltalaiset ihmettelevät vielä tänäkin päivänä, kuinka he pystyivät häviämään sodan, vaikka he voittivat kaikki siinä käydyt taistelut.¹⁴⁴ Yksi keino kysymyksen ratkaisemiseksi on tutkia asiaa asymmetrisen sodankäynnin näkökulmasta.

Pohjoisvietnamilaisten poliittisena johtajana toimi Ho Chi Minh ja sotilaallisena johtaja Vo Nguyen Giap. He olivat perehtyneet sekä Mao Tse-tungin että Sun Tzun näkemuksiin ja oppeihin sodankäynnistä. Tästä syystä sekä Giap että Minh painottivat sodankäynnissään sissisodankäynnin merkitystä, iskujen yllätyksellisyyttä ja tukialueiden hankkimista väestön tuen avulla. Lisäksi he käyttivät päävoimajoukkoja vihollisen saartamiseen ja tällä tavoin niiden tuhoamiseen.¹⁴⁵ Yhdysvaltalaiset taas olivat valmistautuneet käymään rajoitettua sotaa konventionaalisin asein toisen maailman-sodan jälkeisten oppien mukaisesti.¹⁴⁶ Aivan kuten Neuvostoliitto oli tehnyt virhearvi-

on Suomussalmen taisteluissa Raatteentiellä luottaessaan puhtaasti miesylivoimaansa, teki Yhdysvallat samoja virheitä Vietnamin sodassa. Yhdysvaltalaisen taistelusuunnitelma pohjoisvietnamilaisia vastaan oli tuomittu epäonnistumaan jo maasto-olosuhdeanalyysistä lähtien, sillä he eivät ymmärtäneet, kuinka tärkeää roolia viidakomaasto tulisi näyttelemään sissisodankäynnissä, koska he eivät olleet tutustuneet pohjoisvietnamilaisen taistelutaktiikkaan. Yhdysvaltalaiset eivät myöskään kyenneet vaikuttamaan pohjoisvietnamilaisen voimanlähteeseen ja kriittisiin tekijöihin. Yhdysvaltalaisen vastasissitoiminta oli myös hyvin puutteellista.¹⁴⁷ Kuten Jorma Saarelainen on todennut, ”Jälleen kerran vastakkain oli armeija, joka ajatteli kaupungin ja katujen käsittein, ja vastustaja, joka ajatteli kansan ja maaseudun käsittein.”¹⁴⁸

Yhdysvaltalaiset ajattelivat, että kaiken vihollisen vastarinnan voi tuhota käyttämällä voimakasta sotilaallista voimaa. He eivät kuitenkaan ymmärtäneet, että pohjoisvietnamilaisille sota merkitsi totaalista sotaa – koko kansakunnan ja yhteisön elämää ja kuolemaa, minkä puolesta jokainen taistelija on valmis tekemään mitä tahansa. Luvussa 2.4 esitetyin tavoin sota oli heille elintärkeää, jolloin vastaosapuolella on suurin todennäköisyys joutua asymmetristen uhkien vaikutuksenalaiseksi. Yhdysvaltalaisille sota merkitsi rajoitettua alueellista kriisiä toisella puolella maapalloa, jossa yritetään padota kommunismin leviäminen Aasiassa. Yhdysvaltalaisen olisi tullut huomata, että lähdetessä sotaan näistä lähtökohdista, pohjoisvietnamilaiset olivat valmiimpia huomattavasti suurempiin uhrauksiin ja pakotettuja keksimään asymmetrisia keinoja sodan voittamiseksi.¹⁴⁹

Pohjoisvietnamilaisen ja Vietkongin sissien toiminnan kannalta elintärkeänä tekijänä oli Kiinasta ja Neuvostoliitosta tuleva materiaallinen huolto sekä hyökkäyksiltä turvatut tukialueet. Myös Vietnamin sisällä sijaitsevat vapautetut alueet olivat sissisodan perustamiselle välttämättömiä sekä propagandavaltteja poliittisessa sodassa. Näitä vapautettuja alueita, kuin myös muitakin sissien hallussa olleita alueita kyettiin huoltamaan ja tuomaan niille uusia taistelijoita viidakon suojissa kulkevia huoltoreittejä pitkin.¹⁵⁰ Varsinkin Kambodzhan ja Laosin viidakkojen kautta kulkevat huoltoreitit muodostuivat elintärkeiksi sissisodan kannalta. Juuri huolto oli Pohjois-Vietnamin armeijan yksi kriittisimmistä tekijöistä, mutta Yhdysvallat epäonnistuivat sen neutralisoinnissa.¹⁵¹

Kenraali Giap oli perehtynyt Yhdysvaltojen taisteluoppeihin ja strategioihin ja kehittänyt etelävietnamilaisia ja yhdysvaltalaisia vastaan kolmivaiheisen strategian, joka

noudatteli sekä Mao Tse-tungin että Sun Tzun oppeja. Alivoimavaiheessa sissisota hallitsi, ja liikkuva sodankäynti näytteli vain pientä roolia. Tasapainovaiheessa sissisodankäynnin merkitys väheni, ja vastavuoroisesti liikkuvan sodankäynnin rooli kasvoi. Vastahyökkäysvaiheessa hallitsivat liikkuvat säännönmukaiset sotatoimet. Pitkän sodan aikana vaihdeltiin sissien toimesta eri sodankäynnin vaihteita keskenään, mikä johtui osaksi siitä, että ratkaisutaisteluiksi osoitetut hyökkäykset aiheuttivat omillekin joukoille suuria tappioita, kuten esimerkiksi Tet-hyökkäyksissä kävi. Toisaalta vihollinen haluttiin pitää myös koko ajan epä tietoisena sissien yllätyksellisestä toiminnasta, mikä takasi heille etulyöntiaseman sodassa yhdysvaltalaisia vastaan.¹⁵²

Vietnamin sota on hyvä esimerkki siitä, kuinka tehokasta sissisodankäynti taktisesti ja strategisesti parhaimmillaan on. Pohjois-Vietnamin ja Vietkongin sissit olivat hyvin asialleen omistautuneita, organisoituja, sissisodankäyntiin varustettuja taistelijoita, jotka taistelivat ja hyökkäsivät kootusti yllättäen peitteisen viidakon suojista yhdysvaltalaisia vastaan ”iske ja pakene” -taktiikan mukaisesti. Yhdysvaltaisten massiivinen tulivoima kyettiin väistämään käyttämällä hyväksi nopeaa liikkumiskykyä ja maastoa. Sodittava alue oli käytännössä katsoen kokonaan viidakkoa lukuun ottamatta kaupungeja, jotka eivät soveltuneet esimerkiksi rynnäkö- tai taistelupanssarivaunuille. Maasto soveltui pääasiallisesti jalkaväen taistelijoille, helikoptereille ja lentokoneille. Peitteinen maasto kuitenkin esti usein ilmasta tehtävän tähystyksen, jolloin sissien löytäminen jäi Yhdysvaltojen jalkaväen vastuulle. Vietnamin sota on myös tullut tunnetuksi massiivisesta napalmin käytöstä sissejä ja niitä suojaavaa viidakkoa vastaan. Napalmin käytöllä ei kuitenkaan saatu haluttua lopputulosta, sillä paljastuttuaan Pohjois-Vietnamin ja Vietkongin sissit liikkuivat nopeasti alueelta pois sulautuen viidakkoon ja ympäristöön sekä käyttäen hyväksi maanalaisia korsuverkostoja. Lisäksi sissit olivat pääsääntöisesti alkeellisiin olosuhteisiin tottuneita talonpoikia, jotka kykenivät kestäämään vuosikausia vaativia ja ankaria sissisodankäynnin koettelemuksia. Yhdysvaltalaiset unohtivat, että heidän vastustajanaan on taistelija, joka on sotinut sissisodankäynnin periaattein ensin Kiinaa vastaan, sitten Ranskan kolonialismia vastaan, Toisessa maailmansodassa Japania vastaan, uudelleen Ranskaa vastaan Dien Bien Phun taistelussa ja vasta lopuksi Yhdysvaltoja ja Etelä-Vietnamia vastaan. Vietnamiin oli kasvanut monien sotien perintönä uusi taistelijoiden sukupolvi, joka oli valmis mihin tahansa. Yhdysvaltalaiset taas olivat tottuneet aivan erilaiseen ympäristöön ja elämäntyyliin, eikä näiden kahden maan kansalaisia ja heidän elämännäkemystään ja tarpeitaan voi missään tapauksessa pitää samanlaisina.¹⁵³

Yhdysvaltalaiset olivat voimattomia sissien suorittaessaan iskujaan ”iske ja pakene” -taktiikan mukaan. Sissit olivat kevyesti varustettuja ja kykenivät liikkumaan maastossa nopeasti juosten. Sissit irtaantuivat taisteluista yhtä nopeasti kuin olivat ne aloittaneetkin. Piiloutuessaan viholliselta sissit käyttivät hyväkseen maanalaisia yhdyskäytäviä, piilopoteroita tai sulautuivat väestöön ja maalaiskyliin. Ampumapaikoista ja taisteluista kertovat hylsyt poimittiin mukaan, jotteivät yhdysvaltalaiset saisi selvitettyä sissien olinpaikkaa. Sissien taktiikassa voiton avaimina olivat ennen kaikkea yllätyksellisyys ja aloitteellisuus. Sissien päätaktiikkana oli suorittaa väijytys yhdysvaltalaisen liikkuviin joukkoihin ja arkoihin pakoillaan oleviin kohteisiin. Sissit iskivät pääsääntöisesti yöaikaan, ja hyökkäyksissä käytettiin paljon epäsuoraa tulta hyväksi. Sissit onnistuivat usein yllättämään jopa isketyin joukon avuksi tulleen osaston tai vastasisiosastot. Sissit onnistuivat luomaan yhdysvaltalaisiin pelon ilmapiiriin, jossa he saattoivat tulla yllätetyksi missä ja koska tahansa. Sissien taistelutekniikka ja -taktiikka oli hyvin mielikuvitusrikasta ja juonikasta, mikä esti vastaosapuolta kehittämästä toimivaa vastataktiikkaa sissien toiminnalle. Sissiosastoilla oli myös paljon suurempi toiminnan vapaus kuin heidän samanarvoisilla vastustajillaan, mikä nopeutti ja helpotti heidän toimintaansa huomattavasti. Puolustustaistelua sissit pyrkivät välttämään loppuun asti, ja siihen turvauduttiinkin vain viimeisen pakon edessä. Sissit ryhtyivät puolustustaisteluun, jos tärkeät tukialueet, kuten kylät olivat uhattuina. Niitä puolustettiin väijytyksin, joissa korostuivat ansojen, miinojen, tarkka-ampujien ja isku-osastojen merkitys. Myös tunneliverkostot olivat taitavasti ansoitettuja siltä varalta, että vihollinen löytäisi ne.¹⁵⁴

Sissien käyttämä taktiikka, jossa korostui yllätyksellisyys, näkymättömyys ja kyläläisiin tukeutuminen, sekä vaikuttaminen yhdysvaltalaisiin miinoin, ansoin, epäsuoralla tulella ja tarkka-ampujin, loivat yhdysvaltalaisiin pelon ja sekasorron lisäksi turhautuneisuutta. Tämä turhautuneisuus purkautui monesti silmittömänä väkivaltana kyläläisiä kohtaan. Kyläläisiin kohdistunut väkivalta taas edesauttoi sissejä saamaan kyläläisistä liittolaisiaan, sillä he kohtelivat heitä hyvin, lupasivat puolustaa kylää yhdysvaltalaisia vastaan ja kouluttaa halukkaita taistelijoiksi.¹⁵⁵ Jotkin näistä väkivaltaisuuksista päätyivät myös kuvina länsimaiden mediaan. Sodan todellisuuden ja raaquuden paljastuttua yhdysvaltalaisille sekä länsimaiselle yhteiskunnalle esiin alkoi nousta valtavaa kritiikkiä sotaa vastaan. Tämän jälkeen Yhdysvaltojen johto ei enää kyennyt puolustamaan sodan tärkeyttä kansalaistensa silmissä, mikä lopulta johti Yhdysvaltojen asevoimien vetämiseen pois Vietnamista. Yhdysvaltojen teknisempi, kehittyneempi ja voimakkaampi armeija oli hävinnyt sodan myös psykologisen so-

dankäynnin kannalta katsoen. He eivät onnistuneet voittamaan paikallisten tai omien kansalaistensa sydämiä ja mieliä puolelleen (Yhdysvaltalainen käsite ”winning hearts and minds”).¹⁵⁶

Yhdysvaltalaisten oli hyvin vaikea erottaa sissejä tavallisista kyläläisistä, sillä sissit eli paikallisjoukot oli organisoitu ja jaettu moniksi erityyppisiksi joukoiksi. Sissit kyetään pääpiirteissään jakamaan erilaisiin ryhmiin. Millisinä toimineet sissit olivat aseettomia, pitivät yllä järjestystä ja pidättivät tuntemattomia. Kyläsissit olivat paremmin aseistettuja ja he jakaantuivat osapäiväsisseiksi, jotka vastasivat vartioinnista ja partioinnista sekä kokopäiväsisseiksi, jotka suojasivat kyliä, ahdistelivat vihollista ja suorittivat tiedustelua toimien ryhmissä ja joukkueina. Alue- ja piiritason sissit olivat vasta ensimmäisiä meidän mittapuumme mukaan toimivia ”täysverisiä” taistelijoita. Taisteluiden jälkeen sissit pitivät käydyistä taisteluista opetusmielessä palautekeskusteluja, joissa käytiin läpi, minkä takia jokin asia oli onnistunut tai epäonnistunut taistelussa. Tällä tavoin sissit kehittivät ja kehittyivät sodan kuluessa taistelutaidoiltaan paremmiksi taistelijoiksi, ja ajan kuluessa he saivat varustettua myös aseistustaan paremmaksi. Tämän takia on helppo ymmärtää, miksi yhdysvaltalaisten sotilaiden turhautuneisuus purkautui silmittömänä vihana vietnamilaisia kyläläisiä kohtaan, massiivisena tulenkäyttönä sekä viidakon tuhoamisena napalmein ja myrkyin. On jopa väitetty, että yhdysvaltojen tulivoimaiset ja liikkumiskykyiset joukot halusivat päästä oikeaan taisteluun löytämättä vihollista, jolloin he itse olisivat kyenneet selviytymään taistelusta vahingoitta.¹⁵⁷

Viitaten näihin edellä mainittuihin perusteluihin voidaan todeta, että Vietnamin sota toimii hyvänä esimerkkinä asymmetrisestä sodankäynnistä. Vietnamin sota on esimerkki siitä, kuinka Giap ja Minh kykenivät tekemään sodasta asymmetrisen käyttäen hyväksi alueen maastoa, heikkoa aseistusta ja kansalaisten lujaa taistelutahtoa. Yhdysvaltalaiset taas olivat lähteneet sotaan huonosti valmistautuneina ja motivoituneina. Heidän näkemyksensä sodasta oli, että se tullaan voittamaan massiivisella voimalla ja tulenkäytöllä. Vietnamilaiset sissit kykenivät löytämään yhdysvaltalaisten joukkojen vahvat ja heikot puolet, sekä omaksumaan sellaisen taistelutaktiikan ja -strategian, jolla kyettiin jatkuvasti väistelemään vihollisen voimaa kuitenkin sitä jatkuvasti kuluttaen. Pohjoisvietnamilainen ja Vietkongin sissi sekä viidakko osoittautuivat tappavaksi yhdistelmäksi yhdysvaltalaisille, ja niin yllätykselliseksi ominaisuudeksi, etteivät Yhdysvaltojen asevoimat kyenneet vastaamaan siihen uhkakuvaan millään tehokkaalla konstilla. Yhdysvaltalaisten joutuessa väijytykseen ja sekasortoon sissit

ampuivat ja tuhosivat heitä helposti kuin harjoitusampumatauluja. Yhdysvaltaisten saadessa joukkonsa järjestykseen ja aloittaessaan tulivaikutuksensa sissejä vastaan he saivat huomata, että sissit olivat jo vetäytyneet alueelta pois jättämättä jälkeäkään, ja käyttäen hyväksi peitteistä viidakkoa. Tällä tavoin sisseillä pysyi taisteluissa jatkuvasti aloite, vaikka he eivät voittaneet taistelua, ja vaikka yhdysvaltalaisilla oli suurempi tulivoima. Sissit kykenivät taistelemaan taktiikkansa ansiosta vain heille otollisissa paikoissa ja välttämään epäotollisia. Yhdysvaltalaiset eivät myöskään kyenneet estämään sissien huoltoa, koska sisseillä oli valtavat tunneliverkostot maan alla, ja he kykenivät kulkemaan ja huoltamaan toisiaan viidakon suojuissa. He myös tukeutuivat paikallisiin kyläläisiin, joista moni oli sissi.

Yhdysvallat hävisi sodan, koska se ei kyennyt löytämään vastustajansa strategisen tason kriittisiä tekijöitä ja voimanlähdettä. Vietnamilaiset sitä vastoin onnistuivat löytämään yhdysvaltaisten strategisen tason voimanlähteen, joka tässä sodassa osoitautui yhdysvaltaisten taistelijoiden sekä yhteiskunnan poliittiseksi mielipiteeksi. Yhdysvaltalaiset sotilaat kokivat itsensä turhautuneeksi, kun he eivät saaneet aiheuttua haluamaansa vaikutusta vastustajan joukoille sen viekkauden ja uhrautumiskyvyn takia. Yhdysvaltojen armeijalla ei ollut varaa menettää yhtään sotilasta sodassa, sillä jokainen kaatunut sotilas täytyi perustella omille joukoille ja yhteiskunnalle. Yhdysvaltaisten sotilaiden kohdellessa vietnamilaista siviiliväestöä huonosti välittyivät kuvat kauheuksista median välityksellä länsimaisen yhteiskunnan piiriin, missä alkoi massiivinen sodanvastustus. Pohjoisvietnamilaiset sekä Vietkongin sissit taas kohtelivat paikallista väestöä hyvin, mikä auttoi heitä saamaan itselleen väestön poliittisen tuen.

4.3 Kosovon sota

Kosovon sota, joka alkoi 23.3.1999 Yhdysvaltain suurlähettilään Richard Holbrooken käskyllä ilmaiskujen aloittamisesta, käytiin NATO -joukkojen ja Jugoslavian serbien välillä. NATO:n käyttämä nimitys sodasta operaatio Allied Force käynnistyi seuraavana päivänä 24.3.1999.

Entisen Jugoslavian liittovaltion alueella oli ollut lähes koko 1990-luvun ajan verisiä sotilaallisia itsenäisyystaisteluja, joissa Jugoslavian liittovaltiosta erosivat itsenäisiksi valtioiksi Slovenia, Kroatia, Makedonia ja Bosnia Herzegovina. Serbien johtamaan Jugoslaviaan jäivät Montenegro, Vojvodina ja autonomian menettänyt Kosovo. Serbi-

armeija oli ollut mukana näyttelemässä pääosaa yrittäen estää valtioita itsenäistymästä. Saman periaatteen mukaan se yritti estää myöhemmin Kosovoa itsenäistymästä, mistä myöhemmin kehittyi Kosovon sota. Näin ollen Serbien sotilaalliset joukot olivat hyvin kouliintuneet ja harjaantuneet tulevaan sotaan, koska sen armeijan toimivuus oli kokeiltu useaan otteeseen tositalanteessa.¹⁵⁸

Ennen Kosovon sotaa Jugoslavian asevoimien kokonaisvahvuus oli noin 108 700 miestä aktiivipalveluksessa ja reserviläisinä noin 400 000. Maavoimien osuus aktiivipalveluksessa olevista miehistä oli noin 85 000, joista varusmiehiä oli noin 41 %. Liikkekannallepanovalmius oli alueella 90-luvun sodittujen taisteluiden ja kytevien kriisien takia korkea.¹⁵⁹ Lisäksi serbiarmeijalle kuului noin 1300 taistelupanssarivaunua, 240 miehistönkuljetusvaunua, 1200 tykkiä, 2000 ilmatorjuntatykkiä, 60 SA-6 ohjuslavoetta (ilmatorjuntaohjus) sekä tuntematon määrä muita ilmatorjuntaohjuksia, joista suurin osa oli olkapäältä ammuttavia.¹⁶⁰ Lisäksi serbeillä tiedettiin olevan suuret määrät kranaatinheittämiä ja venäläisiä panssarintorjuntaohjuksia ja -sinkoja. Varsinkin kranaatinheittäimien pelättiin ja arveltiin olevan erittäin tehokkaita Kosovon maasto-olosuhteissa. Aiemmista taisteluista johtuen Jugoslavian alueella joukkojen asemat olivat myös jo valmiiksi linnoitettuja. Alue oli täynnä bunkkereita ja rakennelmia, jotka oli erityisesti suunniteltu antamaan suojaa vastustajan ilma-asetta vastaan. Joukot oli myös koulutettu toimimaan eristettynä ja itsenäisesti, mikäli vastustaja onnistuisi tuhoamaan viesti- ja tietoliikenneyhteydet.¹⁶¹

Maasto-olosuhteiltaan Jugoslavian alue on erittäin vaihtelevaa ja alueen korkeuserot vaihtelevat rannikon merenpinnasta aina yli 2500 metrin korkuisiin vuoriin. Juuri laajat vuoristoseudut hankaloittavat alueelle tehtävää massiivista maaoperaatiota. Alueen ilmasto-olosuhteet vaihtelevat aina meri-ilmastosta vuoristoilmastoon. Tämän takia säävaihtelut ovat alueella hyvin huomattavia. Jälkikäteen onkin tunnustettu, että sääolosuhteet haittasivat liittouman toimintaa hyvin merkittävästi. Sodan ensimmäisen kolmen viikon aikana lentotoiminnalle edullisia päiviä oli vain seitsemän. Koko sodan aikana sääolosuhteet mahdollistivat esteettömät ilmaiskut ainoastaan 24 päivänä 78:sta. Huono sää hankaloitti liittouman joukkoja käyttämästä täsmäaseita, jotka vaativat näköyhteyden maaliin niinä päivinä, jolloin oli erityisen paksu pilvikerros. Kun alueella oli alhainen pilvikerros tai paksu sumu, estyi näiden täsmäaseiden käyttö kokonaan. Nimenomaan laserohjatut pommit kärsivät eniten pilvisestä säästä, koska maalin tulee olla näitä asejärjestelmiä käyttäessä näkyvissä koko pommin puotamisen ajan.¹⁶²

Jugoslavian ilmapuolustus oli uudelleenorganisoitu huonojen kokemusten perusteella, joita oli saatu edellisistä sodista Kroatiaa ja Sloveniaa vastaan. Kuitenkin jonkin verran siihen jätettiin jäänteitä vanhasta neuvostotyylisestä ilmapuolustusorganisaatiosta, joka oli suunniteltu NATO:n massiivisten ilmaiskujen varalle. Kaiken kaikkiaan Jugoslavian ilmapuolustusjoukkoihin kuului noin 16 700 miestä, joista varusmiehiä ja reserviläisiä oli vain 3 000. Ilmapuolustusta varten Jugoslaviassa oli käytössä 8 ilmatorjuntapatteristoa, joiden tärkeimmät kalustot olivat 24 SA-2 -lavettia ja 16 SA-3 -lavettia. Tämän lisäksi ilmapuolustusjoukoilla oli 15 rykmenttiä ilmatorjuntatykistöä. Ilmavoimilla oli käytössä noin 80 MiG-21 ja MiG-29 hävittäjälentokonetta, jotka soveltuivat ilmapuolustuksen taistelutoimintaan.¹⁶³ Näistäkin koneista vain käytännössä konetyyppiä MiG-29:ää voidaan pitää varteenotettavana vastustajana nykyaikaisille NATO -koneille, kun taas vanhemman konetyypin MiG-21:n asejärjestelmä on jo vanhentunut, ja koneiden kantama asekuorma varsin pieni. Ennen sotaa ei tiedetty tarkkaan Jugoslavian ilmavoimien kyseisten konetyyppien kokonaismäärää, ja eri lähteet ovatkin antaneet eri kuvan koneiden määrästä. Hyvänä arviona tiedustelutietojen perusteella on kuitenkin saatu koneiden yhteiseksi lukumääräksi 81, joista parempaa MiG-29 konetyyppiä olisi ollut 17 kappaletta ja vanhempaa MiG-21 konetyyppiä 64 kappaletta.¹⁶⁴

Ennen sodan alkua NATO-joukoille oli käynyt selväksi, että Kosovon tilanne tulee tarvitsemaan sotilaallisen rauhanpakottamisoperaation, koska alueen humanitaarinen tilanne heikkeni huomattavasti nopealla vauhdilla. Tätä varten NATO:n johto oli tehnyt suunnitelmia tulevan operaation varalle. Suunnitelmissaan he olivat tulleet siihen tulokseen, että ainoastaan voimakkaalla ilmaoperaatiolla kyettäisiin vaikuttamaan serbeihin halutulla tavalla. Tähän johtopäätökseen vaikutti monen asian summa. Ensimmäiseksi NATOLla oli Italian alueella ilmavoimaa jo valmiiksi, ja sitä oli myös helppo keskittää toiminta-alueelle Euroopan muista tukikohdista ja jopa Yhdysvalloista asti. Maavoimien käyttäminen ei tullut kyseeseen, koska Euroopan alueella ei ollut enää kylmän sodan päättymisen johdosta massiivisia ja operaation kannalta tarpeellisia joukkoja käytössä. Kuten edellä mainittiin, Jugoslaviassa oli käytössä voimakkaat maavoimat, joiden lamauttamiseen olisi tarvittu suuret määrät maajoukkoja. Niiden alueelle tuominen olisi vienyt NATOLta liikaa aikaa ja vienyt liikaa resursseja. Ilmaoperaation puolesta puhui myös Jugoslavian alueen maasto-olosuhteet. Vaikka mäkkinen ja vuoristoinen alue aiheuttaa jonkin verran lentäjille katvealueita, ja vuoristoilma aiheuttaa suuria muutoksia sääolosuhteissa, soveltuu alue huomattavasti paremmin ilmatoimintaan kuin suureen ja massiiviseen maaoperaatioon. Maaoperaatio

olisi myös todennäköisesti aiheuttanut suuret miestappiot omille joukoille, mitä NATO-maat eivät missään tapauksessa olleet valmiita hyväksymään.¹⁶⁵

Ilmaoperaation puolesta puhui myös se, että suhteutettuna maavoimien kokoon Jugoslavian ilmapuolustus oli heikompi. Kuten edellä on mainittu, Jugoslavian ilmavoimilla ei ollut käytössä montaakaan nykyaikaiseen ilmasodankäyntiin soveltuvaa lentokonetta, jotka olisivat muodostaneet varteenotettavan uhan liittouman joukoille. Suurimman uhan operaatiolle aiheutti Jugoslavian pitkän kantaman ilmatorjuntakalusto, joka oli hyvin organisoitu ja integroitu. Lisäksi serbeillä oli paljon varsinkin matalille lentokorkeuksille soveltuvaa ilmatorjuntakalustoa, mikä tulisi estämään matalalta suoritettavat pommitukset.¹⁶⁶

NATOlla ja varsinkin Yhdysvalloilla oli takanaan positiiviset kokemukset hyvin suunnitellusta ensimmäisestä Persianlahden sodasta. Kosovon sotaan kyettiin lähtemään taistelemaan soveltaen samoja periaatteita. NATO:n liittouma lähti siis taistelemaan serbejä vastaan Wardenin oppien mukaan, jolloin taistelusta muodostuisi asymmetrinen.¹⁶⁷ Liittouma oletti, että operoidessa korkealta ilmasta käsin he saisivat serbeistä ilmaherruudellaan otteen ja kykenisivät lamauttamaan heidän asevoimansa nopeasti, koska serbit eivät itse kykenisi operoimaan ilmasta käsin ja näin vastustamaan liittouman joukkoja.¹⁶⁸

Serbeille NATO:n suorittama hyvin suunniteltu ja Wardenin oppien mukaan toteutettu massiivinen ilmahyökkäys ja -pommitus ei suinkaan ollut tullut odottamatta. Heitä oli moneen kertaan ehditty varoittaa tulevasta hyökkäyksestä, joka toteutettaisiin, elleivät serbit lopettaisi toimintaansa Kosovon albaaniväestöä kohtaan. Näin ollen serbit olivat saaneet paljon aikaa paneutua NATO:n taistelutaktiikkaan ja -strategiaan. He kykenivät varautumaan tulevaa iskua vastaan ja organisoimaan omat joukkonsa niin, että he kykenisivät suorittamaan omat vastatoimintansa NATO:n hyökätessä ja minimoimaan omat tappionsa.

Vaikka ensimmäisessä Persianlahden sodassa ja Kosovon sodassa NATO käytti käytännössä katsoen samaa taistelutaktiikkaa ja -strategiaa, on kuitenkin mielenkiintoista Kosovon sodassa huomata se, että asymmetrinen tekijä vaikuttaa näissä sodissa eri tavalla. Persianlahden ensimmäinen sota muodostui asymmetriseksi sodankäynniksi, koska siinä NATO-liittouma sovelsi ensimmäisen kerran Wardenin oppeja vastustajansa lamauttamiseksi. Sodassa Irakin valtio saatiin lamautettua ja se-

kasorron valtaan, koska liittouma käytti sitä vastaan massiivisia ilmavoimia, mihin Irakin asevoimat eivät olleet valmistautuneet. Irakin asevoimat olivat valmistautuneet laajamittaiseen maaoperaatioon NATOa vastaan. Kun NATO iskikin nopeasti ilmavoimillaan ja -aseillaan irakilaiden selustaan tuhoten esimerkiksi huollon, viestikeskukset ja johtokeskukset, joutuivat irakilaiset nopeasti sekasorron valtaan ja heidän asevoimansa antautumaan NATOlle.¹⁶⁹ Jos irakilaiset olisivat tienneet, miten NATO tulee hyökkäämään heitä vastaan, olisivat he luultavasti kyyenneet suorittamaan paremmin vastatoimenpiteitä NATO:n hyökätessä. Nyt sodittu ensimmäinen Persianlahden sota muodostui asymmetriseksi sodankäynniksi kahdesta eri näkökulmasta katsottuna. Asymmetriaa oli käyttää sodassa massiivisia ilmavoimia vastustajan tuhoamiseksi ja kiertää vastustajan suurin voima eli suuret maajoukot. Näin vastaosapuoli ei kyyennyt käytännössä katsoen tekemään mitään, koska oli itse valmistautunut toisenlaiseen sodankäyntiin. Asymmetriaa oli myös se, että ilmavoimilla ja täsmäasein vaikutettiin Wardenin periaatteiden mukaan strategisesti tärkeisiin kohteisiin, jolloin kyettiin horjuttamaan vihollisen tasapainoa niin, että se kyettiin kaatamaan käyttämättä suurinta mahdollista voimaa. Kosovon sodassa NATO:n käyttämä taistelutaktiikka ja -strategia oli samanlainen, mutta tilanteesta muodostui erilainen, koska serbit osasivat jo odottaa NATO:n käyttävän samanlaista taktiikkaa kuin Persianlahden sodassa oli käytetty irakilaisia vastaan. Tämän takia odottamaton massiivinen ilmavoimien käyttö ei nyt muodostanutkaan sodassa asymmetristä tekijää, vaan asymmetriseksi tekijäksi muodostui serbien ilmapuolustuksen pienuus ja voimattomuus suhteessa hyökkääjän ilmavoimien suuruuteen ja teknisyyteen. Serbit eivät kyyenneet vaikuttamaan halutulla tavalla vastustajan ilmavoimiin ja näin estämään NATOa iskemästä heidän valtion tasapainon kannalta tärkeisiin kohteisiin.¹⁷⁰

Serbit osasivat siis odottaa NATO:n iskevän massiivisesti ilmasta käsin ja näin ollen he ehtivät laatia oman taistelutaktiikkansa ja -strategiansa, joilla he yrittivät vastustaa NATO:n hyökkäystä ja estää oman asevoimansa välittömän lamautumisen. Serbit oivalsivat, että yhtäläillä kuin NATO:n ilmavoimat olivatkin sen vahvuus, olivat ne myös toisaalta sen heikkous, koska mitään valtiota ei kyetä valloittamaan ilman maa-voimia.¹⁷¹ Tämän takia serbien sodankäynnin perusajatukseksi tulikin yritys pakottaa NATO maaoperaatioon heitä vastaan. Tätä varten he organisoivat asevoimansa toimimaan seuraavasti. Serbeillä oli käytössä paljon lähi-ilmatorjuntaohjuksia ja ilmatorjuntatykkeitä, joita he hajauttivat koko Jugoslavian alueelle käyttäen hyväksi peitteistä maastoaan niiden naamioinnissa. Näistä aseista ei myöskään lähtenyt paljon säteilyä, jonka perusteella ne olisivat paljastuneet. Tarpeen tullen kyseiset joukot ase-

neen kykenivät irtautumaan nopeasti myös tulen alta pois. Tämä johti siihen, että NATO:n lentokoneet joutuivat nostamaan lentokorkeuttaan operoidessaan tehtäväalueella. Lentokorkeuden noustessa tiedustelukyky ja pommitusten tarkkuus heikkenivät, ja helikoptereiden käyttö sota-alueella estyi kokonaan.¹⁷²

NATO ei kyennyt myöskään tuhoamaan serbien teknisimpiä ja tehokkaimpia ilmatorjuntaohjuksia ja -lavetteja, jotka muodostivat todellisen uhan NATO:n lentokoneille. Serbit välttivät tehokkaiden ilmatorjunta-aseidensa sekä niiden käyttöön tarvittavien johtamisjärjestelmien käyttöä aivan viime hetkeen asti. Serbit eivät myöskään käyttäneet tutkia ilma- ja maanvalvontaan, vaan pyrkivät priorisoimaan ja rajoittamaan niiden käytön ainoastaan ohjusilmatorjunnan ajaksi. Liittouman lentäjät eivät kyenneet tuhoamaan serbien ohjusilmatorjuntaa, koska tiedustelu ei kyennyt antamaan lentäjille tarpeeksi reaaliaikaista maalinosoitusta serbien tutkien ollessa pois päältä. Mikäli liittouma ehti paikallistaa joukot ennen tutkien sammuttamista, olivat serbit jo irtautuneet alueelta pois ennen kuin liittouman lentäjät ehtivät paikalle.¹⁷³ Koska tehokasta ilmatorjunta-aseistusta ei kyetty tuhoamaan toimintakelvottomaksi, aiheutti se suurta päänsärkyä NATO:n johtajissa. Ilmatorjunnan lamauttamisessa ja tuhoamisessa epäonnistuminen aiheutti lentokorkeuden nostamisen ja tästä syystä pommitusten ja tiedustelutietojen epätarkkuuden. Samalla se myös esti liittouman koneita operoimasta turvallisesti. NATO joutui kuluttamaan paljon resursseja suojataksaan alueella operoivat lento-osastonsa elektronisen sodankäynnin ja suojaamiseen soveltuvien lentokoneiden avulla.¹⁷⁴

Kun liittouman lentokoneet oli saatu pakotettua lentämään yli 4500 metrin lentokorkeudessa, oli serbien helpompi toimia passiivisen sodankäynnin periaatteiden mukaan. Ennen sotaa Jugoslavian maavoimat oli hajautettu ja piilotettu ympäri maata maaseudulle ja muihin peitteisiin paikkoihin, joissa ne odottivat käskyvalmiina, mikäli NATO päättäisi ryhtyä maaoperaatioon Jugoslaviaa vastaan. Sitä odotellessaan serbit panostivat sodankäynnissään NATOa vastaan valelaitteisiin ja aina taistelutekniseltä tasolta -strategisen tason hämäykseen. Jugoslavian alueelle rakennettiin suuret määrät valelaitteita, jotka näyttivät kaukaa katsottuna muun muassa taistelupanssarivaunuilta, hävittäjälentokoneilta ja ilmatorjunta-aseilta. Lisäksi rakennettiin jopa valesilloja ja oikeat sillat maastoutettiin. Myös tutkaheijasteita käytettiin vastustajan hämäämiseksi. Esimerkiksi tutkaheijasteiden kiinnittäminen moottoripyörään ja sillä liikkuminen sai vastustajan uskomaan, että kyseessä olisi panssarivaunu. Liittoumalta kului valelaitteiden takia suuret määrät ohjuksia ja pommeja, koska he luulivat ky-

seisiä laitteita aidoiksi maaleiksi korkealta suoritettun tiedustelun takia. Tästä syystä NATO myös ilmoitti tuhoavansa sodassa enemmän kohteita, kuin mitä se oikeasti tuhosi. Serbit hankaloittivat NATO:n tiedustelua ja tilannekuvan muodostamista järjestelmällisellä tuhotun kaluston siirtämisellä ja alueiden siistimisellä. NATO:n rynnäkkökoneiden miehistöt raportoivat jatkuvasti, että eilen tuhottu kalusto oli seuraavana päivänä kadonnut pois paikaltaan. Liittouman tiedustelua vaikeutettiin pyrkimällä tekemään joukkojen siirrot ja huoltokuljetukset samanaikaisesti ja samoja reittejä käyttäen, kuin mitä pakolaiset käyttivät. Joukkoja oli myös huonosta säästä ja sumusta johtuen melko turvallista siirtää vuoriston laaksoissa.¹⁷⁵ Kosovon sotaa ei siis ole turhaan pidetty hyvänä esimerkkinä harhauttamisesta ja salaamisesta, joilla kyetään kuluttamaan vastustajan voimaa ja resursseja väärään kohteeseen. Tulee kuitenkin muistaa, että harhauttamisen ja salaamisen onnistumiseen myötävaikutti NATO:n asettama vähimmäislentokorkeus lentokoneilleen.¹⁷⁶

Kosovon sodasta löytyy monia asymmetrisen sodankäynnin periaatteita. Kuitenkin mielenkiintoisin ja paras esimerkki tutkimusmielessä on se, kuinka meille on tämän sodan ansiosta selvinnyt, että joskus parasta asymmetriaa on toimia vastustajaa vastaan symmetrisin keinoin ja yrittää pakottaa se luopumaan asymmetrisestä sodankäynnistä. Eli selkokielellä sanottuna Kosovon sodassa molemmilla osapuolilla, sekä NATOLla että serbeillä, oli käytössään asymmetrisen sodankäynnin elementti, jolla he yrittivät saada aikaan tuhoa vastustajassa. NATOLla tuo elementti oli teknisesti ja määrällisesti ylivoimaisten ilmavoimien käyttö Jugoslavian valtiota vastaan soveltaen ensimmäisen Persianlahden sodan strategiaa ja Wardenin ideaa sodankäynnistä. Jugoslavian valtiolla asymmetrinen tekijä oli yritys torjua NATO:n massiivinen ilmahyökkäys tekemällä siitä hyödytön jatkuvalla salaamisella ja suurella määrällä valelaitteita. Serbien tarkoitus oli pitää omat asevoimansa toimintakunnossa ja passiivisessa toiminnassa siihen asti, kunnes NATO:n joukot saataisiin pakotettua maasodankäyntiin.

Vaikka NATO voittikin lopulta Kosovon sodan, on mielenkiintoista huomata, kuinka paljon Jugoslavian kaltainen aseteknologialtaan ja voimaltaan oleva pieni maa kykeni vaikeuttamaan niin paljon suuren ja voimakkaan NATO:n toimintaa. Kosovon sodan luultiin alun perin olevan nopea operaatio, mutta siitä kehkeytyikin 78 päivän suuria resursseja kuluttava operaatio. NATO:n tavoitteena oli Jugoslavian ilmapuolustuksen lamauttaminen neljässä päivässä, mutta siihen ei kyetty, koska hyökkäykset ilmapuolustuksen kohteita vastaan jatkuivat sodan ensimmäisestä päivästä viimeiseen päi-

vään asti.¹⁷⁷ Käytännössä Jugoslavian valtio saatiin polvilleen vasta sodan viimeisinä päivinä, kun liittouma kohdisti iskunsa strategisesti tärkeisiin kohteisiin.¹⁷⁸ Aina siihen saakka aika oli ollut serbien puolella, koska silloin heillä oli ollut mahdollisuus karkottaa alueelta albaaniväestöä ja suorittaa psykologista sodankäyntiä liittouman joukkoja sekä heidän yhteiskuntiaan vastaan.¹⁷⁹ Jälleen kerran huomataan, että Kosovon sodassa on myös huomattavissa selviä yhtymäkohtia kuvassa neljä esitettyyn periaatteeseen, jossa pienempi ja heikompi valtio tekee kaikkensa selviytyäkseen taistelusta, joka on sille elintärkeä. Syy siihen, miksi Jugoslavia kykenikin estämään ja vaikeuttamaan liittouman toimintaa asymmetrisin keinoin, mutta ei voittamaan sotaa, vaan hävisi sen ja joutui taipumaan NATO:n vaatimuksiin, on siinä, että serbit eivät kyenneet vaikuttamaan liittoumaan strategisella tasolla. Sen sijaan NATO kykeni tekemään sen heille.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Sana asymmetria tulee aiemmin selostetulla tavalla kreikankielestä, ja tarkoittaa erimuotoisuutta, symmetrian puuttumista ja toispuolisuutta. Tästä johtuen asymmetrisen sodankäynnin termi on otettu käyttöön sotatieteessä tarkoittamaan tilannetta, jossa tasapuolinen taistelu ei ole mahdollista. Taistelevat osapuolet ovat epätasapainoisessa suhteessa keskenään. Epäsymmetrian voi esimerkiksi aiheuttaa sotivien osapuolien voimatasapainojen, aseistuksen tai koulutuksen eroavaisuudet tai kaluston puute verrattuna vastustajaan. Asymmetrisen sodankäynti on heikomman osapuolen ainoa tehokas mahdollisuus taistella voimakkaampaa vastustajaa vastaan.

Itse termi asymmetrisestä sodankäynnistä on otettu käyttöön vasta 1990-luvun loppupuolella, mutta historiallisesti katsottuna asymmetrisen sodankäynti on yhtä vanhaa kuin itse sotakin. Sun Tzuta lukemalla voidaan päätellä, että asymmetristä sodankäyntiä on harjoitettu jo muinaisessa Kiinassa noin 2500 vuotta sitten. Ainoa asia, joka sodissa on historian aikana muuttunut, on asymmetrisen sodankäynnin ilmenebismuodot, ja miten niitä käytetään vastustajaa vastaan. Asymmetrisiä tekijöitä on ollut historian aikana yhtä paljon kuin on ollut sotiakin. Oli asymmetrisenä ilmenebismuotona sodassa sitten Troijan hevonen, juomavesien myrkyttäminen, sissisota tai tekniset ilmasta pudotettavat täsmäpommit, niin kaikille niille on ollut yhteistä se, että oikein käytettynä oikeaan aikaan saadaan vastustajalle aiheutettua suuria tappioita pienillä resursseilla.

5.1 Symmetrinen sodankäynti

Asymmetrisen sodan täydellinen vastakohta on symmetrinen sodankäynti. Loppujen lopuksi on vaikeaa määritellä, mikä sota tai taistelu on symmetrinen tai asymmetrinen, koska näistä kaikista on aina löydettävissä molempia ilmenemismuotoja. Asian ymmärtämisen tekee hankalaksi myös se, että nämä ilmenemismuodot myös vaihtelevat sitä mukaan, tarkastellaanko sotaa taktisella, operatiivisella vai strategisella tasolla. Asian ymmärtämisen helpottamiseksi symmetristä sodankäyntiä voi lähteä käsittelemään kärjistetyksi yksinkertaistaen. Tällöin käsitetään sotivat osapuolet samantlaisina. Ne käyttävät samanlaista aseistusta ja voimaa, ja ennen kaikkea samoja taktiikoita, jolloin sotivilla osapuolilla on ikään kuin samat säännöt, joiden mukaan sotaa käydään.

Symmetrisenä sotana käsitetään myös force-on-force -tyyppinen taistelu. Force-on-force -taistelussa kaksi osapuolta taistelee hyvin ennalta-arvattavien periaatteiden mukaan, ja taistelusta voittajana selviytyy se, jolla on etulyöntiasema tai enemmän voimaa. Juuri sodankäynnin mielikuvituksellisuus usein vaikuttaa siihen, käsitelläänkö taistelua tai sotaa asymmetrisenä vai symmetrisenä. Asymmetrisessä sodankäynnissä vastustajat harhauttavat ja keksivät koko ajan uusia keinoja iskeäkseen toistensa heikkoihin kohtiin. Symmetrisessä sodankäynnissä korostuu mielikuvitukseton sodankäynti, jolloin vastustajat osaavat odottaa seuraavaa iskua oikeassa paikassa oikeaan aikaan ja vastata siihen oikealla voimalla. Tällöin kumpikaan osapuoli ei kykene iskemään vastustajansa heikkoihin kohtiin, koska kumpikaan osapuoli ei joudu taistelukentän selvyuden ansiosta paljastamaan niitä. Tällainen tilanne johtaa siihen, että molempien osapuolten täytyy yrittää tuhota vastustajansa siihen pisteeseen asti, ettei sillä ole enää resursseja käydä sotaa ja se joutuu vetäytymään pois. Tästä syystä symmetrisesti käydyillä sodilla on ollut tapana kestää huomattavasti kauemmin kuin asymmetrisesti käydyillä. Sotahistoria tuntee hyvinä symmetrisen sodankäynnin esimerkkeinä Ensimmäisen maailmansodan asemasodan sekä Kurskin panssaritaistelun tyyppiset taistelut ja sodat.

Katseltaessa symmetristä taistelua taktisesta tilannekuvakartasta, huomataan helposti, mitä symmetrisellä sodankäynnillä tarkoitetaan. Siinä sotivat osapuolet muodostavat keskenään osastojaan liikutellen ja ryhmittäen sota-alueelle ikään kuin symmetrisiä kuvioita, joissa toisen liike aiheuttaa toisen osapuolen vastaliikkeen. Toinen seikka, joka tilannekuvakartalta käy ilmi, on taistelujen loogisuus. Symmetri-

sessä taistelussa kyetään huomaamaan, kuinka vastaosapuolen taisteluosastot linkittyvät keskenään muodostaen suuren kokonaisuuden, joka vastustajan on helpompi hallita.

5.2 Asymmetrinen sodankäynti teoreettisesta näkökulmasta

Sota muuttuu asymmetriseksi siinä vaiheessa, kun sotivat osapuolet eivät ole symmetrisessä tasapainossa keskenään, ja toinen tai molemmat sotivista osapuolista haluavat välttää force-on-force -tyyppisen taistelun. Usein käsitetään, että asymmetrinen sodankäynti on vain ja ainoastaan sellaista sotaa, jossa vahvempi valtio taistelee heikompaa valtiota vastaan. Asia ei kuitenkaan ole näin yksinkertainen, sillä asymmetristä sotaa voi käydä niin voimakas heikompaa vastaan, heikompi voimakasta vastaan, kuin tasavahvat valtiot keskenäänkin. Ainoa asia, joka näistä erottaa toisensa, on se, että sodan heikompi osapuoli on pakotettu tekemään kaikkensa tilanteessa, jossa se kamppailee olemassaolonsa puolesta. Tämän takia se joutuu lähestymään vastustajaansa käyttäen aivan eri lähestymistapoja, taktiikkaa ja strategiaa kyetäkseen voittamaan vastustajansa, jonka sotilasvoima ja taisteludoktriini ovat soveltuneet aivan toisenlaiseen sodankäyntiin. Tästä syystä voimakkaampi osapuoli joutuu kohtaamaan asymmetristä vastarintaa sodassa heikompaa vastaan. Hyökkäävän osapuolen tulisi aina tarkoin miettiä ennen hyökkäystään, mistä näkökulmasta sen vastustaja tulevaa sotaa katsoisi, sillä harvoinhan sodanaloittajalle sota on elintärkeä. Puolustava osapuoli taas voi katsoa sotaa tilanteena, jossa se on ahdistettuna nurkkaukseen selkä seinää vasten eikä perääntymismahdollisuutta ole. Tällaisessa tilanteessa sillä ei ole muuta mahdollisuutta, kuin taistella henkensä edestä käyttäen kaikkia mahdollisia keinoja päästäkseen uhan alta pois. Helpoin ja nopein tapa siihen on käyttää taistellessa asymmetrisiä lähestymistapoja.

Sun Tzu oli jo ymmärtänyt tällaisen tilanteen vaikeuden ja hän painottikin, kuinka tärkeää oli aina jättää vastustajalle pakomahdollisuus. Mikäli vastustajalla olisi mahdollisuus paeta, se tekisi sen heti, kun se näkisi uhan ja riskien kasvavan liian isoksi olemassaolonsa turvaamisen kannalta. Sodankäynti Sun Tzun oppien mukaan estäisi turhaa veren vuodatusta ja parhaimmillaan takaisi voiton vastustajasta ilman yhtään taistelua. Voidaankin perustellusti ajatella, olisivatko nykyaikana esimerkiksi Irakissa asiat toisin, mikäli Yhdysvaltojen johtama liittouma sotisi siellä Sun Tzun oppien mukaan. Ottamatta kantaa siihen, kuka sotii oikein ja oikeiden arvojen puolesta, on mielenkiintoista ajatella, voittaisiko Yhdysvallat nopeammin ja pienemmällä resursseil-

la terrorisminvastaisen sotansa, jos he antaisivat terroristeille mahdollisuuden paeta tilanteesta jollain tavalla. Nythän yhdysvaltalaiset käyvät terroristeja vastaan symmetrisen sodankäynnin periaattein, jonka mukaan sota voitetaan ainoastaan tuhoamalla jokainen terroristitaistelija maanpäältä.

Yhdysvalloissa on myös viimevuosina ymmärretty nämä asymmetriseen sodankäyntiin johtavat tekijät. Yhdysvaltalaiset ovat havahtuneet siihen tosiseikkaan, että he ovat tällä hetkellä käytännössä katsoen maapallomme ainoa supervalta sekä taloudellisesti että puolustuksellisesti. He myös pyrkivät ratkaisemaan kriisit voimakkailla asevoimillaan jo muiden heikompien maiden maaperällä ennen kuin ne pääsevät laajenemaan muiden valtioiden alueille. He joutuvat usein todella suurella todennäköisyydellä kohtaamaan asymmetristä sodankäyntiä heikomman osapuolen suunnasta, koska he ovat alueelle hyökkäävä ja reilusti voimakkaampi osapuoli. Yhdysvaltalaisen sotimiskulttuuriin ei aina sisälly vastustajalle pakomahdollisuuden tarjoamista, minkä vuoksi heidän on täytynyt keksiä muita keinoja asymmetristen uhkakuvien vastatoimenpiteiksi. Yksi tällainen keino on suunnitella taisteludoktriini, joka toimii action-reaction-counteraction -cycle periaatteen mukaan. Tämän periaatteen mukaan valmistaudutaan siihen, että vastustaja voi toimia Yhdysvaltoja ja sen joukkoja vastaan kaikilla mahdollisilla tavoilla, jolloin kaikkiin erilaisiin uhkakuviin tulee kyetä valmistautumaan. Periaatteen mukaan vastustaja menettäisi tämän takia yllätystekijänsä tuoman edun, eikä se kykenisi lamauttamaan yhdysvaltalaisia niin pahasti ja pitkäksi aikaa kuin normaalisti, tai se ei kykene siihen ollenkaan, koska uhkakuvaan on jo valmistauduttu ja vastatoimenpide kyetään aloittamaan välittömästi. Parhaimmillaan tässä periaatteessa pyritään tilanteeseen, jossa vastustaja tajuaa yhdysvaltalaisen hyvän kyvyn vastustaa uhkaa ja aloittaa tehokkaat vastatoimenpiteet, jolloin vastustajan ei kannata toimia yhdysvaltalaisia vastaan ja isku jää tekemättä. Iskustahan on tämän takia poistunut asymmetrinen tekijä, ja sen voidaankin katsoa muuttuneen symmetriseksi iskuksi. Huonona puolena tällaisessa periaatteessa on, että niin paljon kuin on erilaisia sotia ja sotilasjohtajia, on myös asymmetrisia uhkakuvia ja keinoja käydä sotaa. Käytännössä katsoen siis on mahdotonta valmistautua jokaiseen mahdolliseen uhkaan, mutta jos tällä tavalla kyetään neutralisoimaan edes muutama uusi uhkakuva, voidaan perustellusti todeta periaatteen toimivan vastatoimenpiteenä asymmetrisessä sodankäynnissä.

Johtopäätöksenä tästä voidaankin esittää kysymys, kulkeeko Yhdysvallat tämän suunnitelman takia sodassa aina askeleen heikompaansa jäljessä, mutta valmiina, ja

pysyykö asymmetrisessä sodassa aloite heikommalla? Vastauksen saamiseksi asiaa tulisi pohtia siitä näkökulmasta, onko asymmetrinen sodankäynti yksipuolista vai molemminpuolista, ja millaisiin asymmetrisiin tekijöihin sodankäynti perustuu. Myös se, millaisiin kohteisiin iskut kyetään suorittamaan, vaikuttaa hyvin oleellisesti sotivien osapuolten toimintakuntoon ja sodan lopputulokseen.

Mikä sitten loppujen lopuksi on asymmetristä sodankäyntiä? Asiaa voidaan ajatella oppina, jonka mukaan vastustaja voitetaan väistämällä sen suurin voima tehden se samalla heikoksi viemällä siltä sen voimatasapaino. Voimatasapainon menetettyään vastustaja ei enää kykene suojaamaan toimintansa kannalta kriittisiä avaintekijöitään, jolloin niihin kyetään iskemään lamauttaen vastustajan toiminta, tai jopa tuhoamaan se heikommalla voimalla.

Monet sotatieteilijät ovatkin yrittäneet määritellä asymmetristä sodankäyntiä tilanteena, jossa iskun kohteeksi joutuminen tapahtuu yllättäen, jolloin tilanteen kokonaiskuva ja hallittavuus sekavoituu. Nämä kuvaukset sopivat asymmetriseen sodankäyntiin hyvin, sillä ne kaikki ovat välttämättömiä seurauksia siitä, mitä tapahtuu, jos toinen osapuoli kykenee kiertämään vastustajansa voiman iskeäkseen tätä hetken kuluttua avaintekijöihin siellä, missä sitä vähiten osataan odottaa. Kamppailulajeissa korostuu juuri samanlainen ajatusmaailma. Niissä tarkoitus on väistää ja hämätä vastustaja valehyökkäyksillä tai uusilla tekniikoilla niin, että se menettää tasapainonsa tai joutuu sekasorron valtaan, jolloin vastustaja joutuu avaamaan herkkien kohteidensa suojausten. Iskemällä näihin herkkiin kohteisiin saadaan vastustaja lamautettua käyttäen hyvin pientä voimaa. Symmetrinen vaihtoehto taas olisi iskeä vastustajaa joko niin lujaa, että isku menee suojauksesta läpi, tai väsyttää se monilla turhilla iskuilla, jolloin vastustaja ei enää kykene suojaamaan itseään. Yhtälailta kuin ihmisestä, löytyy myös aina vastustajan armeijastakin näitä herkkiä ja pehmeämpiä kohtia, joita hyväksikäyttämällä sen toiminta kyetään lamauttamaan tai tuhoamaan. Ihmisen jalkoja ja käsiä voi verrata armeijan taisteleviin joukkoihin – näiden iskut väistämällä kyetään turvaamaan oma toiminta, eikä näihin potkimalla tai lyömällä saada nopeita tehokkaita vaikutuksia aikaiseksi. Pää ja hermokeskukset taas kuvaavat armeijan pääjohto-, alajohto- ja viestikeskuksia. Näihin vaikuttamalla saadaan jo pienelläkin voimalla suurta tuhoa aikaiseksi. Ihmisen sisällä virtaava veri voisi kuvastaa armeijan huoltoa. Estämällä veren, eli huollon kulku, näännytetään armeijan osastot toimintakelvottomiksi yksi kerrallaan.

Asymmetrisen sodankäynnin yksi peruselementti on siis yllätyksellisyys, joka usein johtaa vastustajan sekasortoon. Yllätyksellisyyden hyvänä puolena on, kuten edellä on jo mainittu, että se antaa mahdollisuuden iskeä vastustajaan sen kykenemättä järjestämään puolustustaan turvaamaan toimintansa kannalta tärkeitä avaintekijöitä. Tästä syystä jatkuvat erilaiset ja eri keinoin käytettävät asymmetriset iskut takaavat menestyksen sodassa. Huonona puolena tällaisilla asymmetrisillä iskuilla, jotka ammentavat voimansa yllätyksellisyydestä, on kertakäyttöisyys. Samanlainen asymmetrisen isku suoritettaessa toiseen kertaan samaa vastustajaa vastaan ei todennäköisesti tule onnistumaan, koska vastustajalle on jo kyseinen uhkakuva tuttu. Tällöin onkin ensiarvoisen tärkeää muistaa, että hyvin suoritettu yllätyksellisyyteen perustuva asymmetrisen isku on heti iskun jälkeen muuttunut vastustajalle yllätykselliseksi symmetriseksi iskuksi, ja se luultavimmin kykenee torjumaan seuraavan samanlaisen iskun, ellei sitä olla saatu lamautettua jo ensimmäisen iskun jälkeen. Yllätyksellisyyteen perustuvilla asymmetrisillä iskuilla voitetaankin taisteluja, mutta sodan voittamiseksi tarvitaan joko mielikuvitusrikas sotapäällikkö, joka keksii jatkuvasti uusia keinoja iskeä vastustajaan, tai jokin asymmetrisen tekijä, jolla estetään vastapuolta käyttämästä voimaansa. Tämä toinen asymmetrisen tekijä selvitetään paremmin seuraavassa kappaleessa. Esimerkiksi Japani onnistui Toisessa maailmansodassa iskemään Yhdysvaltojen laivastotukikohtaan Pearl Harboriin juuri iskun yllätyksellisyyden ansiosta. Japani ei kuitenkaan enää uskaltanut ja/tai kyennyt tehdä sitä toistamiseen sodan aikana tietäen, että se olisi luultavimmin epäonnistunut. Vasta vuosikymmeniä jälkeenpäin Yhdysvallat joutuivat samantyyppisen iskun kohteeksi, kun terroristit lensivät täydessä polttoainelastissa olleilla siviililentokoneilla päin World Trade Centerin kaksoistorneja. Isku onnistui, koska Pearl Harborin iskusta oli kulunut riittävä aika. Kukaan Yhdysvalloissa ei uskonut joutuvansa niin törkeän iskun kohteeksi, ja hyökkäävä osapuolikin oli erilainen.

Sotia voittaakseen asymmetrisiä keinoja käyttävän armeijan komentajan tulee löytää taistelutaktiikastaan ja strategiastaan muitakin tekijöitä kuin yllätyksellisyys, joilla saadaan vastustaja lomaannutettua ja tuhottua. Voittajan näkökulmasta katsottuna melkein jokaisessa sodassa tällainen tekijä kyetään löytämään. Tämä asymmetrisen tekijä on yhtä erilainen kuin on erilaisia sotia, mutta se on silti näytellyt sodan lopputuloksen kannalta jokaisessa sodassa yhtä kriittisen tärkeää roolia. Tällaista asymmetristä tekijää voidaanankin perustellusti sanoa asymmetrisen sodankäynnin voimalliseksi, josta kaikki muut asymmetrisen lähestymistavan keinot taktiikassa ja strategiassa saavat voimansa ja kehittyvät kyseisessä sodassa. Asymmetrisen sodan-

käynnin perusajatushan on saattaa vastustaja voimattomaksi. Yllätyksellisyys tämä tekijä ei voi aina olla edellä mainittujen perusteluiden takia, vaan jokin muu tekijä, minkä edessä vastustaja on voimaton. Tällaista tekijää ei pystytä määrittelemään, koska se muuttuu ja on erilainen jokaisessa sodassa, mutta asian ymmärtämisen helpottamiseksi voidaan historiasta hakea tällaisia asymmetrisia esimerkkitekijöitä.

Talvisodassa asymmetrisen sodankäynnin voimanlähdetekijänä voidaan käsittää suomalainen luonto ja maasto-olosuhteet. Neuvostoliittolaiset joutuivat kalustonsa takia etenemään yhden tien suuntaisesti pitkänä nauhamuodostelmana, jolloin sivustat ja selustat jäivät voimattomina suomalaisten armoille. Suomalaisten saatua pysäytettyä ja motitettua neuvostoliittolaiset sekä tuhottua kenttäkeittiöt, teki kova pakkasen osaston toiminnan voimattomaksi. Vietnamin sodassa taas tämä tekijä oli viidakko. Viidakon turvin sissit hyökkäilivät yhdysvaltalaissoitilaiden kimppuun ja perääntyivät nopeasti taistelualueelta pois jättäen yhdysvaltalaiset voimattomina ihmettelemään, mihin suuntaan kannattaisi vihollista ampua. Ensimmäisessä Persianlahden sodassa asymmetrisenä tekijänä oli massiivinen teknisen ilma-aseen käyttö. Ylivoimaisten ilmavoimien ja teknisten ilma-aseiden ansiosta NATO kykeni ensikertaa kokeilemaan Wardenin teoriaa irakilaisia vastaan. Irakilaiset olivat sodassa voimattomia, koska heillä ei ollut riittävää aseistusta, jolla NATO:n ilmasta käsin suoritettava operaatio olisi kyetty torjumaan. Tästä syystä johtopäätös asymmetriselle sodankäynnille on, että asymmetristä sotaa voidaan käydä monin eri keinoin, joilla saadaan aiheutettua helposti väliaikaista tuhoa vastustajassa. Mutta todellista asymmetrisen sodankäynnin taituruutta on löytää sellainen asymmetrisen sodankäynnin voimanlähte, jota käyttämällä saadaan vastustajasta jatkuva yliote alistamalla se sellaiseen tilanteeseen, että vaikka se ei välittömästi lamaantuisikaan, saatetaan se sellaiseen asemaan, jossa se ei pysty käyttämään voimaansa ja on näin ollen tilanteessa voimaton.

Symmetrisyyden puuttuminen sodasta, asymmetrisyyden monimuotoisuus ja tehokkuus ilmenevät vertailtaessa sotia eri sodankäynnin tasojen näkökulmien suhteen. Voittoisat sotilaskomentajat ovat kautta aikojen osanneet käyttää asymmetrisiä tekijöitä hyväkseen samanaikaisesti niin taisteluteknisellä, -taktisella, -operatiivisella kuin taistelustrategiselläkin tasolla. Näissä kaikissa voittoisissa sotahistorian tuntemissa taisteluissa on yhteistä se, että eri sodankäynnin tasoilta on onnistuttu löytämään erilaisia, edellisessä kappaleessa kuvattua tyyliä asymmetrisen sodankäynnin voimanlähteenä toimivia tekijöitä, joita yhdistelemällä eri sodankäynnin tasoihin vastus-

taja on kyetty tekemään voimattomaksi. Esimerkiksi Irakissa terroristit ja kapinalliset taistelevat Yhdysvaltojen sotilaita vastaan taktisesta näkökulmasta asymmetrisesti tienvarsi- ja autopommeja käyttämällä sekä sotimalla siviilialueilla. Strategisesta näkökulmasta katsottuna taas sodasta muodostuu asymmetrinen, koska terroristit ja kapinalliset eivät toimi sodankäynnin lakien mukaan. Vietnamin sodassa Pohjoisvietnamin ja Vietkongin sissit onnistuivat taktisesta näkökulmasta käymään viidakon turvin menestyksellistä sissisotaa Yhdysvaltoja vastaan. Yhdysvaltalaiden sotilaiden turhautuminen voimattomuuteensa aiheutti heissä aggressioita paikallisväestöä kohtaan, mikä strategisesta näkökulmasta mahdollisti Pohjoisvietnamilaisten ja sissien saamaan sekä paikallisväestön että ulkomaailman poliittisen tuen. Kosovon sota on mielenkiintoinen poikkeus sotahistoriassa, koska siinä molemmat osapuolet harjoittivat asymmetristä sodankäyntiä toisiaan vastaan. NATO:n liittouma kykeni vaikuttamaan jugoslavalaisiin ilmasta käsin tehden vastustajan voimattomaksi ilma-aseillaan. Taktisesta näkökulmasta NATO kykeni saamaan alueella teknisesti parempien ilmavoimiensa ansiosta helposti ilmaherruuden, minkä jälkeen se kykeni ilmasta käsin strategisesta näkökulmasta katsoen vaikuttamaan vastustajan strategiisiin kohteisiin ja pakottamaan Jugoslavian rauhanneuvotteluihin. Jugoslavalaiset taas yrittivät taktisesta näkökulmasta toimia siten, että tutkat sammuttamalla, valesuureita tekemällä sekä huonoa lentosäätä hyväksikäyttämällä he yrittivät estää NATOa onnistumasta tavoitteessaan. Strategisesta näkökulmasta katsoen he yrittivät pakottaa tällä tavalla NATO:n maataisteluun, mikä olisi ollut heidän armeijalleen sopivampi vaihtoehto.

Tällä tutkimuksella on pyritty muodostamaan lukijalle kuva, jonka avulla voi ymmärtää, mitä asymmetrinen sodankäynti on. Samalla on valotettu sitä, kuinka tehokasta sen käyttö sodassa voi olla, koska taktisen tason iskuilla vastustajan heikkoihin kohtiin saadaan usein aikaan strategisen tason seuraukset. Asymmetrian vaarallisuudesta ja tehokkuudesta kertoo myös se tosiseikka, että sen avulla pienemmät asevoimat kykenevät sotimaan tasaväkisesti vahvempia asevoimia vastaan ja jopa lamauttamaan niiden toiminnan.

VIITTEET

- ¹ Roger W. Barnett: *Asymmetrical Warfare: Today's challenge to U.S. military power*, Washington DC 2003, s.16–17.
- ² Suomen turvallisuus- ja puolustus politiikka 2004 . Valtioneuvoston selonteko VNS6/2004. valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 16/2004, Edita, s. 86.
- ³ Sir Basil Henry Liddell Hart: *Strategy, The Indirect Approach*, Faber and Faber Limited, 24 Russel Sguare, London, 1967. s.228.
- ⁴ Sun Tzu: *Sodankäynnin taito*, Tietosanoma Oy, Juva 2002 s.73.
- ⁵ Nils Marius Rekkedal: *Asymmetric Warfare and Terrorism-An Assessment*, Den norske Atlanterhavskomite, 2002, s.23.
- ⁶ Janne Jaakkola: *Terrorismin torjunta: Poliitiikkaa, poliisitoimintaa vai sotilasoperaatioita?*, *Sotilasaikakauslehti*. marraskuu 11/2003, s.65.
- ⁷ Suomen turvallisuus- ja puolustus politiikka 2004. s. 86.
- ⁸ Googlen hakupalvelu. www.google.com [viitattu 9.9.2005].
- ⁹ Markku Iskanius: *Operaatiotaidon ja taktiikan tutkimus sekä tutkimusmenetelmät*, Puolustusvoimien Koulutuksen Kehittämiskeskus, Vaasa 1997, s. 16–17.
- ¹⁰ Puusniekka ja Saaranen: *KvaliMOTV*, diskurssianalyysi, http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_6_1.html [viitattu 19.2.2007].
- ¹¹ Gummeruksen: *Uusi Tietosanakirja: A-G, OSA1*, Jyväskylä 1987, s.113.
- ¹² Gummeruksen: *Uusi Tietosanakirja: A-G, OSA4*, Jyväskylä 1987, s.1779.
- ¹³ Wikipedia: *Vapaa tietosanakirja*. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Sodank%C3%A4ynti> [viitattu 5.5.2005].
- ¹⁴ Wikipedia: *Vapaa tietosanakirja*. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Sodank%C3%A4ynti> [viitattu 5.5.2005].
- ¹⁵ Karl von Clausewitz: *Sodankäynnistä*. Fält & Hässler, smedjebacken 2002, s.15.
- ¹⁶ Karl von Clausewitz, s.16–17.
- ¹⁷ Wikipedia: *Vapaa tietosanakirja*. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Sodank%C3%A4ynti> [viitattu 5.5.2005].
- ¹⁸ Sun Tzu, s.49.
- ¹⁹ Jorma Saarelainen: *Ajatuksia suomalaisesta sissisodankäynnistä*, Edita Prima Oy, Helsinki 2003, s.3.
- ²⁰ Jorma Saarelainen. s.3.

-
- ²¹ Gunnar Rosen, Juhani Parkkari: Sodan lait käsikirja, Edita Prima Oy, Helsinki 2004, s 18–26.
- ²² Jorma Saarelainen. s.3–4.
- ²³ Wikipedia: Vapaa tietosanakirja. <http://fi.wikipedia.org/wiki/terrorismi> [viitattu 5.5.2005].
- ²⁴ Juha-Antero Puistola, Janne Herrala: Terrorismi Euroopassa, Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 2006, s.13.
- ²⁵ Nils Marius Rekkedal, s.22–23.
- ²⁶ Australian Defence Force Publication (ADFP) 101. <http://www.defence.gov.au/army/LWD1/pdfs/docs/glossary.pdf> [viitattu 9.5.2005].
- ²⁷ Force-on-force analysis. <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/navy/edm/exc-dm08.pdf> [viitattu 9.5.2005].
- ²⁸ Jeremy Black: Maailman suurimmat taistelut, Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki, 2006. s.236–239.
- ²⁹ Kuva on tutkijan itsensä tekemä, jonka lähteinä on käytetty edellä viitattuja kirjallisia materiaaleja.
- ³⁰ Robert Beckhusen: The Battle of Kursk, 2000, <http://zhukov.mitsi.com/Kursk.htm> [viitattu 27.2.2007], sekä http://fi.wikipedia.org/wiki/Kurskin_taiastelu [viitattu 27.3.2006].
- ³¹ Kenneth F. McKenzie, JR.: The Revenge of the Melians: Asymmetric Threats and the Next QDR, Washington D.C. 2000, s. ix.
- ³² John Anders Olsen, s.15 &17.
- ³³ Sam J. Tangredi: Globalization and maritime power, Washington D.C., 2002, s.31.
- ³⁴ http://www.army.mil/prof_writing/volumes/volume1/july_2003/7_03_2v1.html [viitattu 21.9.2006].
- ³⁵ Jorma Saarelainen, s.29.
- ³⁶ Kuva on tutkijan itsensä tekemä, jonka lähteinä on käytetty edellä viitattuja kirjallisia materiaaleja.
- ³⁷ Jorma Saarelainen, s.77, s.153–155.
- ³⁸ Max G. Manwaring: Studies in Asymmetry: Internal wars: Rethinking problem and response, Strategig studies institute, 2001, s. viii-ix
- ³⁹ John Anders Olsen: Asymmetric Warfare, The Royal Norwegian Air Force Academy, s.23.
- ⁴⁰ Kenneth F. McKenzie, JR, s.1.

-
- ⁴¹ Warren Buffett: Unorthodox thoughts about asymmetric warfare. http://www.findarticles.com/p/articles/mi_mOIBR/is_2_33/ai/102835186 [viitattu 23.10.2004].
- ⁴² The Trojan War: The trojan horse, <http://www.stanford.edu/~plomio/history.html> [viitattu 21.2.2007].
- ⁴³ Sun Tzu, s.103.
- ⁴⁴ Sun Tzu, s.105.
- ⁴⁵ Sun Tzu, s.105.
- ⁴⁶ Sun Tzu, s.103.
- ⁴⁷ Sun Tzu, s. 86–87.
- ⁴⁸ Sun Tzu, s.103–104 ja 114.
- ⁴⁹ Sun Tzu, s.113.
- ⁵⁰ Sam J. Tangredi s.31.
- ⁵¹ Kenneth F. McKenzie, JR,s.2–3.
- ⁵² Roger W. Barnet, s.16–17.
- ⁵³ Kenneth F. McKenzie, JR, s.2.
- ⁵⁴ http://www.army.mil/prof_writing/volumes/volume1/july_2003/7_03_2v1.html.
- ⁵⁵ Kenneth F. McKenzie, JR,s.2.
- ⁵⁶ http://www.army.mil/prof_writing/volumes/volume1/july_2003/7_03_2v1.html.
- ⁵⁷ Kenneth F. McKenzie, JR, s.2.
- ⁵⁸ Kenneth F. McKenzie, JR, s.3.
- ⁵⁹ Anthony Beevor: Berliini 1945, WS Bookwell Oy, viides painos, Helsinki, 2003, s.xxxi ja 92–93,
- ⁶⁰ Kenneth F. McKenzie, JR,s. 3-5
- ⁶¹ Kenneth F. McKenzie, JR,s.3.
- ⁶² Kenneth F. McKenzie, JR, s.3.
- ⁶³ Kenneth F. McKenzie, JR, s.3–4.
- ⁶⁴ Kenneth F. McKenzie, JR, s.4.
- ⁶⁵ Kenneth F. McKenzie, JR, s.4.

⁶⁶ Gray Colin s.: Thinking Asymmetrically in Times of Terror. <http://carlisle-www.army.mil/usawc/Parameters/02spring/gray.htm> [viitattu 16.6.2004].

⁶⁷ Jorma Saarelainen, s.180.

⁶⁸ Janne Jaakkola, s.65.

⁶⁹ Nils Marius Rekkedal: Nykyaikainen sotataito, sotilaallinen voima muutoksessa, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2006. s.375.

⁷⁰ Nils Marius Rekkedal: Nykyaikainen sotataito, sotilaallinen voima muutoksessa, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2006. s.375.

⁷¹ Kuva on tutkijan itsensä tekemä, jonka lähteinä on käytetty edellä viitattuja kirjallisia materiaaleja.

⁷² Nils Marius Rekkedal: Nykyaikainen sotataito, sotilaallinen voima muutoksessa, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2006. s.375–376.

⁷³ Nils Marius Rekkedal: Nykyaikainen sotataito, sotilaallinen voima muutoksessa, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2006. s.378–379.

⁷⁴ Nils Marius Rekkedal: Nykyaikainen sotataito, sotilaallinen voima muutoksessa, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2006. s.380.

⁷⁵ Nils Marius Rekkedal: Nykyaikainen sotataito, sotilaallinen voima muutoksessa, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2006. s.380.

⁷⁶ Nils Marius Rekkedal: Nykyaikainen sotataito, sotilaallinen voima muutoksessa, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2006. s.381.

⁷⁷ Nils Marius Rekkedal: Nykyaikainen sotataito, sotilaallinen voima muutoksessa, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2006. s.376.

⁷⁸ Nils Marius Rekkedal: Nykyaikainen sotataito, sotilaallinen voima muutoksessa, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2006. s.383.

⁷⁹ Jeremy Black: Maailman suurimmat taistelut, Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki, 2006. s.288 & 290.

⁸⁰ Nils Marius Rekkedal: Nykyaikainen sotataito, sotilaallinen voima muutoksessa, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2006. s.384 & 386.

⁸¹ Sir Basil Henry Liddell Hart, s.25–26.

⁸² Jeremy Black, s. 236–238 sekä Sir Basil Henry Liddell Hart, s.178.

⁸³ French MacDonald ja Jim Rabon: A Modest Suggestion, National defence university, National war college, <http://www.ndu.edu/library/n2/n025602O.pdf> [viitattu 23.10.2006] s.2–3.

⁸⁴ Sir Basil Henry Liddell Hart, s.25–26.

-
- ⁸⁵ Sir Basil Henry Liddell Hart, s.228.
- ⁸⁶ Sir Basil Henry Liddell Hart, s.162.
- ⁸⁷ Sir Basil Henry Liddell Hart, s.161.
- ⁸⁸ Sir Basil Henry Liddell Hart, s.25.
- ⁸⁹ Sir Basil Henry Liddell Hart, s. 218–219 ja 291 sekä Wikipedia vapaa tietosanakirja: http://fi.wikipedia.org/wiki/Basil_Liddell-Hart [viitattu 23.10.2006].
- ⁹⁰ Sir Basil Henry Liddell Hart, s.164.
- ⁹¹ Sir Basil Henry Liddell Hart, s.25.
- ⁹² Sir Basil Henry Liddell Hart, s.164.
- ⁹³ Sir Basil Henry Liddell Hart, s.224–225.
- ⁹⁴ Sir Basil Henry Liddell Hart, s.232–233.
- ⁹⁵ Sir Basil Henry Liddell Hart, s.232–233.
- ⁹⁶ Sir Basil Henry Liddell Hart, s.245–248.
- ⁹⁷ Sir Basil Henry Liddell Hart, s.246, 249–252.
- ⁹⁸ Sir Basil Henry Liddell Hart, s.48 & 163.
- ⁹⁹ John Anders Olsen, s.16.
- ¹⁰⁰ John Anders Olsen, s.16.
- ¹⁰¹ John Anders Olsen, s.17.
- ¹⁰² J. Lindberg: Irakin ilmasota, Ilmasodankäytidoktriinin kehitys kenraali Giulio Douhetista eversti John Wardeniin. http://www.sci.fi/~fta/Irakin_ilmasota.htm [viitattu 26.9.2006].
- ¹⁰³ John Anders Olsen, s.223.
- ¹⁰⁴ Juha Mälki: Uusimman sotahistorian kurssin luennolla esiin tulleet asiat ja luento-
moniste. 2005.
- ¹⁰⁵ John Anders Olsen, s.213.
- ¹⁰⁶ John Anders Olsen, s. 212–213.
- ¹⁰⁷ John Anders Olsen, s.224.
- ¹⁰⁸ John Anders Olsen, s.221–223.
- ¹⁰⁹ John Anders Olsen, s.223.

-
- ¹¹⁰ John Anders Olsen, s.223.
- ¹¹¹ John Anders Olsen, s.222–223.
- ¹¹² John Anders Olsen, s.223.
- ¹¹³ John Anders Olsen, s.228–229.
- ¹¹⁴ John Anders Olsen, s.218–219.
- ¹¹⁵ John Anders Olsen, s.222–223.
- ¹¹⁶ Koululaisen tietosanakirja, Gummerus Kustannus Oy, Jyväskylä 1992, s.1718.
- ¹¹⁷ John Anders Olsen, s.198–199.
- ¹¹⁸ John Anders Olsen, s.213–214.
- ¹¹⁹ Olavi Jantunen, Erik Johnson, Mark Patterson, James Stephens Jr: The Battle of Raate Road: A Case Study in the Application of Asymmetric Warfare, joint Forces Staff College, Joint and Combined Warfighting School – Intermediate, March 2004. s.2–3.
- ¹²⁰ Sami H. E. Korhonen: The Battle of Suomussalmi
<http://www.winterwar.com/Battles/Suomussalmi.htm#suomarea> [viitattu 31.1.2007].
- ¹²¹ Olavi Jantunen, Erik Johnson, Mark Patterson, James Stephens Jr. s.3.
- ¹²² Olavi Jantunen, Erik Johnson, Mark Patterson, James Stephens Jr. s.4.
- ¹²³ Kajaanin kampus: Tiedotuslehti, joulukuu 2004
<http://www.kajaaninyliopistokeskus oulu.fi/kampuslehti/joulu2004/1204.html> [viitattu 1.2.2007].
- ¹²⁴ Sami H. E. Korhonen: The Battle of Suomussalmi
<http://www.winterwar.com/Battles/Suomussalmi.htm#suomarea> [viitattu 31.1.2007].
- ¹²⁵ Sami H. E. Korhonen: The Battle of Suomussalmi
<http://www.winterwar.com/Battles/Suomussalmi.htm#suomarea> [viitattu 31.1.2007].
- ¹²⁶ Olavi Jantunen, Erik Johnson, Mark Patterson, James Stephens Jr. s.4.
- ¹²⁷ Olavi Jantunen, Erik Johnson, Mark Patterson, James Stephens Jr. s.5.
- ¹²⁸ Olavi Jantunen, Erik Johnson, Mark Patterson, James Stephens Jr. s.5–6.
- ¹²⁹ Olavi Jantunen, Erik Johnson, Mark Patterson, James Stephens Jr. s.7.
- ¹³⁰ Talvisota 1939-1940: sähkeitä talvisodan jokaiselta päivältä, Pääesikunnan tiedotusosasto, <http://www.mil.fi/perustietoa/talvisota/timer-34.html> [viitattu 31.1.07].

-
- ¹³¹ Kajaanin kampus: Tiedotuslehti, joulukuu 2004
<http://www.kajaaninyliopistokeskus oulu.fi/kampuslehti/joulu2004/1204.html> [viitattu 1.2.2007].
- ¹³² Olavi Jantunen, Erik Johnson, Mark Patterson, James Stephens Jr. s.7.
- ¹³³ Olavi Jantunen, Erik Johnson, Mark Patterson, James Stephens Jr. s.7–8.
- ¹³⁴ Kajaanin kampus: Tiedotuslehti, joulukuu 2004
<http://www.kajaaninyliopistokeskus oulu.fi/kampuslehti/joulu2004/1204.html> [viitattu 1.2.2007].
- ¹³⁵ Kajaanin kampus: Tiedotuslehti, joulukuu 2004
<http://www.kajaaninyliopistokeskus oulu.fi/kampuslehti/joulu2004/1204.html> [viitattu 1.2.2007], sekä Olavi Jantunen, Erik Johnson, Mark Patterson, James Stephens Jr. s.8
- ¹³⁶ Olavi Jantunen, Erik Johnson, Mark Patterson, James Stephens Jr. s.8
- ¹³⁷ Talvisota 1939-1940: sähköitä talvisodan jokaiselta päivältä, Pääesikunnan tiedotusosasto, <http://www.mil.fi/perustieto/talvisota/timer-42.html> [viitattu 1.2.2007].
- ¹³⁸ Olavi Jantunen, Erik Johnson, Mark Patterson, James Stephens Jr. s.8.
- ¹³⁹ Sami H. E. Korhonen: The Battle of Suomussalmi
<http://www.winterwar.com/Battles/Suomussalmi2.htm> [viitattu 1.2.2007].
- ¹⁴⁰ Olavi Jantunen, Erik Johnson, Mark Patterson, James Stephens Jr. s.10–11.
- ¹⁴¹ Olavi Jantunen, Erik Johnson, Mark Patterson, James Stephens Jr. s.10.
- ¹⁴² Jorma O. Tiainen: Koululaisen tietosanakirja, Gummerrus Kustannus Oy, Jyväskylä 1993, s.1718.
- ¹⁴³ Americans. net: The Vietnam War. <http://www.vietnamwar.com/> [viitattu 13.2.2007].
- ¹⁴⁴ Max G. Manwaring, s.16.
- ¹⁴⁵ Marko Palokangas: Uusimman sotahistorian kurssi, Maanpuolustuskorkeakoulu, sotahistorianlaitos, kurssilla esille tulleet asiat ja luentomoniste 2005, s.6–7.
- ¹⁴⁶ Max G. Manwaring, s.viii.
- ¹⁴⁷ Max G. Manwaring, s.viii-ix.
- ¹⁴⁸ Jorma Saarelainen. s.162.
- ¹⁴⁹ Max G. Manwaring, s.5–6.
- ¹⁵⁰ Jorma Saarelainen. s.156.
- ¹⁵¹ Max G. Manwaring, s.10–11.

-
- ¹⁵² Jorma Saarelainen. s.157. sekä Jeremy Black, s. 285–286.
- ¹⁵³ Jorma Saarelainen. s.157. sekä Max G. Manwaring, s.8.
- ¹⁵⁴ Jorma Saarelainen. s.157–158. sekä Americans. net: The Vietnam War.
- ¹⁵⁵ Jorma Saarelainen. s.158.
- ¹⁵⁶ Max G. Manwaring, s.22–23.
- ¹⁵⁷ Jorma Saarelainen. s.158,162 ja 163.
- ¹⁵⁸ J Nykänen, M Kauppala, J Mikkonen, M Punnala, S-A Takamaa: Kosovon ilmasota, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 3 työpapereita, 2001, s. 2–3.
- ¹⁵⁹ J Nykänen, M Kauppala, J Mikkonen, M Punnala, S-A Takamaa, s.16.
- ¹⁶⁰ The Military Balance 1999/2000, The International Institute for Strategic Studies 1999, Yugoslavia, Federal Republic of Serbia- Montenegro, s.102–103.
- ¹⁶¹ J Nykänen, M Kauppala, J Mikkonen, M Punnala, S-A Takamaa, s.17–18.
- ¹⁶² J Nykänen, M Kauppala, J Mikkonen, M Punnala, S-A Takamaa, s.14.
- ¹⁶³ J Nykänen, M Kauppala, J Mikkonen, M Punnala, S-A Takamaa, s.19.
- ¹⁶⁴ J Nykänen, M Kauppala, J Mikkonen, M Punnala, S-A Takamaa, s.21.
- ¹⁶⁵ J Nykänen, M Kauppala, J Mikkonen, M Punnala, S-A Takamaa, s.6.
- ¹⁶⁶ J Nykänen, M Kauppala, J Mikkonen, M Punnala, S-A Takamaa, s.24–26 ja 31.
- ¹⁶⁷ J Nykänen, M Kauppala, J Mikkonen, M Punnala, S-A Takamaa, s.37.
- ¹⁶⁸ J Nykänen, M Kauppala, J Mikkonen, M Punnala, S-A Takamaa, s.6–7.
- ¹⁶⁹ Petri Forssell: Afganistan ja ilmapuolustuksen viimeisimmät tuulahdukset käsitellyssä Lapissa. http://www.ilmatorjuntaupseeriyhdistys.fi/2_2002/teksti/seminaari.htm [viitattu 13.11.2006].
- ¹⁷⁰ J Nykänen, M Kauppala, J Mikkonen, M Punnala, S-A Takamaa, s.40–42.
- ¹⁷¹ J Nykänen, M Kauppala, J Mikkonen, M Punnala, S-A Takamaa, s.55.
- ¹⁷² J Nykänen, M Kauppala, J Mikkonen, M Punnala, S-A Takamaa, s.52–53.
- ¹⁷³ Kenneth F. McKenzie, JR,s.11.
- ¹⁷⁴ J Nykänen, M Kauppala, J Mikkonen, M Punnala, S-A Takamaa, s.52.
- ¹⁷⁵ J Nykänen, M Kauppala, J Mikkonen, M Punnala, S-A Takamaa, s.48–49.
- ¹⁷⁶ J Nykänen, M Kauppala, J Mikkonen, M Punnala, S-A Takamaa, s.47.

¹⁷⁷ J Nykänen, M Kauppala, J Mikkonen, M Punnala, S-A Takamaa, s.52.

¹⁷⁸ J Nykänen, M Kauppala, J Mikkonen, M Punnala, S-A Takamaa, s.51.

¹⁷⁹ BBC NEWS: Kosovo Crisis, Balkan Flashpoint, NATO Strikes: Week nine.
http://news.bbc.co.uk/2/hi/special_report/1998/kosovo2/357430.stm [viitattu 15.11.2006].

LÄHTEET

1. JULKAISTUT LÄHTEET

Americans. net: The Vietnam War. <http://www.vietnamwar.com/>.

Australian Defence Force Publication (ADFP) 101.
<http://www.defence.gov.au/army/LWD1/pdfs/docs/glossary.pdf>.

Barnet Roger W.: Asymmetrical Warfare: Today`s challenge to U.S. military power. Brassey`s, Inc. Virginia 2003.

BBC NEWS: Kosovo Crisis, Balkan Flashpoint, NATO Strikes: Week nine.
http://news.bbc.co.uk/2/hi/special_report/1998/kosovo2/357430.stm.

Beckhusen Robert: The Battle of Kursk, 2000, <http://zhukov.mitsi.com/Kursk.htm> [.

Beevor Anthony: Berliini 1945, WS Bookwell Oy, viides pianos, Helsinki, 2003.

Black Jeremy: Maailman suurimmat taistelut, Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki, 2006.

Buffett: Warren: Unorthodox thoughts about asymmetric warfare.
http://www.findarticles.com/p/articles/mi_mOIBR/is_2_33/ai/102835186.

Clausewitz Karl von: Sodankäynnistä. Fält & Hässler, smedjebacken 2002. 3. pianos.

Force-on-force analysis. <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/navy/edm/exc-dm08.pdf>.

Forssell Petri: Afganistan ja ilmapuolustuksen viimeisimmät tuulahdukset käsitellyssä Lapissa. http://www.ilmatorjuntaupseeriyhdistys.fi/2_2002/teksti/seminaari.htm.

Googlen hakupalvelu. www.google.com.

Gray Colin s.: Thinking Asymmetrically in Times of Terror. <http://carlisle-www.army.mil/usawc/Parameters/02spring/gray.htm>.

Iskanius Markku: Operaatiotaidon ja taktiikan tutkimus sekä tutkimusmenetelmät, Puolustusvoimien Koulutuksen Kehittämiskeskus, Vaasa 1997, s. 16–17.

Jaakkola Janne: Terrorismin torjunta: Poliitiikkaa, poliisitoimintaa vai sotilasoperaatioita?, Sotilasaikakausilehti. marraskuu 11/2003.

Jantunen Olavi, Johnson Erik, Patterson Mark, Stephens Jr James: The Battle of Raate Road: A Case Study in the Application of Asymmetric Warfare, joint Forces Staff College, Joint and Combined Warfighting School – Intermediate, March 2004.

Kajaanin kampus: Tiedotuslehti, joulukuu 2004
<http://www.kajaaninyliopistokeskus.oulu.fi/kampuslehti/joulu2004/1204.html>.

Korhonen Sami H. E.: The Battle of Suomussalmi <http://www.winterwar.com/Battles/Suomussalmi.htm#suomarea>.

Koululaisen tietosanakirja, Gummerus Kustannus Oy, Jyväskylä 1992.

Liddell Hart Sir Basil Henry: Strategy, The Indirect Approach, Faber and Faber Limited, 24 Russel Square, London, 1967. s. 25–26.

Lindberg J. : Irakin ilmasota, Ilmasodankäyntidoktriinin kehitys kenraali Giulio Douhetista eversti John Wardeniin. http://www.sci.fi/~fta/Irakin_ilmasota.htm .

MacDonald French ja Rabon Jim: A Modest Suggestion, National defence university, National war college, <http://www.ndu.edu/library/n2/n025602O.pdf> [viitattu 23.10.2006].

Manwaring Max G.: Studies in Asymmetry, Internal Wars: Rethinking Problem and Response. Strategic Studies Institute. 2001.

McKenzie, Jr. Kenneth F.: The Revenge of the Melians: Asymmetric Threats and the Next QDR. Institute for National Strategic Studies, National Defense University. Washington, D.C. 2000.

Nykänen J, Kauppala M, Mikkonen J, Punnala M, Takamaa S-A: Kosovon ilmasota, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 3 työpapereita, 2001.

Olsen John Andreas: Asymmetrical Warfare. The Royal Norwegian Air Force Academy 2002.

Puistola Juha-Antero, Herrala Janne : Terrorismi Euroopassa, Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 2006.

Puusniekka ja Saaranen: KvaliMOTV, diskurssianalyysi, http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_6_1.html.

Rekkedal Nils Marius: Asymmetric Warfare and Terrorism-An Assessment. Den norske Atlanterhavskomite. Flekkefjord 2002.

Rekkedal Nils Marius: Nykyaikainen sotataito, sotilaallinen voima muutoksessa, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2006. s. 375.

Rosen Gunnar, Parkkari Juhani: Sodan lait käsikirja, Edita Prima Oy, Helsinki 2004.

Saarelainen Jorma: Ajatuksia suomalaisesta sissisodankäynnistä. Edita Prima Oy, Helsinki 2003.

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2004. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 16/2004. Valtioneuvoston kanslia 2004.

Tangredi Sam J.: Globalization and maritime power. Institute for National Strategic Studies, National Defense University. Washington, D.C. 2000.

Talvisota 1939-1940: sähkeitä talvisodan jokaiselta päivältä, Pääesikunnan tiedotusosasto, <http://www.mil.fi/perustietoa/talvisota/timer-34.html>.

The Military Balance 1999/2000, The International Institute for Strategic Studies 1999.

The Trojan War: The trojan horse, <http://www.stanford.edu/~plomio/history.html>.

Tiainen Jorma O. : Koululaisen tietosanakirja, Gummerrus Kustannus Oy, Jyväskylä 1993.

Tzu Sun: Sodankäynnin taito. Tietosanoma Oy, Helsinki 1990.

The U.S. Army Website, Professional Writing Collection, Unorthodox Thoughts About Asymmetric Warfare, http://www.army.mil/prof_writing/volumes/volume1/july_2003/7_03_2v1.html.

Wikipedia: Vapaa tietosanakirja. www.wikipedia.fi

2. MUUT LÄHTEET

Mälkki Juha: Uusimman sotahistorian kurssi, luennolla esiin tulleet asiat ja luentomoniste. 2005 (Luentomoniste tutkijan hallussa).

Palokangas Marko: Uusimman sotahistorian kurssi, Maanpuolustuskorkeakoulu, sotahistorianlaitos, kurssilla esille tulleet asiat ja luentomoniste 2005 (luentomoniste tutkijan hallussa).